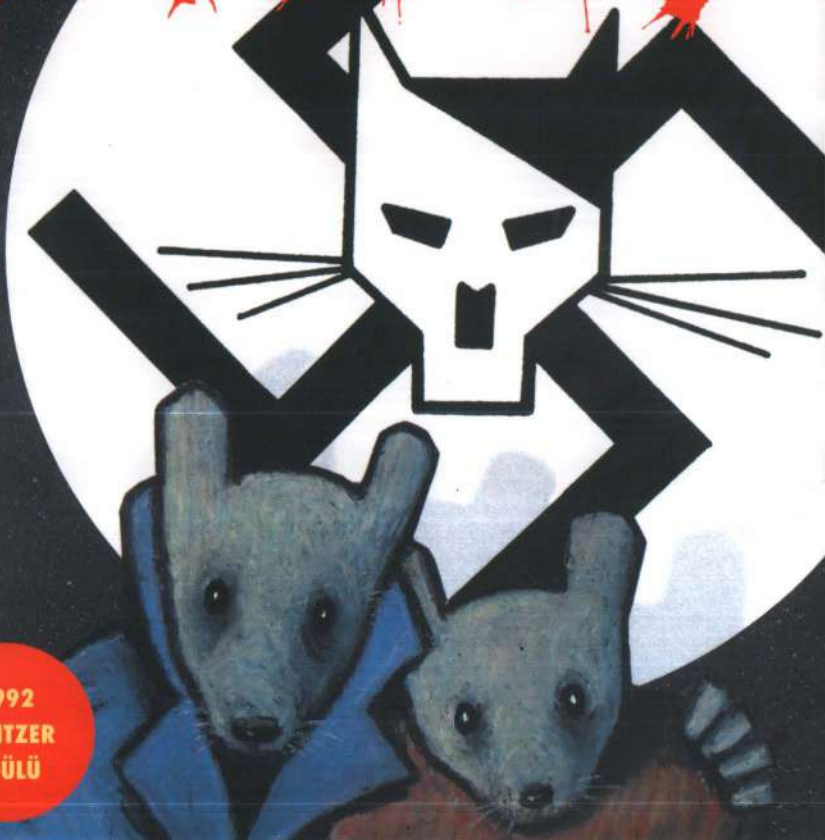
HAYATTA KALANIN ÖYKÜSÜ

MAUS

1992
PULITZER
ÖDÜLÜ

art spiegelman

iletişim

MAUS HAYATTA KALANIN ÖYKÜSÜ

HAYATTA KALANIN ÖYKÜSÜ

iletişim

MAUS

I
YAŞANMIŞ BİR ÖYKÜ
BABAM TARİH KANIYOR

II
VE SORUNLARIM İŞTE BURADA BAŞLADI

art spiegelman

ART SPIEGELMAN 1948 İsveç doğumlu Amerikalı çizer, editör ve çizgi roman müdafisidir. Çocuk yaşta dahil olduğu underground comix ekolünde, çoğunluğu deneysel ve otobiyografik özellikler içeren anlatılar üretti. Uzun yıllar yönlendirici editörlük yaparak alternatif çizgi romanlar üretilmesini sağladı. Maus çalışmasıyla hemen hemen tüm önemli çizgi roman ödüllerini ve Pulitzer'i kazandı.

Gözlem Gazetecilik, 2004 (1 baskı)

The Complete Maus
Maus. A Survivor's Tale. My Father Bleeds History
© 1973, 1980, 1981, 1982, 1983, 1984, 1985, 1986 Art Spiegelman
Maus II. A Survivor's Tale. And Here My Troubles Began
© 1986, 1989, 1990, 1991 Art Spiegelman
Bu kitabın yayın hakları The Wylie Agency'den alınmıştır.

İletişim Yayınları 1819 • Dünya Edebiyatı 213
ISBN-13: 978-975-05-1115-8
© 2012 İletişim Yayıncılık A.Ş. / 1. BASIM
1-2. Baskı 2012-2015, İstanbul
3. Baskı 2019, İstanbul

EDİTÖR Levent Cantek
KAPAK Suat Aysu

BASKI Sena Ofset · SERTİFİKA NO. 12064
Litros Yolu, 2. Matbaacılar Sitesi, B Blok, 6. Kat, No: 4NB 7-9-11
Topkapı, 34010, İstanbul, Tel: 212.613 38 46

CİLT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 11935
Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak,
Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 10721
Binbirdirek Meydanı Sokak, İletişim Han 3, Fatih 34122 İstanbul
Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58
e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

Rego Park, New York, 1958 dolayları
Yaz aylarıydı, hatırlıyorum, on ya da on bir yaşındaydım.
OKUL BAHÇESİNE SON VARAN ÇÜRÜK YUMURTA!
Howie ve Steve'le paten yapıyordum...
...patenimin kayışı koptu.
AH!
HEY ÇOCUKLAR, BEKLEYİN!
ÇÜRÜK YUMURTA! HA HA!
B-BEKLEYİN!
: ÜHÜ ÜHÜ :
Babam ön tarafta bir şeyler onarıyordu...

ARTIE, GEL ŞUNU BİR DAKİKA TUT DA, KESEYİM.
SNFF...
NEDEN AĞLIYORSUN, ARTIE? TAHTAYI SIKI TUT.
B-BEN DÜŞTÜM ARKADAŞLARIM DA BENİ BEKLEMEDEN G-GİTTİ.
Testereyi durdurdu.
ARKADAŞ? ARKADAŞLARIN MI?
ONLARI BİR HAFTA BOYUNCA AÇ, SUSUZ BİR ODAYA KAPA DA...
...İŞTE O ZAMAN BAK BAKALIM, ARKADAŞ NEYMİŞ!..

BÖLÜM I / SAYFA 9
BABAM TARİH KANIYOR

BÖLÜM II / SAYFA 167
VE SORUNLARIM İŞTE BURADA BAŞLADI

I

MAUS

ANJA'YA

BABAM TARİH KANIYOR

(1930'LARIN ORTALARINDAN 1944 KIŞINA)

İÇİNDEKİLER

15 bir / şeyh

31 iki / balayı

47 üç / savaş esiri

77 dört / ilmek daralıyor

101 beş / fare delikleri

135 altı / fare kapanı

"Yahudiler bir ırk kuşkusuz,

ama insan değiller."

Adolf Hitler

BİRİNCİ BÖLÜM

Rego Park'a babamı görmeye gittim. Onu uzun zamandır görmemiştim. Birbirimize pek yakın değildik.

Yemekten sonra beni eski yatak odama götürdü.
GEL, BEN PEDAL ÇEVİRİRKEN BİRAZ KONUŞALIM.
PEDAL ÇEVİRMEK KALBİME İYİ GELİYOR AMA ASIL SEN KENDİNDEN SÖZ ET. BU KARİKATÜR İŞİ NASIL GİDİYOR?
HÂLÂ SENİN HAKKINDA BİR KİTAP ÇİZMEK İSTİYORUM...
SANA DAHA ÖNCE ANLATTIĞIM KİTABI...
...POLONYA'DAKİ HAYATINLA SAVAŞ HAKKINDAKİ
BENİM HAYATIM BİR KİTAPTAN FAZLA TUTAR; ZATEN KİMSE BÖYLESİ ÖYKÜLERİ DUYMAK İSTEMEZ Kİ.
BEN İSTİYORUM!... ANNEMLE BAŞLA... NASIL TANIŞTIĞINIZI ANLAT.
ZAMANINI PARA GETİRECEK KİTAPLAR ÇİZMEYE AYIRSAN...
AMA İSTİYORSAN ANLATAYIM... O ZAMANLAR ÇEKOSLOVAKYA'DA YAŞIYORDUM, ALMAN SINIRINA YAKIN KÜÇÜK BİR KENTTE.
KUMAŞ TİCARETİ YAPIYORDUM - ÇOK PARA KAZANMIYORDUM AMA, GEÇİNİP GİDİYORDUM İŞTE.

O ZAMANLAR GENÇTİM VE GERÇEKTEN DE YAKIŞIKLI BİR DELİKANLIYDIM.
BİR SÜRÜ KIZ ARKADAŞIM VARDI AMA PEŞİMDEN KOŞTUKLARININ FARKINDA BİLE DEĞİLDİM.
ALO, VLADEK? BEN YULEK...
BİR ARKADAŞIM VAR, LUCIA GREENBERG; SENİNLE TANIŞMAK İSTİYOR.
ŞEYH
BANA RUDOLPH VALENTINO'YA BENZEDİĞİMİ SÖYLERLERDİ HEP.
FİLMİ
SONUNDA LUCIA'YI DANSA GÖTÜRDÜM...
YALNIZ MI OTURUYORSUNUZ?
EVET.
UFAK BİR DAİREM VAR. BENİMKİLER SOSNOWİEC'E TAŞINDI.
BİR GÜN GÖRMEK İSTERDİM.
BELKİ BİR GÜN.

NEREYE GİTSEM, ÇEVREME BAKTIĞIMDA LUCIA GREENBERG HEP ORADA OLURDU...
VLADEK! NE TARAFA GİDİYORSUN?
ÇARŞIYA.
BEN DE. GEL BİRLİKTE GİDELİM.
AMA BABA... ANNEMİN ADI ANJA ZYLBERBERG İDİ.
BÜTÜN BUNLAR ANJA'YLA TANIŞMADAN ÖNCEYDİ - SEN SADECE DİNLE, TAMAM MI?
BENİ NEDEN EVİNE DAVET ETMİYORSUN?... YOKSA EVİNDEN UTANIYOR MUSUN?
EVİMİ GÖRMEK İÇİN ISRAR EDİP DURUYORDU.
- SONUNDA, ONU EVE DAVET ETTİM...
HER YER NE KADAR TEMİZ VE DÜZENLİ!
EVİMİN DÜZENLİ OLMASINDAN HOŞLANIYORUM.
EVİ TEMİZLEYEN BİR KIZ ARKADAŞIN OLMASIN ?
YOK.
DAHA FAZLA YAKINLAŞMAK İSTEMİYORDUM, AMA YAKAMI BIRAKMAK NİYETİNDE DEĞİLDİ.

(*) DRAHOMA: Yahudilerde, evlilikten önce gelinin ailesi tarafından damada verilen 'başlık'.

ERTESİ SABAH HEP BİRLİKTE BULUŞTUK. KUZENİM İLE ANNA BAZEN ARALARINDA İNGİLİZCE KONUŞUYORLARDI.
NASIL, ONDAN HOŞLANDIN MI?
ÇOK YAKIŞIKLI, İYİ BİRİNE BENZİYOR.
ANLADIĞIMI BİLEMEZLERDİ.
NEYSE, EVE ERKEN DÖNECEĞİMİ SÖYLEDİM... KUSURA BAKMAYIN.
İNGİLİZCE KONUŞURKEN DİKKATLİ OLMALISINIZ, "YABANCININ" BİRİ NE DEDİĞİNİZİ ANLAYABİLİR.
İ-İNGİLİZCE BİLİYOR MUYDUNUZ?
AFE
OKULDA MI ÖĞRENDİNİZ?
14 YAŞINDAYKEN ÇALIŞMAK İÇİN OKULDAN AYRILMAK ZORUNDA KALDIM...
AYFE
... SONRA ÖZEL DERS ALDIM... HEP AMERİKA'YA GİTMEYİ DÜŞLERİM.
CZESTOCHOWA'YA BU KADAR ERKEN DÖNMENİZ NE YAZIK.
EVET - AMA İŞLERİM VAR.
EVDE TELEFONUNUZ VAR MI?
CZESTOCHOWA'YA DÖNER DÖNMEZ ARADI - GÜNDE BİR KEZ... İKİ KEZ... HER GÜN TELEFONDA KONUŞUYORDUK.

LUCIA EVE GELİP DE FOTOĞRAFINI GÖRENE KADAR BELKİ BİR HAFTA GEÇTİ...

LUCIA'DAN KURTULMAK KOLAY DEĞİLDİ.

ANJA'NIN AİLESİ KIZLARININ EVLENMESİNİ İSTİYORLARDI. ANJA 24 YAŞINDAYDI, BENSE 30.

(*) GEFILLTE FISCH: Dondurulmuş balık (Aşkenaz Yahudilerine özgü).

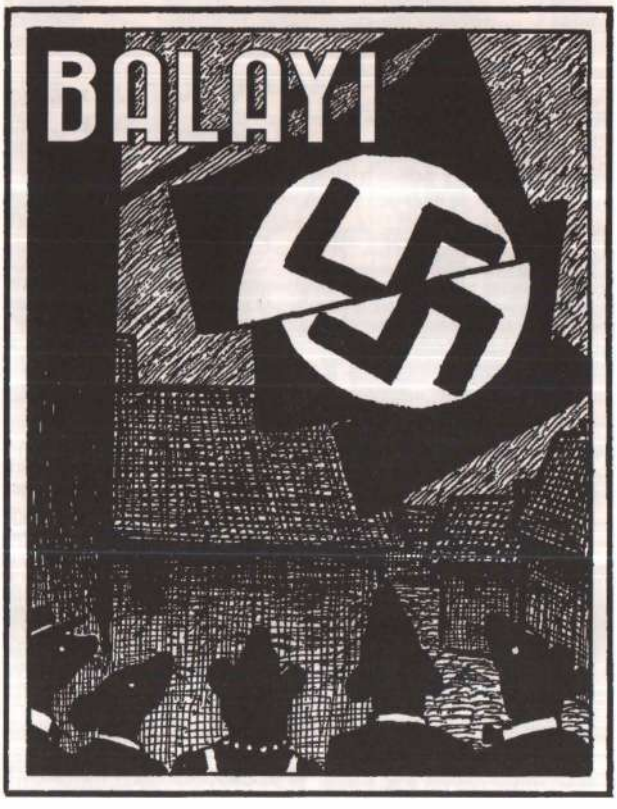

TÜH! BU ARADA SOSNOWIEC'E TAŞINMAMDAN ÖNCE, AMA NİŞANLANDIKTAN SONRA OLAN BİR ŞEYİ ANLATMAYI UNUTTUM.
BİR AKŞAM KAPI ÇALDI...
LUCIA
BURADA NE ARIYORSUN? ZATEN ÇIKIYORUM.
S-SENİNLE GELİYORUM.
HAYIR, BENİMLE GELEMEZS...
VLADEK, LÜTFEN!
YERE DÜŞTÜ VE AYAK BİLEKLERİME YAPIŞTI.
KAÇMA BENDEN!
DÜŞÜNÜNCE, FAZLA İLERİ GİTTİĞİMİ DAHA İYİ ANLIYORUM.
GÜM!
BİZİ TANIŞTIRAN ARKADAŞIMA KOŞTUM. GELİP LUCIA'YI YATIŞTIRDI, SONRA EVİNE GÖTÜRDÜ.

BİR DAHA LUCIA'DAN HABER ALAMADIM - AYNI ZAMANDA ANJA'NIN DA SESİ ÇIKMIYORDU...
NE TELEFON NE MEKTUP: HİÇBİRİ! NELER OLUYORDU?
ALO, BAYAN ZYLBERBERG, ANJA'YLA KONUŞABİLİR MİYİM?
SENİNLE KONUŞMAK İSTEMEDİĞİNİ SÖYLÜYOR!
İYİ AMA, NEDEN?
CZESTOCHOWALI BİRİNDEN BİR MEKTUP ALMIŞ. TANRIM! SENİN HAKKINDA DÜNYANIN EN KÖTÜ ŞEYLERİNİ ANLATIYOR!
PEKALA, ONU TELEFONDA İKNA EDEMEM. CUMA İŞTEN ÇIKINCA TRENE BİNİP GELİRİM.
TATİL BİLE DEĞİLDİ, YİNE DE SOSNOWİEC'E GİTTİM.
ANLAT ANJA - BU KADAR KORKUNÇ NE YAPMIŞIM?
SEN DAHA İYİ BİLİRSİN. OKU ŞUNU!

GÖRMEK İSTEMİYORUM. SADECE KİMİN YAZDIĞINI SÖYLE, DUR İSTERSEN BEN TAHMİN EDEYİM...
LUCIA GREENBERG, DEĞİL Mİ?
ALTINDA SADECE "GİZLİ DOSTUN, L" YAZIYOR.
CZESTOCHOWA'DA ÇOK KÖTÜ BİR ADIN OLDUĞUNU SÖYLÜYOR...
BİR SÜRÜ SEVGİLİN OLDUĞUNU...
VE BENİMLE PARAM İÇİN EVLENMEK İSTEDİĞİNİ!
AH, ANJA - BENİ TANIYOR OLMALISIN... BENİ CZESTOCHOWA'DA İSTEDİĞİNE SORABİLİRSİN.
LUCIA BENİ BIRAKMAK İSTEMEYEN ESKİ BİR ARKADAŞ SADECE. BENİM İÇİN HİÇBİR ŞEY İFADE ETMİYOR.
UZUN KONUŞMALARDAN SONRA, ANJA'YI İKNA EDEBİLDİM
1936'NIN SONUNDA SOSNOWIEC'E TAŞINDIM; 14 ŞUBAT 1937'DE DE EVLENDİK.
ŞİMDİ DE GENÇ EVLİLERİN ŞEREFİNE KALDIRMAK İÇİN BİRAZ VOTKA.
KAYINPEDERİMİN İKİ DAİRESİNDEN BİRİNE TAŞINDIK. İKİSİ DE ONA AİTTİ; BANA DÜĞÜN HEDİYESİ OLARAK DAİRENİN BİR PAYINI VE NEFİS BİR ALTIN SAAT VERDİ.

SANA ŞU BİRAZ ÖNCE ANLATTIKLARIM - LUCIA FALAN - BUNLARI KİTABINA YAZMANI İSTEMİYORUM.
NE? NEDEN?
HİTLER'LE, YA DA SOYKIRIMLA BİR İLGİSİ YOK!
AMA BABA - BU HARİKA BİR MALZEME. HER ŞEYİ DAHA GERÇEK, DAHA İNSANCIL YAPIYOR.
BEN SENİN ÖYKÜNÜ, GERÇEKTEN YAŞANDIĞI GİBİ ANLATMAK İSTİYORUM.
AMA BU PEK DOĞRU, PEK DEĞERLİ DEĞİL.
... SANA BAŞKA HİKÂYELER DE ANLATABİLİRİM, AMA BÖYLESİ MAHREM KONULARI KİTABINA ALMANI İSTEMİYORUM.
TAMAM, TAMAM! SÖZ VERİYORUM.

İKİNCİ BÖLÜM

Birkaç ay boyunca, hikâyesini dinlemek için düzenli olarak babamı ziyarete gittim.

EVLENDİKTEN SONRA BİLE, O HERİF SOSNOWİEC'E GELDİĞİNDE, ANJA ONU GÖRMEYE KOŞARDI.
TABİİ Kİ ONUN KOMÜNİST OLDUĞUNU BİLMİYORDUM. KOMÜNİSTLERDEN HEP UZAK DURMAYA ÇALIŞTIM.
EVLENDİKTEN KISA BİR SÜRE SONRA, BİR İŞ GEZİSİNDEN DÖNDÜM...
POLİCİM
HEY! VLADEK. BİRAZ ÖNCE KOMŞUNUZ TERZİYİ TUTUKLADILAR!...
EVİNDE GİZLİ KOMÜNİST BELGELERİ VARMIŞ!
YUKARI ÇIKTIĞIMDA DA...
POLİS, TERZİ... HA? ... NELER OLUYOR?
POLİS BURADAYDI!
ANJA'YI ARIYORLARDI!
BİZE DEDİ Kİ...
VARŞOVALI O ÇOCUK KOMÜNİST BELGELERİ GETİRİYORMUŞ.
ANJA DA ALMANCA'YA ÇEVİRİP DAĞITIYORMUŞ!
ANJA KOMPLOYA KARIŞMIŞ!

POLİSİN GELMESİNDEN BİRAZ ÖNCE BİR ARKADAŞI TELEFON ETMİŞ...
SENDEN KUŞKULANIYORLAR! HEMEN KAĞITLARI SAKLA! O KAĞITLAR ÇOK ÖNEMLİ - SAKIN YOK ETMEYE KALKMA.
NE YAPSIN? KİRACIMIZ OLAN TERZİYE KOŞMUŞ.
BAYAN STEFANSKA - LÜTFEN BU PAKETİ BENİM İÇİN SAKLAYIN. KİMSEYE DE BAHSETMEYİN!
?
ANJA İYİ MÜŞTERİSİ OLDUĞUNDAN, KABUL ETMİŞ.
POLİS EVİMİZİ DİDİK DİDİK ARAMIŞ. BİR ŞEY BULAMAYINCA KOMŞULARI ARAMAYA BAŞLAMIŞLAR.
PEKALA! BU PAKET SİZE NEREDEN GELDİ?
DAHA ÖNCE HİÇ GÖRMEDİM. BİR MÜŞTERİM UNUTMUŞ OLMALI!
ANJA KURTULDU, AMA TERZİYİ TUTUKLADILAR.

BU HİKÂYEYİ DUYDUĞUMDA, BOŞANMAYA HAZIRDIM
ONA "EĞER BENİMLE YAŞAMAK İSTİYORSAN, BENİM KURALLARIMA UYMALISIN" DEDİM
"İSTEDİĞİN KOMÜNİST ARKADAŞLARINLA OLMAKSA, O ZAMAN BEN BU EVDE KALAMAM!"
İYİ BİR KIZDI VE TABİİ BÜTÜN BUNLARA SON VERDİ.
TERZİYE NE OLDU?
BAYAN STEFANSKA UZUNCA ZAMAN HAPİS KALDI - GALİBA 3 AY.
YETERLİ KANIT YOKTU, SONUNDA POLİS ONU SERBEST BIRAKTI.
KAYINPEDER AVUKAT PARASINI ÖDEDİ, KADINCAĞIZA DA PARA VERDİ, 15.000 ZLOTİ KADAR.
EPEY PARA DEĞİL Mİ?
EVET, AMA HEPSİ BU KADAR DEĞİL, AYNI ZAMANDA BİZİM İÇİN DAHA FAZLASINI YAPTI...
BAK VLADEK, SEN VE ANJA BANA BİR TORUN VERDİĞİNİZDE, TORUNUMUN VARLIKLI OLMASINI İSTİYORUM.
PEKİ, İŞ GEZİLERİMDEN BİR KUMAŞ DÜKKÂNI AÇACAK KADAR PARA BİRİKTİRDİM.
DÜKKÂN? PÖH! SENİN KUMAŞ FABRİKAN OLMALI
BU BİR SERVET İSTER!
LÜTFEN! SANA PARA VE İSTEDİĞİN KADAR BORÇ VERİRİM.
BİELSKO'DA BİR FABRİKA KURUP, HAFTA SONLARI DA ANJA'YI GÖRMEYE GELDİM.

EKİM 1937'DE, FABRİKA İYİ GİDERKEN, İLK OĞLUM RİCHİEU DOĞDU.
İRİ BİR BEBEK, 3 KİLODAN FAZLA.
AMAN TANRIM! ANJA SADECE 39 KİLO!
TABİİ, ONU HİÇ TANIMADIN, SAVAŞTAN SAĞ KURTULAMADI.
EVET, BİLİYORUM...
BİR DAKİKA, ŞUBATTA EVLENDİNİZ VE RİCHİEU EKİM'DE DOĞDUYSA, PREMATÜRE MİYDİ?
EVET, BİRAZ...
AMA SEN- SAVAŞTAN SONRA DOĞDUĞUNDA ÇOK PREMATÜRE İDİN. DOKTORLAR YAŞAYACAĞINI SANMIYORLARDI.
BULDUĞUM BİR UZMAN SENİ KURTARDI. ANJA'NIN KARNINDAN ÇIKARMAK İÇİN KOLUNU KIRMALARI GEREKTİ.
KÜÇÜK BİR BEBEKKEN KOLUN HEP YUKARI SIÇRARDI, İŞTE BÖYLE!
GÜLER VE SANA "HEİL HİTLER!" DERDİK.
KOLUNU İTTİĞİMİZDE SEN HEP... HAY ALLAH!
BAK, BANA NE YAPTIRDIN!
BEN Mİ? TAMAM SONRA HAPLARINI SAYARIM.
HAYIR! SEN HAP SAYMAKTAN NE ANLARSIN. BEN YAPARIM... BU İŞİN UZMANI OLDUM.

NEYSE... ANJA AİLESİYLE KALDI, BEN DE FABRİKA VE TAŞINABİLECEĞİMİZ BİR EV BULMAK İÇİN BİELSKO'YA DÖNDÜM.

HEMEN YOLA KOYULDUK. DÜNYANIN EN GÜZEL VE EN PAHALILARINDAN OLAN SANATORYUM, ÇEKOSLOVAKYA İÇLERİNDEYDİ.
HATIRLIYORUM, VARMAK ÜZEREYKEN KÜÇÜK BİR KASABADAN GEÇTİK.
VAY!
HERKES -TRENDEKİ BÜTÜN YAHUDİLER- HEYECANLANMIŞ VE ÜRKMÜŞTÜ.
BAKIN!
1938'İN BAŞIYDI -SAVAŞTAN ÖNCE- KENTİN MERKEZİNDE, YÜKSEĞE ASILMIŞ BİR NAZİ BAYRAĞI VARDI...
KENDİ GÖZLERİMLE İLK GAMALI HAÇI ORADA GÖRDÜM.

SİZE SÖYLÜYORUM, ŞU ANDA ALMANYA'DA BİR KATLİAM YAŞANIYOR.
ADAMIN BİRİ, ALMANYA'DA YAŞAYAN KUZENİNDEN BAHSEDİYORDU.
Yahu
İŞİNİ BİR ALMAN'A DEVRETMEK VE PARASINI BİLE ALAMADAN ALMANYA'DAN KAÇMAK ZORUNDA KALMIŞ.
BEN PİS YAHUDİ'NİN TEKİYİM
ORADA YAHUDİLER İÇİN HAYAT ÇOK GÜÇTÜ - KORKUNÇTU!
BİR BAŞKASI, BRANDENBERG'DEKİ BİR AKRABASINI ANLATTI. POLİS EVİNE GELDİKTEN SONRA, BİR DAHA KİMSE ADAMDAN HABER ALAMAMIŞ.
Bu kent Yahudi'den arınmıştır.
BÖYLE ÇOK, ÇOK FAZLA ÖYKÜ VARDI -YAKILMIŞ SİNAG-OG-LAR, SEBEPSİZ DÖVÜLEN YAHUDİLER, YAHUDİLERİNİ KOVAN KENTLER- HER BİRİ DİĞ-ERİNDEN KORKUNÇ HİKÂYELER.
UMALIM DA BU NAZİ GANG-STERLER İKTİDARDAN KOVULSUN!
ASIL, DUA EDELİM DE SAVAŞ ÇIKARMASINLAR!

SANATORYUM HER YERDEN UZAKTI - SAKİN, HUZURLU.
BAK, BAHÇELERİ NE KADAR DA GÜZEL, ANJA.
HIMM, EVET.
DÜNYANIN HER YERİNDEN, ÇEŞİTLİ HASTALIKLARI OLAN İNSANLAR GELİYORDU. DÜKKÂN BİLE VARDI... GERÇEKTEN HARİKAYDI...
ODAMIZ LÜKS OTEL GİBİ - MANZARAYA BİR BAKSANA.
HIMM, EVET.
HER SABAH HEMŞİRELER GELİYORDU.
BİRKAÇ GÜNDE BİR, KLİNİĞİN ÜNLÜ UZMANIYLA KONUŞUYORDUM.
EE, DOKTOR NE DEDİ?
İYİ OLDUĞUNU SÖYLEDİ, ÇOK İYİ OLDUĞUNU...
RAHAT OL.
BÖYLESİ HASTALIĞI İYİ BİLİRDİM, ANJA'YI SAKİNLEŞTİRMEYE ÇALIŞTIM HEP.
BAK - BUGÜN EVDEN MEKTUP GELDİ.
RICHIEU'NUN RESMİ. VER BAKAYIM.
YAKIŞIKLI ÇOCUK OLACAK... TIPKI BABASI GİBİ, DEĞİL Mİ?
EVET.

O KADAR ÇOK GÜLÜYORDU, O KADAR MUTLU, O KADAR MUTLUYDU Kİ, DURMADAN BENİ ÖPTÜ, O KADAR MUTLUYDU.

(*) TUCHUS: Kaba et, popo.

GALİBA 3 AY KALDIK, GERİ DÖNDÜĞÜMÜZDE, ANJA, GİTTİĞİ ZAMANDAN ÇOK FARKLIYDI.
HEY, HEY, BABA!
ANJA! ALTIN GİBİ IŞIL-DIYORSUN!
DİNLE VLADEK, SANATORYUM-DAYKEN CANINIZI SIKMAK İSTEMEDİM, AMA-
SAKİN OLUN - BİELSKO'DAKİ FABRİKA SOYULDU!
NE!
GEÇEN AY OLDU. HER ŞEYİ ALMIŞLAR!
AY! AY! AY!
GİTMEDEN ÖNCE SİGORTA YAPTIRACAK ZAMANIM OLMAMIŞTI.
NEYSE, EN AZINDAN YENİSİNİ KURMANA YARDIM EDERİM.
FABRİKANI YAHUDİ DÜŞMANI BİR HAREKETİN PARÇASI OLARAK MI SOYDULAR?
ÖYLE OLDUĞUNU SANMIYORUM. BASİT BİR SOYGUN OLMALI...
... GEÇEN YIL BİZİ BURADA, REGO PARK'TA SOYDUKLARI GİBİ...
NEYSE, KAYINPEDER BİELSKO'DA YENİDEN YERLEŞMEMİZE YARDIM ETTİ...

BİR-İKİ AYDA, DURUMUMUZ DÜZELDİ, OLDUKÇA DÜZELDİ... ÇALIŞAN BİR FABRİKA, 2 ODALI BİR DAİRE, POLONYALI BİR DADI, HATTA BİR DE HİZMETÇİ.
BAK RİCHİEU, BABA GELDİ!
KEYİFSİZ GÖRÜNÜYORSUN VLADEK.
BUGÜN KENTTE YİNE AYAKLANMA VARDI.
HERKES "YAHUDİLER DEFOLSUN! YAHUDİLER DEFOLSUN!" DİYE BAĞIRIYORDU. İKİ KİŞİ ÖLDÜ. POLİS SADECE SEYRETTİ.
O NAZİLER HERKESİ TAHRİK EDİYOR.
İŞ YAHUDİLERE GELİNCE, POLONYALILARIN FAZLA TAHRİKE İHTİYACI YOK!
BAYAN SPİEGELMAN, BUNU NASIL SÖYLERSİNİZ? SİZİ AİLEMİN BİR PARÇASI OLARAK GÖRÜYORUM!
ÖZÜR DİLERİM JANİNA, SENİ KASTETMEDİM! SADECE ENDİŞELİYİM!
BELKİ GİTSEK İYİ OLACAK. ÖTEKİLER GİBİ.
EĞER İŞLER GERÇEKTEN KÖTÜLEŞİRSE, SOSNOWİEC'E KAÇARIZ.
SOSNOWİEC NEDEN BİELSKO'DAN DAHA GÜVENLİ OLSUN Kİ?
O ZAMANLAR HİTLER'İN POLONYA'DAN SADECE BİRİNCİ SAVAŞTAN ÖNCE ALMANYA'NIN OLAN, BİELSKO GİBİ, BÖLGELERİ İSTEDİĞİNİ SANIYORDUK.

BİR YIL BOYUNCA MUTLU YAŞADIK, 24 AĞUSTOS 1939'A KADAR.
MEKTUP - HÜKÜMETTEN GELİYOR!
AŞKERLİK ÇELBİ! YEDEK SUBAY OLDUĞUM İÇİN, HEMEN GİTMEK ZORUNDAYDIM!
İNANILMAZ BİR KARGAŞA... ARTIK SAVAŞ ÇIKACAĞINI HERKES BİLİYORDU...
ÇABUK! HERŞEYİ TOPLA! BABAN SENİ SOSNOWIEC'E GÖTÜRECEK.
VLADEK, KORKUYORUM!
IVIR ZIVIRLARINI VE BEBEK KOLEKSİYONUNU AL!
HİÇBİRİ ÖNEMLİ DEĞİL!
BELLİ OLMAZ. BELKİ İŞİNE YARAR.
HAKLIYDIM. İŞLER KÖTÜLEŞTİĞİNDE, BUNLARI SATABİLECEKTİ.
KISACASI ANJA İLE RICHIEU VE DADI BİR YÖNE, SOSNOWIEC'E GİTTİLER...
BEN DE BAMBAŞKA BİR YÖNE... ALMANYA SINIRINA.

VE 1 EYLÜL 1939 GÜNÜ, SAVAŞ BAŞLADI. CEPHEDEYDİM, HEM DE İLK...
AHH!
İLAÇLARIMI İKİNCİ DÖKÜŞÜM, BU!
GÖZLERİMDEN.
KANAMAYA BAŞLAYIP, GLOKOM OLUR OLMAZ, SOL GÖZÜMÜ ALMAK ZORUNDA KALDILAR. ARTIK PEK İYİ GÖREMİYORUM.
ÜSTELİK İYİ GÖZÜMDE DE KATARAKT BAŞLADI. NE ACI ÇEKTİĞİMİ GÖRÜYOR MUSUN?
BENİ AMELİYAT EDECEK MEŞHUR UZMANDAN BAHSETMİŞ MİYDİM?
EVET.
GEÇEN YIL, BENİ ACİL AMELİYAT İÇİN HASTANEYE YATIRDI...
SONRA DA BENİ BIRAKTI... BİR YERE, TELEVİZYONDA DERS VERMEYE GİTTİ!..

GÖZÜM ÖYLESİNE KANADI Kİ, BAŞKA BİR HASTANEDEN BİR DOKTORA GİTMEM GEREKTİ.
ORADA, BAŞKA BİR UZMAN BENİ HEMEN AMELİYAT ETTİ! YOKSA ÖLEBİLİRDİM!
ONUN İÇİN, ARTIK CAM GÖZÜM VAR.
HARİKA BİR İŞÇİLİK, DEĞİL Mİ? BİR SEFERİNDE, GENÇ BİR DOKTOR HASTANEDE YATAĞIMIN KENARINA GELDİ.
IŞIKLA UZUN UZUN GÖZÜMÜN İÇİNE BAKIP, "BAY SPİEGELMAN", DEDİ, "SOL GÖZÜNÜZ ÇOK İYİ!"
"... AMA SAĞ GÖZÜNÜZDE KATARAKT VAR." SOL GÖZÜMÜN CAMDAN OLDUĞUNU BİLMİYORDU TABİİ.
ONA HİÇBİR ŞEY SÖYLEMEDİM. ADAMCAĞIZI UTANDIRMAK İSTEMEDİM.
EVET, BUNU ANLATMIŞTIN.
PEKALA, BUGÜNLÜK BU KADAR YETER, TAMAM MI? YORGUNUM VE DAHA HAPLARIMI SAYMAM GEREK.
TAMAM, GÜZEL FİKİR... BÜTÜN BUNLARI YAZMAKTAN ELİM UYUŞTU.

Ü Ç Ü N C Ü B Ö L Ü M

Geçmişini öğrenmek için babamı daha sık ziyaret etmeye başladım...
BİRAZ DAHA YEŞİL FASULYE AL, ARTIE.
EVET BAK -HİÇBİR ŞEY YEMİYORSUN!
TEŞEKKÜRLER, YETERİNCE YEDİM.

EN AZINDAN TABAĞINDAKİNİ BİTİR.
TAMAM... TAMAM.

BİLİYOR MUSUN MALA, BEN KÜÇÜKKEN ANNEMİN KOYDUĞU HER ŞEYİ YEMEZSEM, BABAM KIZAR BEN DE ODAMA KAÇIP SAKLANIRDIM.
BABANLA TARTIŞMANIN İMKÂNSIZ OLDUĞUNU BİLMEN GEREK.

ANNEM DAHA ÇOK SEVDİĞİM BİR ŞEY PİŞİRMEYİ ÖNERİR, AMA BABAM BIRAKTIĞIM TABAĞI BEN YİYENE KADAR MASADA TUTMAK İSTERDİ.

BAZEN O TABAĞI TEKRAR ÖNÜME SÜRDÜĞÜ OLURDU. YA YİYECEKSİN YA DA AÇLIKTAN ÖLECEKSİN.
EVET! ÖYLE DE OLMALI. TABAĞINDA NE VARSA, HEPSİNİ YEMEK ZORUNDASIN.
AMAN, VLADEK.

TALİHİM VARMIŞ, ANNEM HEP SEVDİĞİM BİR ŞEYİ HAZIRLAR, YEMEDİĞİMİ DE SEN GÖRMEDEN ÇÖPE DÖKERDİ.
EVET. ANDA SENİ HEP ŞIMARTIRDI ZATEN.
HMMM. YEMEK İÇİN TEŞEKKÜRLER MALA. YEDİKLERİM HEP HARİKAYDI.
PÖH! BANA KALIRSA, TAVUK KURUMUŞTU. GEL, OTURMA ODASINDA KONUŞALIM.
TAMAM, DEFTERİMİ ALAYIM.
.. SANA SÖYLEYEYİM: MALA'YLA NE YAPACAĞIMI BİLEMİYORUM. O KADAR..
LÜTFEN, BABA! HEPSİNİ YENİ BAŞTAN DUYMAK İSTEMİYORUM. SEN 1939'DAN, ASKERLİKTEN SÖZ ET.
1939? TAMAM... BİR KAÇ GÜN BOYUNCA EĞİTİM YAPTIK, SONRA DA, EYLÜL BAŞINDA, SINIRA GÖNDERİLDİK...
HEPİMİZ BİR NEHİR KIYISINDA SİPER KAZDIK. KARŞI KIYIDA ALMANLAR VARDI.

SABAHA KADAR HERŞEY ÇOK SAKİNDİ...
DUR BİR DAKİKA. SİZİ SAVAŞA GÖNDERMEDEN SADECE BİRKAÇ GÜN MÜ EĞİTTİLER?
BAK, 21 YAŞIMDAYKEN 18 AY ASKERLİK YAPTIM. ONDAN SONRA DA HER 4 AYDA BİR, LUBLİN'E GİDİP, 1 AYLIK EĞİTİM GEÇİRDİM.
BİLİYOR MUSUN, BABAM BÜTÜN ÇOCUKLARINI ORDUDAN UZAK TUTMAYA ÇALIŞMIŞTI.
GENÇKEN, RUS ORDUSUNA GİDERLERMİŞ... ORADA DA 25 YIL KALIYORSUN... HEM DE SİBİRYA'DA!
BABAM KURTULMAK İÇİN 14 DİŞİNİ ÇEKTİRMİŞ... 12'DEN AZ DİŞİN VARSA, KURTULURMUŞSUN.
ABİM MARCUS 21'İNE BASTIĞINDA, BABAM ONU ÖLÜM ORUCUNA KOYDU. MARCUS HEP HASTA GİBİYDİ, SISKAYDI. ASKER MUAYENESİNE GİTTİĞİNDE, BEĞENMEYİP ALMADILAR.
BİR YIL SONRA SIRA BANA GELDİ. BABAM AYNI ŞEYİ YAPMAMI İSTEDİ.
KORKUNÇ BİR ŞEYDİ!

MUAYENEDEN ÜÇ AY ÖNCE BAŞLADI BENİMLE UĞRAŞMAYA.
UYAN, VLADEK!
ÇOK FAZLA UYUYORSUN!
GECEDE ÜÇ SAAT Mİ, ÇOK UYUMAK?
YETER, VLADEK. BU KADAR ÇOK YEME!
AMA DOYMADIM Kİ!
TAMAM... BİR RİNGA DAHA.
ÜÇ AY BOYUNCA, ZAYIFLAMAK İÇİN TUZLU BALIK YEDİM, SU İÇİRMEDİ.
MUAYENEDEN BİRKAÇ GÜN ÖNCE, NE BİR LOKMA YEMEK, NE BİR DAKİKA UYKU.
AŞLAN OĞLUM! BİRAZ DAHA KAHVE!
GÜNDE SADECE ÜÇ LİTRE KAHVE, KALP İÇİN HARİKA.
SONUNDA ASKERLİK MUAYENESİ GÜNÜ GELİP ÇATTIĞINDA...
AL SANA SAĞLAM BİR GENÇ.
HMM.
HAYIR... BUNDA BİR ACAYİPLİK VAR. BİR YIL BOYUNCA KENDİNE BAK, SONRA TEKRAR MUAYENE EDERİZ.

... BİR YIL SONRA, BABAM YİNE AYNI ŞEYİ YAPMAMI İSTEDİ. BU SEFER ONA YALVARDIM VE 1922'DE ASKERE GİTTİM...
BİZ YİNE 1939'A DÖNELİM!
TAMAM. BENİ NASIL ŞAŞIRTIYORSUN, GÖRÜYORSUN... 1939'DA SINIRDAYDIK, NEHİR KENARINDA SİPERLER KAZDIK.
SABAHA KADAR HERŞEY SAKİNDİ. SONRA HER İKİ TARAFTAN SİLAH SESLERİ DUYDUM.
SUBAYIN BİRİ SÜRÜNEREK GELDİ.
DAHA DERİN KAZ, YOKSA ÖLECEKSİN.
TÜFEĞİN NAMLUSU SOĞUK! NEDEN ATEŞ ETMİYORSUN?
NEYE ATEŞ EDECEĞİMİ BİLMİYORDUM.
DAN! DAN! DAN!
SİPERİ DERİNLEŞTİRİP ATEŞ ETMEYE BAŞLADIM!

SONRA KURŞUN YAĞMAYA BAŞLADI.

PNNNG

SİPERİ DERİNLEŞTİRDİM, AMA ATEŞE SON VERDİM.

NEDEN BİRİNİ ÖLDÜREYİM Kİ?

PNNNG

NAMLUDAN BAKTIĞIMDA ... BİR AĞAÇ GÖRDÜM!

HAREKET EDEN BİR AĞAÇ!

HAYAL GÖRÜYORUM HERHALDE. YOKSA AĞAÇ NASIL YÜRÜR?

YÜRÜYORSA, BEN DE ATEŞ EDERİM!

AAG-H!

PIUV

YARALANDIĞINI GÖSTERMEK İÇİN ELİNİ KALDIRDI. TESLİM OLUYORDU.

KURŞUN ÜZERİNE KURŞUN YAĞDIRDIM, AĞAÇ HAREKET ETMEYİ KESENE DEK. KİM BİLİR, YOKSA BELKİ O BENİ ÖLDÜRÜRDÜ!

İKİ SAATLİK ÇATIŞMADAN SONRA, NAZİLER BİZİM KIYIYI ELE GEÇİRDİ.
KALK!
TÜFEĞİNİ VER!
NAMLU SICAK! BİZE ATEŞ ETTİN!
KOMUTANIM EMİR VERDİ. BEN SADECE HAVAYA ATEŞ ETTİM!
ALMANCA CEVAP VERİNCE, ARKADAŞI BANA VURMASINI ÖNLEDİ.
BENİM GİBİLERİ, SAVAŞ ESİRLERİNİN TOPLANDIĞI YERE GÖTÜRDÜLER.
İÇİMİZDE YARALI OLMAYANLARI, ÖLÜ ASKERLERİ TOPLATMAK İÇİN NEHRİN KARŞI KIYISINA YÜRÜTTÜLER.

DİKKAT! BÜTÜN TUTSAKLAR, ÖLÜLERİMİZLE YARALILARIMIZI KIZILHAÇ ARABALARINA TAŞIYACAK!
HEY SEN! NE YAPTIĞINI SANIYORSUN?
N-NEHİR KIYISINDA BİR CESET GÖRDÜM!
VURDUĞUM ADAMIN NEREDE OLDUĞUNU BİLİYORDUM.
EVET, BURADA!
ER VERBLUTETE! KAN KAYBETMİŞ! ÖTEKİLERİN YANINA, KIZILHAÇ ARABASINA TAŞI ONU.
ADI JAN'DI...
ONU BEN ÖLDÜRDÜM.
KENDİ KENDİME, "EN AZINDAN, BİR ŞEY YAPTIM," DEDİM.

BİZİ NÜRNBERG YAKININDA, BİRÇOK SAVAŞ TUTSAĞININ OLDUĞU BİR YERE GÖTÜRDÜLER. YAHUDİLERİ AYIRDILAR.
BU SAVAŞ! SADECE SİZİN SUÇUNUZ.
SİZİ HEMEN ŞİMDİ, BURADA ASMALI!
İÇİMİZDEN KİMSE TEK KELİME ETMEDİ, TABİİ.
BÜTÜN DEĞERLİ EŞYANIZI ÇIKARIN!
BANA DOĞRU GELDİ... GALİBA 300 ZLOTY'M VARDI.
YAHUDİ, BU KADAR ÇOK PARA NEDEN?
ÖTEKİLERİN ÇOĞUNDAN 6, 7 ZLOTY ÇIKMIŞTI.
YOKSA BURADA İŞ Mİ YAPACAKTIN? ELLERİNİ GÖSTER!
HAYATINDA BİR GÜN BİLE ÇALIŞMAMIŞSIN!
SENİN GİBİ ARTİE, ELLERİM HEP ÇOK NARİNDİ.
SAKIN ENDİŞELENME, YAHUDİ. SANA UYGUN BİR İŞ BULACAĞIZ!
BULDULAR DA!

BİR ALMAN 4-5'İMİZİ BİR AHIRA GÖTÜRDÜ.
PİSLİĞİ GÖRÜYOR MUSUNUZ? PIRIL PIRIL YAPMAK İÇİN BİR SAATİNİZ VAR. ANLAŞILDI MI?
BİR SAATTE TEMİZLEMEK İMKANSIZDI.
GERÇEKTEN SIKI ÇALIŞTIK. AMA, BİR SAAT SONRA...
YA!
DAHA BİTMEDİ Mİ?
BU SİZE ÇORBAYA MAL OLACAK, TEMBEL HERİFLER!
SONUNDA, İŞİ BİR BUÇUK SAATTE BİTİRMEYİ BAŞARDIK. HEY, ŞU YAPTIĞINA BAK, ARTIE!
NE?
HALIYA KÜLLERİNİ DÖKÜYORSUN. BURANIN AHIRA BENZEMESİNİ Mİ İSTİYORSUN?
ÖZÜR DİLERİM.
TEMİZLE, TAMAM MI? YOKSA BANA KALIR. MALA BİR HAFTA BOYUNCA GÖRÜR DE, TEMİZLEMEK AKLINDAN BİLE GEÇMEZ.
ÜSTELİK BU HASTALIKLA, BÖYLE İŞLER YAPMAKTA NE KADAR ZORLANDIĞIMI DA BİLİYOR.
TAMAM, TAMAM. ARTIK TEMİZ.

ISINMAK İÇİN YAZLIK ÜNİFORMAMIZDAN VE İNCE BİR BATTANİYEDEN BAŞKA BİR ŞEY YOKTU.

ÇOĞUNDA DONMA YARASI VARDI. YARADA İRİN, İRİNDE DE BİT.

GÜÇLÜ KALMAK İÇİN HER GÜN YIKANDIM, JİMNASTİK YAPTIM ... HER GÜN DUA ETTİM.

מה־טבו אהליך יעקב, משכנתיך ישראל

ÇOK DİNDARDIM VE YAPACAK BAŞKA ŞEY YOKTU.

KAFAMIZI MEŞGUL ETMEK VE VAKİT ÖLDÜRMEK İÇİN SIK SIK SATRANÇ OYNUYORDUK.

TAŞLARDAN VE EKMEK KABUKLARINDAN BİR SATRANÇ TAKIMI YAPMIŞTIM.

HAFTADA BİR KEZ, ULUSLARARASI KIZILHAÇ ARACILIĞIYLA MEKTUP YAZABİLİYORDUK.

Sevgili Anne iyiyim ne sen de iyisin

YALNIZ ALMANCA VE ÇOK DİKKATLİ.

MEKTUP SAYESİNDE BİR PAKET GELDİ.

ÇİKOLATA! SİGARA! REÇEL!

O PAKET BENİM İÇİN BİR HAZİNEYDİ.

AİLEMİN İYİ OLDUĞUNU ÖĞRENDİM VE SİGARA İÇMEDİĞİM İÇİN YİYECEKLE TRAMPA ETTİM.

BÖYLECE, ALTI HAFTA FALAN GEÇTİ, BİR GÜN...

BAK! DIŞARIDA BİR İLAN VAR!

İŞÇİ ARANIYOR

Savaş esirleri, cepheye giden Alman işçilerin yerine çalışmak için gönüllü olabilir. Barınak ve bol yiyecek verilecektir.

YALAN BU!

GÖNÜLLÜ OLMA!

EĞER ÖLECEKSEK, BURADA ÖLELİM!

HAYIR!

DOĞRU DEĞİLDİ!

BEN ÖLMEYECEĞİM, HELE BURADA HİÇ ÖLMEYECEĞİM! İNSAN MUAMELESİ GÖRMEK İSTİYORUM!

ARKADAŞLARIM BENİM GİDECEĞİMİ GÖRÜNCE, YAZILMAYA KARAR VERDİLER
HEMEN BÜYÜK BİR ALMAN ŞİRKETİNE GÖNDERİLDİK.
TAHTA BARAKALARA ALINDIK. ÇORBA VE EKMEK VERDİLER...
BAKIN! BİR SOBA!
VE GERÇEK YATAKLAR!
ÇARŞAFLA YASTIK DA VAR, HEM DE!
BÜTÜN BİR GÜN SADECE DİNLENDİK, GÜÇ TOPLADIK.
KENDİMİ SICAK HİSSETMEYELİ, BİR YATAKTA YATMAYALI SANKİ YILLAR GEÇMİŞ GİBİ.
EVET-TUHAF, DEĞİL Mİ? ASKERE ALINALI İKİ AYDAN BİRAZ FAZLA OLDU.
YİNE DE ENDİŞELİYİM, VLADEK KİM BİLİR BİZE NE İŞ VERECEKLER
ÖNEMLİ DEĞİL...
HİÇBİRŞEY O ÇADIRLARDA ÇÜRÜMEK KADAR KÖTÜ OLAMAZ.
BENCE DE.
ERTESİ GÜN, ELİMİZE KAZMA KÜREK TUTUŞTURDULAR...
...DAHA ÖNCE ELİMİZE HİÇ ALMADIĞIMIZ ALETLER.

VE İŞ GERÇEKTEN AĞIRDI...
DAĞLARI YÜRÜTMEK GEREKİYORDU.
DAĞ
VADİ
TEPELER BELKİ 3, 4 METRE YÜKSEKTİ. HER ŞEYİ DÜZ ETMEMİZ GEREKİYORDU.
BAZILARI ŞİKAYET ETTİ - BÖYLE BİR İŞ İÇİN ÇOK YAŞLI, YA DA ÇOK GÜÇSÜZDÜ.
D-DAHA FAZLA DAYANAMAYACAĞIM
İŞE YARAMAZ YAHUDİ!
MEMNUN DEĞİLSEN, ESİR KAMPINA GİT!
TAMAM - KİMSE BAKMAZKEN SANA YARDIM EDECEĞİZ.
YARDIMA ÇALIŞTIK, AMA -NE SANIYORSUN? BAZILARI ÇADIRLARA, AÇLIĞA VE SOĞUĞA DÖNDÜLER.
ONLARA NE OLDU, HİÇ BİLMİYORUM.
YÜZDE SEKSENİ KALDI. YETERLİ YİYECEK VE SICAK YATAK VARDI. KALMAK DAHA İYİYDİ.

YATAĞA YATTIĞIMDA, BİTKİNDİM HEP.
VE BİR GECE, BİR RÜYA GÖRDÜM...
"ENDİŞELENME..."
BİR SES DUYDUM, SANIRIM BÜYÜKBABAMIN SESİYDİ...
"ENDİŞELENME, YAVRUM..."
O SES, ÖYLESİNE GERÇEKTİ Kİ...
"BURADAN KURTULACAKSIN, ÖZGÜR ÇIKACAKSIN... PARSHAS TRUMA GÜNÜ."
O AN UYANDIM. YENİDEN UYKUYA DALDIĞIMDA, YİNE AYNI SÖZLER: "PARSHAS TRUMA! PARSHAS TRUMA!"
PEKİ, NEDİR PARSHAS TRUMA?
HER HAFTA CUMARTESİ, TORA'DAN BÖLÜMLER OKURUZ.
BUNUN ADI: BİR PERAŞA... VE YILDA BİR HAFTA DA PARSHAS TRUMA'DIR.
BAZILARIMIZ İŞTEN ÖNCE DUA EDERDİK. ARAMIZDA BİR HAHAM VARDI.
BİR DAKİKA, HAHAM. PARSHAS TRUMA'YI NE ZAMAN OKUYACAĞIZ.
PARSHAS TRUMA MI?..
...ŞUBAT ORTASINDA. DAHA ÜÇ AY VAR. NEDEN SORDUN?
ÜÇ AY! BİZİM İÇİN HER GÜN BİR YIL GİBİYDİ!
RÜYAMI ANLATTIM...
UMARIM DOĞRUDUR. KORKARIM BURADAN ASLA ÇIKAMAYACAĞIZ.

GÜNLER BOYU ÇALIŞTIK. HAYATTA KALDIK. HAFTALAR GEÇTİ. HEPSİ BİRBİRİNİN EŞİ HAFTALAR.

SONRA, BİR GÜN...
BAKIN - ASKERLER!

BİR SÜRÜ GESTAPO VE ASKER GELDİ.
DİKKAT! YOLUN İKİ YANINA TEK SIRA OLUN! SALLANMAYIN!
ENDİŞELİYDİK. BİZE NE YAPACAKLARINI BİLMİYORDUK.

HEP İKİNCİ SIRADA DURURDUM.
(PSST-VLADEK)
GÖZE ÇARPMAK İSTEMİYORDUM.

BİRİ YANIMA KAYDI.
HAHAM!
BUGÜN NE, BİLİYOR MUSUN?

CUMARTESİ, TABİİ.
AMA HANGİ CUMARTESİ, BİLİYOR MUSUN?

BUGÜN PARSHAS TRUMA!

(*) BAR MİTSVA: On üç yaşına girip dinen reşit olduklarında, Yahudi erkekleri için yapılan dini tören.

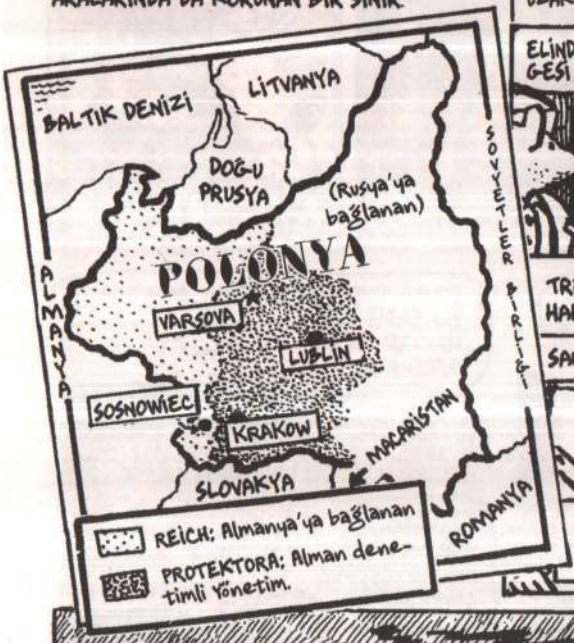
YOLDA, HAHAMIN YANINA OTURDUM.

İŞTE BÖYLE OĞLUM, AHTIK SEN "ROH-EH-HANOLED" YANİ GELECEĞİN NE GETİRECEĞİNİ

HEY! BU TREN SOSNOWİEC'İ GEÇİYOR GALİBA!

TRENİ DURDURMADIKLARI İÇİN ENDİŞELENMİŞTİM.

ÇÜNKÜ, NAZİLER POLONYA'YI İKİYE BÖLMÜŞTÜ: **PROTEKTORA** VE **REİCH**, ARALARINDA DA KORUNAN BİR SINIR.

TREN BENİM BÖLGEMDEN -REİCH- TAMAMEN UZAKLAŞTI VE ANCAK PROTEKTORA'DA DURDU.

ELİNDE KRAKOW BELGESİ OLANLAR - DIŞARI!

TREN VARŞOVA'DA DURUNCA, HAHAM DA İNDİ.

SANA YAZARIM.

BİR DAHA HİÇ HABER ALMADIM. VARŞOVA'DA ÖYLE BİR FELAKET YAŞANDI Kİ, KURTULAN OLMADI.

VE TREN SOSNOWİEC'TEN ÇOK UZAKLAŞMIŞTI. BENİ ÇOK UZAĞA - 450 KİLOMETRE - LUBLİN'E GÖTÜRÜP, HEPİMİZİ REİCH'TAN ATTILAR.

LUBLİN'DE BİZİ BÜYÜK ÇADIRLARA DOLDURDULAR...
YERE OTURDUK.
SONUNDA, YAHUDİ YETKİLİLER BİZİ GÖRMEYE GELDİ.
NEDEN BURADA TUTULUYORUZ?
DURUM ÇOK KÖTÜ... SİZ GELMEDEN ÖNCE SALIVERİLMİŞ BAŞKA BİR GRUP ESİR VARDI...
NAZİLER İKİ GÜN ÖNCE ORMANA GÖTÜRDÜ ONLARI...
VE HEPSİNİ VURDULAR. 600 KİŞİYDİLER!
BİZ BİR SONRAKİ GRUPTUK!
SENİN SALIVERİLMİŞ SAVAŞ ESİRİ OLDUĞUNU SANIYORDUM!
ÇOK DOĞRU...
DEVLETLER HUKUKU BİZİ POLONYALI SAVAŞ ESİRLERİ OLARAK AZ BUÇUK KORUYORDU. AMA REİCH'TA BİR YAHUDİ... BİZİ SOKAKTA HERKES VURABİLİRDİ!

ÇOK KORKMUŞTUM.
SONRA BİZİ BİRAZ UMUTLANDIRACAK BİR ŞEY DUYDUK...
ALMANLARI BURADAKİ YAHUDİLERLE AKRABA OLANLARI BIRAKMALARI İÇİN RÜŞVETE BAĞLADIK.
ADIM SPIEGELMAN. LUBLİN'DE ORBACH ADLI BİR AİLE DOSTUMUZ VAR. ASKERLİK İÇİN GELDİĞİMDE TANIŞMIŞTIM ONUNLA.
GÜZEL! SENİ KUZENİ OLARAK YAZDIRMAYA BAKACAĞIZ.
O GECE, ÇADIRIMDAN ÇIKTIM...
İŞEMEM GEREKİYORDU.
HEMEN ÇADIRA KOŞTUM...
BİR NÖBETÇİ BANA ATEŞ ETMEYE BAŞLADI.
BÜTÜN GECE, BAŞIMIZA NELER GELEBİLECEĞİNİ DÜŞÜNDÜM.

SABAH OLUR OLMAZ...
SPIEGELMAN! SPIEGELMAN!
VLADEK!
ORBACH! SENİ GÖRDÜĞÜME ÇOK SEVİNDİM!
ON DAKİKA SONRA, ÖZGÜRDÜM!
ORBACH AMCAMIN ARKADAŞIYDI. BENİM YAŞIMDA İKİ GÜZEL KIZI VARDI.
SANA DAHA İYİ BİR YEMEK İKRAM EDEMEDİĞİM İÇİN ÜZÜLÜYORUM, VLADEK - AMA LUBLİN'DE YAHUDİLERE ÇOK AZ KUPON VERİYORLAR.
BİR DAKİKA KIZLAR - SİZE HEDİYE GETİRDİM...
AMAN TANRIM!
ÇİKOLATA!
BUNLARI KIZILHAÇ PAKETİNDEN SAKLAMIŞTIM. HEP SAKLARDIM... NE OLUR, NE OLMAZ!
SONUNDA, SOSNOWİEC'E VARDIĞIMDA, ONLARA YİYECEK PAKETLERİ GÖNDERDİK...
...BİR SÜRE İÇİN DURUMUMUZ DAHA İYİYDİ... ONLAR DA MEKTUPLAR YAZIP, GÖNDERLİKLERİMİZİN NE KADAR İŞLERİNE YARADIĞINI YAZDILAR...
...SONRA ALMANLARIN PAKETLERİ KENDİLERİNE AYIRDIKLARINI YAZDILAR. SONRA YAZMAYI DA KEŞTİLER. BİTTİ.
ORBACH'LARDA BİRKAÇ GÜN KALIP, DİNLENDİM. YİNE DE HUZURSUZDUM. AİLEME KAVUŞMAK İÇİN SINIRDAN NASIL GEÇECEKTİM?

HALA PROTEKTORA'DAN REICH'A GİDEN TRENLER VARDI. SADECE RESMİ BELGE GEREKİYORDU. BENDE OLMAYAN BELGELER..

...YİNE DE İSTEDİĞİM YÖNE GİDEN TRENE BİNDİM.

KONDÜKTÖRÜ BULDUM, POLONYALIYDI...

BİR DAKİKA KONUŞABİLİR MİYİZ?

TABİİ, ASKER.

ÜZERİMDE HALA ÜNİFORMA VARDI VE YAHUDİ OLDUĞUMU BELLİ ETMEDİM.

SEN DE BENİM GİBİ POLONYALISIN, SANA GÜVENEBİLİRİM... PİS NAZİLER BENİ ESİR KAMPINA ATTILAR... YENİ KAÇTIM.

POLONYALILAR ALMANLARA DİŞ BİLİYORDU, ONUN İÇİN ALMANLARI KÖTÜLEMEK GEREKTİ.

SOSNOWIEC'E, AİLEMİN YANINA DÖNMEYE ÇALIŞIYORUM.

ENDİŞELENME... SINIRA GELDİĞİMİZDE BURAYA SAKLANIRSIN.

BÖYLECE KONDÜKTÖR, İSTEDİĞİM BÖLGEYE VARMAMI SAĞLADI.

ONLARI BİR DAHA GÖRECEĞİMİ SANMIYORDUM.

ÖNCE ANNEMLE BABAMIN EVİNE GİTTİM.

OY GEVALT!* BU **VLADEK!**

(*) OY GEVALT!: Aman Tanrım!

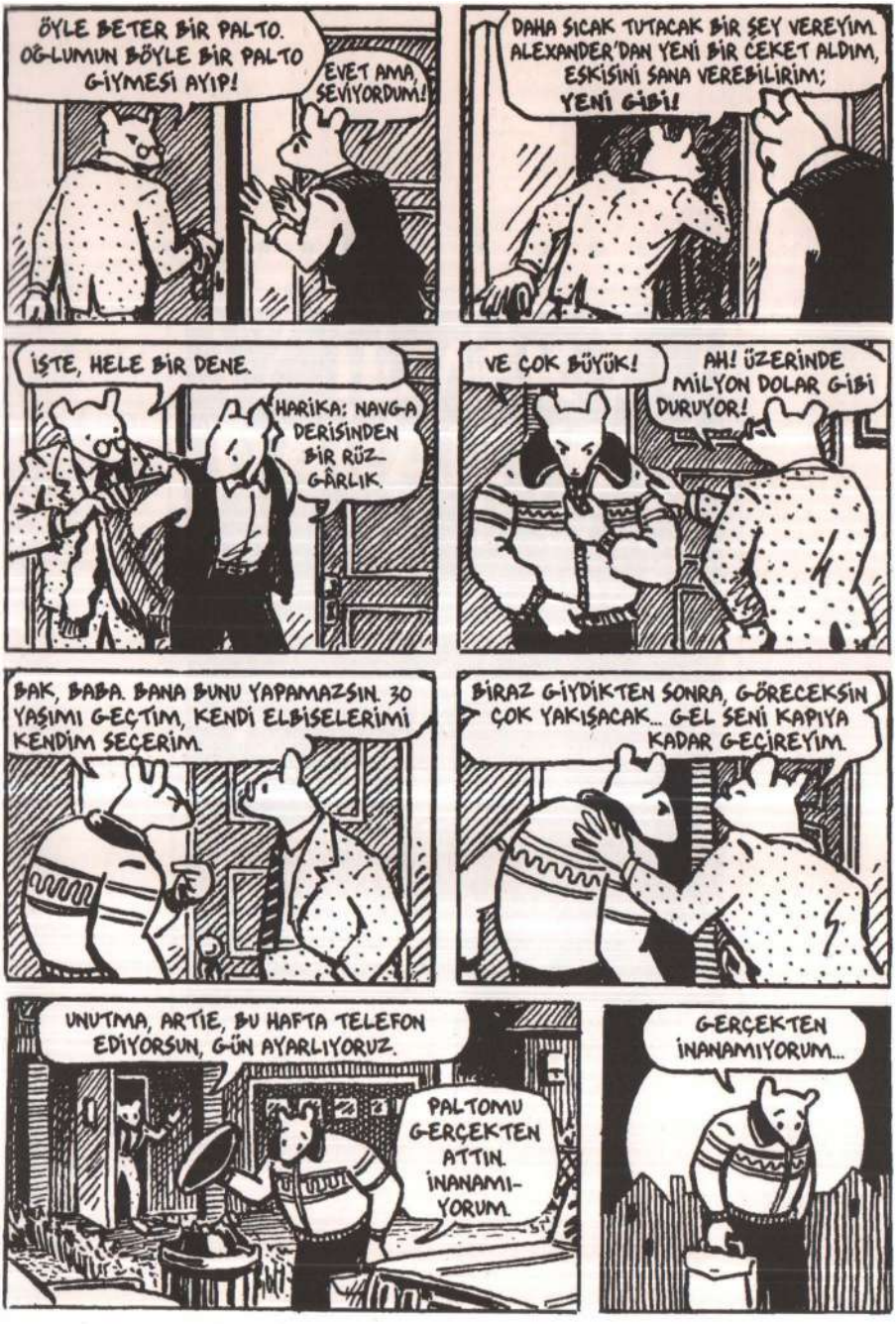

KURAL BÖYLEYDİ: YAHUDİLER 7'DE EVE KAPANIP, IŞIKLARI SÖNDÜRMELİYDİ.

BİZİMKİLERİN EVİNDEN SOSNOWİEC'E YOL ÇOK KISAYDI.
İÇERİ GİRİP BENDEN MEKTUP ALDIĞINI, BİR HAFTA SONRA EVE DÖNECEĞİMİ SÖYLE.
KAPIDA DURUP, DİNLEDİM...
ŞAKA YAPMA! EĞER VLADEK EVE GELİYOR OLSAYDI, BİZE DE YAZARDI!
SÜRPRİZ!
AMAN TANRIM!
VLADEK!
OĞLUMU KUCAKLADIM. İKİBUÇUK YAŞINDAYDI.
RİCHIEU!
ÜHÜ ÜHÜ...
NEDEN AĞLIYORSUN, OĞLUM? BEN SENİN BABANIM!
ÜHÜ ÜHÜ...
(SNF) DÜĞMELERİN BABA, DEMİR DÜĞMELERİN - ÇOK SOĞUK!
AĞLAMAYA BAŞLADI.
EVDE NASIL BİR NEŞE OLDUĞUNU ANLATMAYA KALKMAYACAĞIM.

HAYAT ÇOK GÜÇ OLMASINA RAĞMEN - VE GERÇEKTEN GÜÇTÜ - YİNE DE BERABER OLDUĞUMUZ İÇİN MUTLUYDUK.
ŞİMDİ MALA VE BENİM BERABER OLMAMIZ GİBİ DEĞİL.
BENİ DİNLE, EĞER ANJA HAYATTA OLSAYDI, BENİM HALİM ÇOK BAŞKA OLURDU!
MALA BENİ ÇILDIRTIYOR. SADECE PARADAN VE BENİM VASİYETİMDEN BAHSEDİYOR.
LÜTFEN, BABA!
HEP AYNI ŞEYİ ANLATIYORSUN. YAPABİLECEĞİM BİR ŞEY YOK.
AMA BAŞKA KONUŞACAK KİMSEM YOK Kİ!
HEM PARAMI SENİN İÇİN KORUYORUM!
HARİKA - BUNU GELECEK SEFER KONUŞALIM. SENİ ARARIM!
HEM GEÇ OLDU. SOKAĞA ÇIKMA YASAĞINDAN ÖNCE DÖNMELİYİM!
PÖH.
HEY - PALTOM NEREDE? BURAYA BIRAKTIĞIMI İYİ BİLİYORUM!

MALA, PALTOMU BİR YERE Mİ KOYDUN?
HAYIR. YOKSA GİDİYOR MUSUN?
BULMACA
SANA KAHVE YAPAYIM.
TEŞEKKÜRLER, SUSAMADIM...
ÜSTELİK İÇTİĞİM EN KÖTÜ KAHVEYİ YAPARSIN HEP.
BIRAKTIĞIN ESPRESSO PAKETİNİ HÂLÂ SAKLIYORUM.
İYİ AMA, ALTI AY ÖNCEYDİ. KAHVE İYİCE BAYATLAMIŞTIR.
YAA... PEKİ ÇAY?
TEŞEKKÜRLER, SADECE PALTO. HEY BABA, PALTOMU GÖRDÜN MÜ?
EVET...
... ÇÖPE ATTIM.
NE DEDİN?!? ŞAKA YAPMA!
ÜFF...
GERİ VER!
ARTIK ÇOK GEÇ...
SEN YEMEĞE OTURURKEN, ÇÖPE ATTIM. ÇÖPÇÜLER ÇOKTAN ALIP GİTMİŞTİR.

ÖYLE BETER BİR PALTO. OĞLUMUN BÖYLE BİR PALTO GİYMESİ AYIP!
EVET AMA, SEVİYORDUM!
DAHA SICAK TUTACAK BİR ŞEY VEREYİM. ALEXANDER'DAN YENİ BİR CEKET ALDIM, ESKİSİNİ SANA VEREBİLİRİM; YENİ GİBİ!
İŞTE, HELE BİR DENE.
HARİKA: NAVGA DERİSİNDEN BİR RÜZGÂRLIK.
VE ÇOK BÜYÜK!
AH! ÜZERİNDE MİLYON DOLAR GİBİ DURUYOR!
BAK, BABA. BANA BUNU YAPAMAZSIN. 30 YAŞIMI GEÇTİM, KENDİ ELBİSELERİMİ KENDİM SEÇERİM.
BİRAZ GİYDİKTEN SONRA, GÖRECEKSİN ÇOK YAKIŞACAK... GEL SENİ KAPIYA KADAR GEÇİREYİM.
UNUTMA, ARTİE, BU HAFTA TELEFON EDİYORSUN, GÜN AYARLIYORUZ.
PALTOMU GERÇEKTEN ATTIN. İNANAMIYORUM.
GERÇEKTEN İNANAMIYORUM...

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

GEÇ KALDIN!
HAYIR, YEMEKTEN SONRA GELİRİM, DEDİM.
TAHTA ASKI
YENİ YAĞMURLUK
DIŞARISI ARTIK KARANLIK! DAMA ÇIKMANI İSTİYORDUM. OLUK'TA BİR DELİK VAR.
NE?
BÖYLE İŞLERDE BECERİKLİ DEĞİLİM. NEDEN BİRİNİ TUTMUYORSUN?
PÖH!
SEN DE MALA GİBİSİN! PARA AĞAÇTA BİTER SANIYORSUNUZ. KENDİM YAPARIM!
DELİLİK BU! BU HALİNLE İKİ KAT MERDİVENE TIRMANAMAZSIN...
EĞER İSTİYORSAN, USTANIN PARASINI BEN VERİRİM.
BOŞ VER - UNUT GİTSİN!.. GEL YANIMDA OTUR. PEDAL ÇEVİRMEM GEREK...
YOKSA GECE BACAĞIMA KRAMP GİRİYOR. ELİNDEKİ NE?
YENİ BİR TEYP... NOT TUTMAK ÇOK ZOR GELİYOR.
EE, KAÇA ALDIN?
SADECE 75 PAPEL! İNDİRİMDEYDİ.
TÜH! KORVET'TE EN ÇOK... 35'E ALIRDIN.
NEYSE, BOŞ VER! BANA 1940'TA KAMPTAN DÖNÜŞÜNÜ ANLAT.

KAYINPEDERİN EVİNDE ON İKİ KİŞİYDİK...

AH, BÜYÜKANNE, GÜVEÇ HER ZAMANKİNDEN LEZZETLİ OLMUŞ.
DEĞİL. SAVAŞTAN ÖNCEKİ GİBİ DEĞİL, VLADEK - İSTEDİĞİM MALZEMEYİ BULAMIYORUM.
HER BİRİMİZ GÜNDE 250 GRAM EKMEK, HAFTADA BİR DE KÜÇÜCÜK BİR PARÇA MARGARİN, ŞEKER VE REÇEL ALIYORUZ. HEPSİ BU.
PEKİ, NASIL İDARE EDİYORUZ?
G-EMEİNDE'YE -YAHUDİ TOPLUM ÖRGÜTÜ- ÇOK BAĞIŞ YAPTIM. WOLFE DA ORADA ÇALIŞIYOR... BİRAZ EKSTRAMIZ OLUYOR, YANİ.
BİR DE KARABORSA VAR. PARAYLA İSTEDİĞİNİ ALABİLİYORSUN!
YİNE DE TEHLİKELİ. EN KÜÇÜK BİR YASAYA KARŞI GELSEN, NAZİLER SENİ ÇALIŞMA KAMPINA GÖTÜRÜYOR.
DAHA DA BETER - HİÇBİR YASAYA KARŞI GELMESEN DE GÖTÜRÜYORLAR!
O GÖTÜRÜLENLER VAR YA - ONLARI BİR DAHA GÖREN YOK!

NEYSE, HEP BİRLİKTE OLDUĞUMUZ, YETERİNCE YİYECEK BULDUĞUMUZ İÇİN ŞÜKRETMELİYİZ.
YİNE DE, SAVAŞ SONA ERENE DEK KEMERLERİMİZİ SIKMAMIZ GEREK.
HAYDİ - HANIMLAR SOFRAYI TOPLARKEN REMİ OYNAYALIM.
AİLE BİELSKO'DAKİ TEKSTİL FABRİKAMA İYİ BAKTI MI?
HABERİN YOK MU? YAHUDİLERE AİT BÜTÜN İŞLER ARYAN YÖNETİCİLERE DEVREDİLDİ.
LODZ'DAKİ FABRİKAMIZA GİTTİM, "BUGÜN EVİNE GİTSEN DAHA İYİ OLUR, İHTİYAR," DEDİLER, "YOKSA YARIN DIŞARI SÜRÜKLERİZ".
NE?
PEKİ, HİÇ PARA GELMİYOR MU?
TEK BİR ZLOTY BİLE. HERKES DE SAVAŞTAN ÖNCEKİ GİBİ YAŞAMAK İSTİYOR!
TAMAM, VLADEK - KAĞIDI KES.
WOLFE - SEN NE BİÇİM BİR İŞLE UĞRAŞIYORSUN?
GEMEİNDE İÇİN BİRAZ KIRTASİYE İŞİ... KAYINPEDER BİRKAÇ AY ÖNCE BANKA KASASINDA NE VARSA ALIP, EVE GETİRDİ.
TASARRUF NE KADAR DAYANIR Kİ?
FAZLA ÜZÜLME VLADEK. GÖRECEKSİN - SAVAŞ YILDIRIM GİBİ BİTECEK!
EVET! YILDIRIM GİBİ!
PÖH!
WOLFE SADECE KAĞITLARLA İLGİLİYDİ.

ERTESİ GÜN MODRZEJOWSKA CADDESİNE GİTTİM, BURADA İNSANLAR HÂLÂ PARA KAZANIYORDU. GİZLİ, PEK YASAL OLMAYAN İŞLERDEN.

(PSST - REICHSMARK KARŞILIĞINDA YİYECEK KUPONLARI!)

VLADEK ŞPIEGELMAN!

BAY İLZECKI! SOSNOWIEC'TE NE ARIYORSUNUZ?

İLZECKI MÜŞTERİMDİ, KATOWICE'NİN EN İYİ TERZİSİ.

NAZİLER BENİ EVDEN ÇIKARIP BURAYA GÖNDERDİ. SUBAYLARINA ÜNİFORMA DİKİYORUM... KUMAŞ BULURSAM DA, GİZLİDEN KOŞTUM.

HÂLÂ İŞ YAPIYOR MUSUNUZ?

BİLMİYORUM. SAVAŞ HAPSİNDEN DAHA YENİ ÇIKTIM.

PEKALA, EĞER KUMAŞ BULURSANIZ, BANA GELİN. BU KAĞITLA KAPICIDAN KURTULURSUNUZ.

NOTTA, ONUN İÇİN ÇALIŞTIĞIM YAZILIYDI. BÖYLE BİR KAĞIT İŞE YARAYABİLİRDİ.

SAVAŞ ÖNCESİDEN BANA BORCU OLAN DÜKKÂNLARA GİTTİM.

SİZE PARA ÖDEYEMEM KI! ŞİMDİ İŞİ BİR ALMAN YÖNETİYOR. ÇALIŞABİLDİĞİM İÇİN ŞANSLIYIM!

ÖYLEYSE KUPON İSTEMEDEN BİRKAÇ METRE KUMAŞ VERİN.

TAMAM, TAMAM. BUNU PALTONUZUN ALTINA SAKLAYIN.

BAY İLZECKI, LÜTFEN.

BÖYLECE, EVE GELDİĞİM İLK HAFTA BİRKAÇ ZLOTY KAZANDIM.

HATIRLIYORUM, KAYINPEDER BENDEN ÖYLE MEMNUNDU KI.

GÖRDÜNÜZ MÜ, SONUNDA AİLEDEN BİR AKILLI ADAM ÇIKTI.

KAZANCIMIN YARISINI SÖYLEDİM, TABİİ. YOKSA HEPSİNİ BİR KENARA KOYARLARDI.

OLANLARI KAYINPEDERE ANLATTIM.

ÖYLE DE OLDU...

ORADA ÖĞRENDİKLERİM AUSCHWITZ'DE İŞİME YARADI.

WOLFE İLE BİRLİKTE DEĞERLİ OLAN HERŞEYİ, SAKLAMASI İÇİN POLONYALI BİR KOMŞUYA TAŞIDIK.

ANJA'NIN ANNESİ TAŞ DÜŞÜRÜYORDU. ALMANLARIN GELDİĞİ GÜN, YATAK-TAYDI.

KAYINPEDERİN HER GÜN KAĞIT OYNAMAYA GELEN BİR ARKADAŞI VARDI.

SAKLADIĞIMIZ EŞYA İŞİMİZE YARAMIYORDU. SATMAK İÇİN YİNE YUKARI TAŞIDIK.

SONRADAN ÖYLE MUTSUZDU Kİ. ÇOK, ÇOK MUTSUZ.

BİR SEFERİNDE, İLZECKİ'Yİ GÖRMEYE GİDİYORDUM. 1941 SONU, GALİBA. EVİ İSTASYONUN YAKININDAYDI.
... VE ORADA KORKUNÇ ŞEYLER OLUYORDU.
YAKINDAN GEÇMEK ZORUNDAYDIM, KAĞIDI OLSUN OLMASIN, YAHUDİLERİ YAKALIYORLARDI.
NE YAPACAKTIM?
YAVAŞ YÜRÜRSEM, BENİ YAKALARLAR...
KOŞARSAM, ARKAMDAN ATEŞ EDERLER!
SONRA, UZAKTAN İLZECKİ'Yİ GÖRDÜM, ACELEYLE YANINA GİTTİM.
HEY!
BAY SPİEGELMAN! BURADA NE ARIYORSUNUZ? NELER OLDUĞUNU GÖRMÜYOR MUSUNUZ?
ÇABUK - TRENLER GİDENE KADAR EVİME GELİN!
İLZECKİ ÇOK GÜZEL BİR EVDE OTURUYORDU. ORADAKİ TEK YAHUDİ'YDİ.
O VE KARISIYLA SAATLERCE OTURDUM. ÇIĞLIKLAR, SİLAH SESLERİ DUYDUK.
O SEFER, HAYATIMI KURTARMIŞTI.

İLZECKİ'NİN RİCHİEU'NÜN YAŞINDA BİR OĞLU VARDI. O ÇOCUKLARIN BİR ARADA OYNAMALARINI GÖRSEYDİN.
DİNLE VLADEK...
BAŞIMIZA NELER GELECEK, BİLEMEYİZ. AMA ÇOCUKLARIMIZI EMNİYETE ALMAK ZORUNDAYIZ.
İYİ BİR DOSTUM VAR, POLONYALI, DURUM DÜZELENE KADAR OĞLUMU SAKLAMAYI KABUL ETTİ.
... SENİNKİNİ DE ALIR, SANIRIM.
EVET, HAKLI OLABİLİRSİN! AİLEMLE BİR KONUŞAYIM.
ŞUNU BİL, DAHA AĞZIMI AÇTIĞIMDA, EVDE KORKUNÇ BİR ŞEYLER OLDU.
NE? ÇILDIRDIN MI SEN?
RİCHİEU'YÜ YABANCI BİRİLERİNE VERMEYİ NASIL DÜŞÜNÜRSÜN?
YAVRUMU ASLA VERMEM. ASLA!
İLZECKİ'YLE KARISI SAVAŞTAN SAĞ KURTULAMADILAR.
AMA OĞLU HAYATTA KALDI, BİZİMKİ ÖLDÜ.
ÜSTELİK, RİCHİEU'YÜ BİR YIL SONRA BİRİNE VERMEK ZORUNDA KALDIK.

12 KİŞİ OLARAK ARTIK KÜÇÜCÜK İKİ BUÇUK ODAYA SIĞMAMIZ GEREKİYORDU.

BURASI GERÇEK GETTO DEĞİLDİ DAHA. GECELERİ EVE DÖNMEK KOŞULUYLA, HÂLÂ KENTİN BAŞKA TARAFLARINA GİDEBİLİYORDUK.

(*) GEMEINDER: Sosnowiec Yahudi Toplumunun Konseyi.

İKİ AY BOYUNCA, KARABORSA İŞİNİ SÜRDÜRDÜM. SONRA KÖTÜ HABER GELDİ, ÇOK KÖTÜ HABER.
NE OLDU, BABA?
ARKADAŞIM NAHUM COHN'LA OĞLUNU TUTUKLADILAR.
KUPONSUZ MAL SATTIKLARI İÇİN DÖRT YAHUDİ'Yİ GÖTÜRDÜLER.
COHN'LA ÇOK İŞ YAPMIŞTIM!
ALMANLAR ONLARI İBRET İÇİN ASACAKLAR!
ERTESİ GÜN, MODRZEJOWSKA'YA GİTTİĞİMDE, ONLARI GÖRDÜM...
BİR HAFTA BOYUNCA ASILI KALDILAR
COHN'UN MANİFATURA DÜKKÂNI VARDI. SOSNOWIEC'TE HERKES TANIRDI ONU. BANA KUPONSUZ KUMAŞ VERİRDİ.
PFEFER'LE DE İŞ YAPARDIM; GENÇ, YAKIŞIKLI BİR SİYONİSTTİ. DAHA YENİ EVLİYDİ. KARISI SOKAKTA HAYKIRARAK KOŞUYORDU.

BİRKAÇ GÜN, DIŞARIYA ÇIKAMAYACAK KADAR KORKTUM. AŞILI OLDUKLARI YERDEN GEÇMEK İSTEMİYORDUM.
HEM, İÇLERİNDEN BİRİ HAYATINI KURTARMAK İÇİN ALMANLARA BENDEN SÖZ ETMİŞ DE OLABİLİRDİ.
AH. BUGÜN BİLE ONLARI DÜŞÜNÜNCE HÂLÂ GÖZLERİM YAŞARIYOR... BAK, ÖLÜ GÖZÜMDEN BİLE YAŞLAR AKIYOR!
O SIRALARDA ANJA NE YAPIYORDU?
EV İŞLERİ... ÖRGÜ... KİTAP OKUMA... HER GÜN TUTTUĞU BİR GÜNLÜK VARDI.
KÜÇÜKKEN, ETRAFTA LEHÇE YAZILMIŞ DEFTERLER GÖRÜRDÜM. ONUN GÜNLÜKLERİ MİYDİ?
HEM EVET HEM DE HAYIR.
GÜNLÜKLERİ SAVAŞI ÇIKARAMADI. SENİN GÖRDÜKLERİN, SONRA YAZDIKLARI: BAŞTAN BERİ BÜTÜN HİKÂYE.
AMAN TANRIM! NEREDE BUNLAR? KİTABIM İÇİN ONLARA İHTİYACIM VAR!
ÖHHÖ! LÜTFEN, ARTIE, ŞU PİPOYU BIRAK. ŞOLUKSUZ KALIYORUM.
BENCE PEDAL ÇEVİRMEKTEN!
KOMİK OLMAYA ÇALIŞMA! ... NE DİYORDUK? TAMAM... İDAMLARDAN SONRA BAŞKA İŞ YAPMAYA BAKTIM...
ALTIN VE MÜCEVHERAT TRAMPA ETMEYE BAŞLADIM.
SAKLAMASI KUMAŞTAN KOLAYDI. ÇOCUĞUN ARABASINA GİZLİYOR, BİRKAÇ ZLOTY KAZANIYORDUM.

BİR SÜRE, SANA ANLATMADIĞIM BİR YİYECEK İŞİM OLDU...

SZKLARCZYK'LE KARŞILAŞTIM. MODRZEJOWSKA'DA BAKKAL DÜKKÂNI VARDI...

ZYLBERBERG'İN DAMADISIN DEĞİL Mİ? İÇERİ GEL VE YAĞMURUN DİNMESİNİ BEKLE.

OTURUP KONUŞTUK, ZAMAN ZAMAN BİR MÜŞTERİYLE İLGİLENİYORDU.

ÜZGÜNÜM AMA YARIM KİLO ŞEKER ALMAYA YETERLİ KUPONUNUZ YOK.

... KADIN YİNE DE YARIM KİLOYLA GİTTİ. BİR ŞEYLER YAPABİLECEĞİMİ HİSSETTİM.

SONRA BİRAZ DAHA KONUŞTUK, BANA BİR TEKLİF YAPTI.

BELKİ DE ELİMDEKİ FAZLALIKLARI BÖLGEDEKİ KÜÇÜK DÜKKÂNLARA SATARSIN GİZLİDEN.

BÖYLE ŞEYLER TAŞIMAK TEHLİKELİYDİ AMA BELKİ ŞANS YARDIM EDERDİ.

AÇ İNSAN HER ÇEŞİT İŞE SALDIRIR.

BİR SEFERİNDE TESLİM EDİLECEK 10-15 KİLO ŞEKER VARDI...

DUR, YAHUDİ! NE TAŞIYORSUN?

NE DİYEBİLİRDİM Kİ? ASILMAMA NEDEN OLABİLİRDİ!

ŞEKER.

BAKKAL DÜKKÂNIMA GÖTÜRÜYORUM.

YA? DÜKKÂNIN VAR DEMEK?

YASAL OLDUĞUNA İNANDIRMIŞTIM.

TESLİM EDECEĞİM ARKA KAPIYA GİTTİK...

KAPIYI AÇ, POLDEK!

...BİZİM ŞEKERİ GETİRDİM.

?!

KAĞITLARIMA BİLE BAKMADAN BIRAKTILAR.

AMA STARA SOSNOWIEC'E TAŞINDIĞIMIZDA, BÜTÜN İŞLERİM GÜÇLEŞTİ... GİDİP GELMEK KOLAY DEĞİLDİ.
TENEKECİ DÜKKÂNI KAPANDI -SAHİBİ ÇALIŞMASINA İZİN VERDİKLERİ TEK YAHUDİ'YDİ BEN DE BİR ALMAN MARANGOZ DÜKKÂNINDA İŞ BULDUM.
KAYINPEDERLE LOLEK DE ORADAYDI. PARA İÇİN DEĞİL. DAHA ÖNCE GEREKLİ DEĞİLDİ AMA, ARTIK ÇALIŞMA KAĞIDINA İHTİYACIM VARDI.
WOLFE BANA GEMEİNDE'DE BİR İŞ AYARLAYABİLİRDİ... AMA ELLERİMİ YAHUDİLERİN ALINIP GÖTÜRÜLDÜĞÜ O YERE SÜRMEK İSTEMEDİM.
SONRA ALMANLARDAN YİNE YENİ BİR ŞEY GELDİ. BİR DUYURU...
"70 YAŞ ÜZERİ TÜM YAHUDİLER 10 MAYIS 1942 GÜNÜ ÇEKOSLOVAKYA'DAKİ THERESIENSTADT'A GÖTÜRÜLECEK...
... ORASI, SOSNOWIEC'TEKİ KOŞULLARA KIYASLA YAŞLILARLA ÇOK DAHA İYİ İLGİLENEBİLECEK BİR TOPLULUK..."
ÇOK KÖTÜ GÖRÜNMÜYOR!
NEKAHET EVİ GİBİ.
JAN
ANJA'NINKİLER 90 YAŞINDAYDI.
70 YIL BOYUNCA BERABERDİK -AİLE OLDUK- ŞİMDİ BAŞKA YERE GİTMEK İSTEMİYORUZ!
ÜZÜLMEYİN. SİZİ ALMALARINA İZİN VERMEYECEĞİZ.
HENÜZ AUSCHWITZ'İ BİLMİYORDUK, FIRINLARI FALAN. YİNE DE ENDİŞEDEYDİK.
BAHÇEDE SAKLANACAK BİR YER YAPTIK, BİR
KESİT GÖRÜNTÜ
DEPOLAR
YALANCI DUVAR
BÜYÜKLER
ONLARA YEMEK GÖTÜRDÜK, KİMSE YOKKEN EVE ALDIK.

YAHUDİ POLİSİ EVİMİZE KAÇ KEZ GELDİ...

KAYITLARIMIZA GÖRE BAY VE BAYAN KARMİO BURADA OTURUYOR, AMA YOLCULUK İÇİN BAŞVURMAMIŞLAR.

EVET -EŞİMİN AİLESİ- BİR AY ÖNCE, BİR ŞEY SÖYLEMEDEN GİTTİLER.

YAHUDİ POLİSİ Mİ?

EVET, KOCAMAN SOPALARIYLA.

BAZI YAHUDİLER ŞÖYLE DÜŞÜNDÜ: EĞER ALMANLARA BİRKAÇ YAHUDİ VERİRSEK, GERİSİNİ KURTARIRIZ,

EN AZINDAN KENDİMİZİ KURTARIRIZ.

BİR AY SONRA YENİDEN, BU KEZ KAYINPEDERE GELDİLER.

BAY ZYLBERBERG, KARINIZ VE SİZ BİZİMLE GELİN.

EĞER KARMİO'LAR 3 GÜN İÇİNDE TESLİM OLMAZSA, ONLARIN YERİNE SİZ GİDERSİNİZ!

"GEMEİNDE"DE HALA TANIŞLARIMIZ VARDI, SADECE KAYINPEDERİ ALDILAR, KARISINI DEĞİL.

ORADA BİRKAÇ GÜN KALDI, BİZE BİR NOT GÖNDERDİ.

BÜYÜKLERİ VERMEK ZORUNDA OLDUĞUMUZU YAZIYORDU. ŞİMDİ ONU GÖTÜRSELER BİLE, GELECEK SEFER SIRA KARISINA, SONRA DA BÜTÜN AİLEYE GELECEKTİ.

EE, NE YAPTINIZ?

NE Mİ YAPTIK? ONLARI TESLİM ETTİK.

THERESİENSTADT'A GİTTİKLERİNİ SANIYORLARDI.

BİR ŞEY İSTERSENİZ, HABER VERİN.

OYSA DOĞRU AUSCHWITZ'E GİTTİLER, GAZ ODASINA.

BÜYÜKANNEYLE BÜYÜKBABAYA OLANLARDAN SONRA, BİRKAÇ AY SAKİN GEÇTİ. SONRA İLANLAR ASILDI, GEMEİNDE'DE NUTUKLAR ATILDI.

BABAM -62 YAŞINDAYDI- SOSNOWIEC'E, KOMŞU DABROWA'DAN TRAMVAYLA, BENİ GÖRMEYE GELDİ.

ANNEM KANSERDEN ÖLDÜKTEN SONRA, KIZ KARDEŞİM FELA VE DÖRT KÜÇÜK ÇOCUĞUYLA BİRLİKTE OTURUYORDU.

GERÇEKTEN, NE SÖYLEYECEĞİMİ BİLMİYORDUM.

HERKES İYİ GİYİMLİYDİ. PASAPORTLARINA İYİ BİR DAMGA VURULMASI İÇİN, ÇALIŞACAK KADAR SAĞLAM VE GENÇ GÖRÜNMEYE ÇALIŞIYORLARDI.

HERKES İÇERİ GİRİNCE, GESTAPO MAKİNELİ TÜFEKLERLE STADYUMUN ÇEVRESİNİ SARDI.

AİLELER KAYDOLMAK İÇİN MASALARIN ÖNÜNDE SIRAYA GİRSİN! ÇABUK!

SONRA BİR SEÇİM YAPILDI, İNSANLAR SAĞA YA DA SOLA GÖNDERİLDİ.

YAŞLILAR, ÇOK ÇOCUKLU AİLELER, BELGESİ OLMAYANLAR, HEPİNİZ SOL TARAFA.

BUNUN ÇOK KÖTÜ OLDUĞUNU ANLADIK.

ANJA'YLA BİRLİKTE KUZENİMİN MASASINA GİTTİK...

HA, MARANGOZ DÜKKÂNINDA ÇALIŞIYORSUN, SAĞ TARAFA GİT.

PASAPORTLARIMIZI DAMGALATIP, HEMEN STADIN İYİ TARAFINA GEÇTİK. SOLA GÖNDERİLENLERİN KAĞITLARINA DAMGA FALAN VURULMADI.

ATLATTIĞIMIZ İÇİN MUTLUYDUK. SONRA ENDİŞELENDİK. AİLELERİMİZ GÜVENDE MİYDİ?

AMA ONU GÖREN BİRİ SONRADAN ANLATTI... KUZENİN MASASINDAN İYİ TARAFA GÖNDERİLMİŞ.

ONU SOLA GÖNDERDİLER. DÖRT ÇOCUK ÇOK FAZLAYDI.

NE SANDIN? KÖTÜ TARAFA KAÇTI!

DAMGASI OLANLAR, EVE DÖNDÜLER. SOSNOWIEC'TE PEK AZ YAHUDİ KALMIŞTI...

UUUU! BİRAZ FAZLA KAÇIRDIM. BAŞIM DÖNÜYOR.
BİRAZ UZANIP DİNLENSEN.
İŞİNİZ BİTTİ Mİ?
EVET. BABAM ÇOK YORULDU. ŞEKERLEME YAPIYOR.
TAM DA SOSNOWIEC'TE HERKESİN PAŞAPORTLARININ NASIL DAMGALANDIĞINI ANLATIYORDU.
STADYUMDA MI? EVET... ANNEMİ DE YAKALAMIŞLARDI.
GÖTÜRÜLECEK HERKES GİBİ, BOŞALTILIP BİR ÇEŞİT HAPİSHANEYE DÖNÜŞTÜRÜLMÜŞ DÖRT APARTMANIN DAİRELERİNDEN BİRİNE TIKMIŞLAR ONU DA...
ORAYA BİNLERCE İNSAN TIKIŞTIRMIŞLAR... ÖYLE KALABALIKMIŞ Kİ, BAZILARI HAVASIZLIKTAN BOĞULMUŞ... YEMEK YOK... TUVALET YOK... KORKUNÇMUŞ.
BAZILARI İŞKENCENİN ÇABUK BİTMESİ İÇİN KENDİLERİNİ PENCERELERDEN ATMIŞ.
TANRIM.
AMA ANNEM DAYANMIŞ. ABİSİ YAHUDİ KOMİTESİNDEYMİŞ. ESİRLER GİDENE KADAR ANNEMİ KÖMÜRLÜKTE SAKLAMIŞ.
SONRA DA BANA İNSAN PİSLİĞİ TEMİZLEME İŞİ BULDU - KUŞMUK! DIŞKI! BİR SÜRÜ DAİRENİN PİSLİĞİ. SONUNDA ANNEMİ ORADAN KAÇIRMAYI BAŞARDIM.

YİNE DE, BABAMLA KENDİLERİNİ AUSCHWITZ'DE BULDULAR. ORASI İKİSİNİN DE SONU OLDU.
NEREYE GİDİYORSUN? DAHA KAHVENİ BİTİRMEDİN Kİ.
AKLIMA BİR ŞEY GELDİ. BABAM ANJA'NIN GÜNLÜK TUTTUĞUNU SÖYLEDİ. O DEFTERLERİ ORADAKİ RAFLARDA GÖRMÜŞTÜM SANKİ.
SANMAM. YOKSA BEN GÖRÜRDÜM.
ORADA O KADAR IVIR ZIVIR VAR Kİ... ARAMAYA DEĞER.
ŞUNLARA BİR BAK HELE!... GEMİ YOLCULUKLARINDAN TOPLADIĞI MÖNÜLER. OTEL ANTETLİ BİR SÜRÜ KAĞIT...
İNANILMAZ! DAY DOCK BANKASI'NIN 1965 CEP TAKVİMİNDEN 4 TANE... EMİNİM, ORADA HESABI BİLE YOKTU.
BENİ ÇILDIRTIYOR! GEÇEN YIL HASTANE ODASINDAN ALDIĞI PLASTİK BARDAĞI ATMAMA BİLE İZİN VERMİYOR!
İNSANLARDAN ÇOK EŞYALARA BAĞLI, ZATEN!
ONA NE KADAR DAYANABİLECEĞİMİ HİÇ BİLEMİYORUM.
EVE GİTSEM İYİ OLACAK. GÜNLÜKLERİ BAŞKA ZAMAN ARARIM.
DUR! HERŞEYİ ALDIĞIN YERE GERİ KOY, YOKSA SABAHA KADAR LAF İŞİTİRİM!
TAMAM... TAMAM... SAKİN OL.

BEŞİNCİ BÖLÜM

(*) MEŞUGA(H): Aptal.

EVET. ÇATIYA ÇIKIP BİR ŞEYLER ONARMAMI İSTİYOR. KAHRETSİN! ÇOCUKKEN BİLE, TAMİR İŞLERİNE YARDIMDAN NEFRET EDERDİM.
NE KADAR BECERİKLİ OLDUĞUNU GÖSTERMEYE BAYILIRDI... BÜTÜN YAPTIKLARIMIN YANLIŞ OLDUĞUNU KANITLAMAYA DA.
BİR ŞEY ONARMADA TAKINTILI OLMAMI BAŞARDI SONUNDA.
O KADAR Kİ, BURAYA TAŞINMADAN ÖNCE BİR ÇEKİCİM BİLE YOKTU! SANATÇI OLMAMIN BİR NEDENİ DE, BABAMIN SANATIN YARARSIZ ZAMAN KAYBI OLDUĞUNU DÜŞÜNMESİYDİ...
... OYSA ONUNLA REKABET ETMEME GEREK OLMAYAN BİR ALANDI.
EE... QUEENS'E GİDİYOR MUSUN?
DAHA NELER-SUÇLULUK DUYGUSUNU YEĞLERİM! ÜSTELİK ÇOK İŞİM VAR, BABAM DA KOLAYLIKLA BİRİNİ TUTABİLİR.
ŞEY, ALO BABA, DİNLE... ŞU YAĞMUR BORUSU... GELEBİLECEĞİMİ SANMIYORUM.
EE? ALDIRMA ARTIE...
FRANK'TEN RİCA ETTİM, KAPI KOMŞUMUZ HAFTA SONU BANA YARDIM EDECEK.
İŞTE BU HARİKA!
EVET. TABİİ, BUGÜN OLSA, DAHA İYİYDİ. NEYSE, EN AZINDAN BANA YARDIM EDECEK BİRİSİ VAR!
HARİKA!

Bir hafta sonra, öğlen üstü...
SELAM, BABA, GARAJDA NE YAPIYORSUN?
BURADA HEP YAPMAM GEREKEN BİR ŞEY OLUR. ŞİMDİ, ESKİ ÇİVİLERİMİ YERLEŞTİRİYORUM. UZUNLAR BİR YANA, KISALAR BİR YANA.
ÇATI İŞİ BİTTİ Mİ?
BİTTİ. FRANK GELDİ, BİRLİKTE HALLETTİK.
HMM. ÇİVİLERLE FALAN YARDIMA İHTİYACIN VAR MI?
YOK...
BUNLARI KENDİ BAŞIMA DA YAPARIM.
PLUNK
ŞEY... HER ŞEY YOLUNDA MI BABA?
PLINK
NE? ŞİMDİ YAŞADIĞIM HAYATLA HER ŞEYİN YOLUNDA OLAMAYACAĞINI BİLİYORSUN.
SEN YUKARI GİT, BEN DE İŞİMİ BİTİRİR BİTİRMEZ GELİRİM.
OLUR.
PLINK

SELAM, MALA
ÜFF, KORKUTTUN BENİ ARTIE. BABANLA YAŞAMAKTAN SİNİRLERİM LAÇKA OLDU.
ONU GÖRDÜĞÜMDE, BİR ŞEYE BOZULMUŞ GİBİYDİ... SENCE, GEÇEN HAFTA GELMEDİĞİME Mİ ALINDI?
HAYIR, SANMAM.
BU EVİ AYAKTA TUTMAK ARTIK ONA ÇOK ZOR GELİYOR. BEN DE BURAYI SATIP, MİAMİ'DE BİR DAİRE ALALIM DİYORUM.
KEYFİ YOK GİBİ.
BELKİ DE BİR ZAMANLAR ÇİZDİĞİN ÇİZGİ ROMAN YÜZÜNDENDİR, ANNEN HAKKINDAKİ.
NE?
VLADEK ROMANI İLK KEZ BİRKAÇ GÜN ÖNCE GÖRDÜ.
PEKİ, "CEHENNEM GEZEGENİNDE BİR TUTSAK"I SEN NEREDEN BİLİYORSUN?
ARKADAŞIM RUTHİE'NİN LİSEDE OĞLU VAR, BÜTÜN ÇİZGİ ROMANLARI OKUR. ANNESİNE GÖSTERMİŞ, O DA BANA VERDİ.
TÜH!..
BABANIN ÜZÜLECEĞİNİ BİLDİĞİMDEN, BİR YERLERE SAKLAMIŞTIM. NASIL OLDUYSA, BULMUŞ İŞTE.
BU ÖYKÜYÜ YILLAR ÖNCE ÇİZMİŞTİM.
ADI SANI DUYULMADIK BİR DERGİDE BASILDI. VLADEK'İN GÖRECEĞİNİ ASLA DÜŞÜNMEZDİM.
CEHENNEM GEZEGENİNDE BİR TUTSAK
SWAK!
BAM!

CEHENNEM GEZEGENİNDE BİR TUTSAK

GERÇEK BİR ÖYKÜ

ONU BABAM, İŞTEN DÖNÜNCE BULDU... BİLEKLERİNİ KESTİĞİ BOŞ İLAÇ ŞİŞESİ YANINDA, YERDEYDİ.

3 AY ÖNCE EYALET AKIL HASTANESİNDEN TABURCU EDİLİRKEN SÖZ VERDİĞİM GİBİ, ANNEM VE BABAMLA OTURUYORDUM.

HAFTA SONUNU KIZ ARKADAŞIM İSABELLA İLE GEÇİRMİŞTİM (BİZİMKİLER ONDAN PEK HOŞLANMAZDI) EVE GEÇ GELEBİLDİM.

EĞER EVE HER ZAMANKİ GİBİ DÖNSEYDİM, CESEDİ BEN BULACAKTIM...

KALABALIĞI GÖRÜNCE, İÇİMİ KORKU KAPLADI. KÖTÜSÜNDEN KUŞKULANDIĞIMI KENDİME BİLE İTİRAF ETMEDİM!

(*) OY, GOTT!: AMAN TANRIM!

BİR KUZENİM BENİ ORADAN UZAKLAŞTIRDI.

DOKTORUN YANINA GİDELİM... ANNEN-ŞEYY-HASTA!.. DOKTOR ANLATIR...

DOKTOR ORENS YAKINDA OTURUYORDU.

OTUR, ARTHUR... BU HABERİ SANA BENİM VERMEM GEREKİR DİYE DÜŞÜNDÜM...

ANNEN İNTİHAR ETTİ: ANNEN ÖLDÜ!

ARTIK GERÇEKTEN KAÇAMAZDIM-DOKTORUN SÖZLERİ İÇİMDE TANGIRDADI. ŞAŞKINDIM... ÖFKELİYDİM... UYUŞMUŞ GİBİYDİM... ASLINDA AĞLAMAK İSTEMİYORDUM, AMA AĞLAMAM GEREKTİĞİNİ DÜŞÜNDÜM!..

ANNEN ÖLDÜ İNTİHAR!

HAYDİ, HAYDİ OĞLUM...

HAYIR, BIRAKIN AĞLASIN - İYİ GELİR!

EVE GİTTİK... BABAM TÜMÜYLE YIKILMIŞTI!..

AH, ARTİE! NEDEN? NEDEN? BÖYLESİ BİR TRAJEDİ. ÜSTELİK TEK SATIR BİLE BIRAKMADAN!!!

ONU BENİM TESELLİ ETMEM GEREKİYORDU!

ANNE... ANNE...

CENAZE HAZIRLIKLARI BİR ŞEKİLDE TAMAMLANDI...

... 950 DOLARA BRONZ RENKLİ KADİFE KAPLI, BRONZ TABUTUMUZ VAR. TABİİ, 2.000 DOLAR DERSENİZ O ZAMAN...

ELİNDEKİNİ KORU

O GECE KÖTÜ GEÇTİ... BABAM YERDE YATMAMIZI İSTEDİ -ESKİ BİR YAHUDİ GELENEĞİ OLMALI. BANA SARILDI, BÜTÜN GECE İNLEDİ. ÇOK RAHATSIZDI... İKİMİZ DE KORKUYORDUK!

ERTESİ GÜN, CENAZE EVİ DAHA DA BETERDİ.

יתגדל ויתקדש שמה רבא בעלמא

BABAM KENDİNİ FRENLEMEYE ÇALIŞIP, DUA ETTİ... O GÜNLERDE İYİCE KAFA YAPMIŞTIM - ANNEME TİBETLİLERİN ÖLÜLER KİTABINDAN BİR ŞEYLER OKUDUM!

די בּרא כרעותה וימליך....

"EY SOYLU DOĞMUŞ...ŞEKİLSİZ BOŞLUKTAKİ YOLCULUĞUN SIRASINDA YAŞAYAN TÜM ŞEYLERİN BİRLİĞİNİ HATIRLA..."

ANNA ANNA ANNA

BU KADARI FAZLAYDI - GİTMEM GEREKİYORDU...

ANNA

BENİ BİR AİLE DOSTU DIŞARIDA, HOLDE BULDU.

ŞİMDİ Mİ AĞLIYORSUN? ANAN HAYATTAYKEN AĞLASAN DAHA İYİ OLMAZ MIYDI?

MİDEM BULANDI... SUÇLULUK DUYGUSU KORKUNÇTU!

FUNERAL

SONRAKİ HAFTAYI YAS TUTARAK GEÇİRDİK. BABAMIN BÜTÜN ARKADAŞLARI, BANA TAZİYEYLE KARIŞIK NEFRET SUNDULAR...

ARTHUR - ÖYLESİNE ÜZGÜNÜZ Kİ...

HEP ONUN SUÇU -KOPUK!

BENİM SUCUM OLDUĞUNU DÜŞÜNÜYORLAR!!

... YİNE DE, DÜŞÜNCELERİMLE BAŞ BAŞA KALABİLİYORDUM ...

ONU SON GÖRÜŞÜMÜ HATIRLADIM...

... ARTİE ...

ODAMA GELMİŞTİ... GECENİN GEÇ BİR SAATİNDE...

... ARTİE ... BENİ ... HALA ... SEVİYORSUN ... DEĞİL Mİ? ...

GÖBEK BAĞINI ÇEKİŞTİRMESİNE BOZULARAK ARKAMI DÖNDÜM...

TABİİ, ANNE!

... ODADAN ÇIKIP KAPIYI KAPADI!

KLİK!

AKH!

ANNE, EĞER DUYUYORSAN...

TEBRİKLER!.. KUSURSUZ CİNAYETİ İŞLEMİŞSİN...

... BENİ BURAYA TIKTIN... BÜTÜN DEVRELERİMİ ATTIRDIN... SİNİR UÇLARIMI KESTİN... TELLERİMİ TERS BAĞLADIN!...

BENİ ÖLDÜRDÜN, ANNE, SONRA DA HESABI ÖDEMEM İÇİN BURADA BIRAKTIN!!!

KES ZIRILTIYI, ŞABAN! İÇİMİZDE UYUMAK İSTEYENLER VAR!

© Art Spiegelman, 1972

ASLINDA, VLADEK'IN BUNU BULDUĞUNDA OKUMASINA ŞAŞTIM. HİÇ ÇİZGİ ROMAN OKUMAZ DA...
GÖZÜNÜN İÇİNE SOKMAMA RAĞMEN ÇİZDİKLERİME HİÇ BAKMIYOR.
AMA BU ÖTEKİ ROMANLARA BENZEMİYOR...
BAK, RUTHIE GÖSTERDİĞİNDE, BAYILACAĞIMI SANDIM. ÖYLESİNE ŞAŞIRDIM. NASIL DEMELİ... O KADAR KİŞİSEL Kİ!
... AMA ÇOK GERÇEK... TARAFSIZ. ANJA'NIN CENAZESİNDEN SONRA BURADA ÇOK KALDIM. TAM ANLATTIĞIN GİBİYDİ.
EVET, ARTIE, HAZIRIM.
BİRLİKTE BANKAYA KADAR YÜRÜYELİM.
MALA ÇİZGİ ROMANIMI GÖRDÜĞÜNÜ SÖYLEDİ... ANNEMLE İLGİLİ OLANI.
EVET. GEÇEN SEFER BENDEN İSTEDİKLERİNİ ARARKEN BULDUM. OFF! ANNENİN RESMİNİ GÖRÜNCE DE OKUDUM... SONRA DA AĞLADIM.
ÇOK... ÖZÜR DİLERİM.
VÜCUDUNDAN ÇIKARIP ATMIŞ OLMAN GÜZEL. AMA BENİM İÇİN ANJA'YLA İLGİLİ O KADAR HATIRA CANLANDIRDI Kİ.
... ZATEN ONU HER AN DÜŞÜNÜYORUM TABİİ.
EVET. HER YERDE ONUN RESİMLERİ VAR. TÜRBE GİBİ.
YA NE YAPAYIM, MALA? ÇÖPE Mİ ATAYIM? MASANIN ÜZERİNDE SENİN DE RESMİN VAR!
PÖH! SENDEN İYİLİK YAPMANI İSTEYEN YOK!

BAŞIMDA NE DERT VAR, GÖRÜYOR MUSUN? NE YAPARSAM YAPAYIM, ASLA BEĞENMİYOR.
ANNEMİN GÜNLÜĞÜNÜ BULDUN MU?
DAHA ORTAYA ÇIKMADI. ARADIM, AMA BULAMADIM.
O GÜNLÜKLERİ ALMAM ŞART!
BAŞKA ZAMAN YİNE ARARIM. HAYDİ, BANKAYA KADAR GİTMEK İYİ OLACAK.
TAMAM.
... HER GÜN YÜRÜYORUM, YOKSA BACAKLARIMA KRAMP GİRİYOR... KORKUNÇ BİR ŞEY... KRAMP GİRİNCE UYUYAMIYORUM.
AMA KALBİM YÜZÜNDEN, YAVAŞ YÜRÜMEM GEREK.
STADDAKİ BÜYÜK SEÇİMDEN SONRA, ANJA'YLA SEN NE YAPTINIZ?
BİR SÜRE HERŞEY SAKİN GİTTİ. SONRA, 1943'TE BİR EMİR GELDİ: SOSNOWİEC'TE KALMIŞ BÜTÜN YAHUDİLER SRODULA ADLI YAKIN BİR KÖYE GİDECEKLER, DİYE.
VE SRODULA'DAKİ POLONYALILARIN SOSNOWİEC'TEKİ EVLERİMİZE TAŞINMA MASRAFLARINI BİZ YAHUDİLER VERECEKTİK. SRODULA DA SONSUZA KADAR YAŞAYACAĞIMIZ GETTO OLACAKTI.
Yahudi Yerleşkesi
Giriş Yasaktır
AİLEMİZE BİR KÖY EVİ VERİLDİ-ÖNCEKİNDEN DE KÜÇÜK BİR YER AMA EN AZINDAN EVİMİZ VARDI. ÇOĞU HÂLÂ SOKAKLARDA KALIYORDU.

HER GÜN, ALMAN "DÜKKÂNLARINDA" ÇALIŞMAK İÇİN SOSNOWIEC'E GÖTÜRÜLÜYORDUK.
ANJA, KIZ KARDEŞİ TOSHA'YLA BİRLİKTE, BİR GİYECEK FABRİKASINDA ÇALIŞIYORDU...
BEN DE, YEĞENİM LOLEK'LE BİRLİKTE, BİR MARANGOZHANEYE GİDİYORDUM.

HER GÜN, MUHAFIZLAR BİZİ İŞE KADAR YARIM SAAT YÜRÜTÜYORDU.
YAHUDİ YERLEŞKESİ
MUHAFIZ DEDİKLERİM, ELLERİ SOPALI YAHUDİLERDİ. ALMANLAR GİBİ HAREKET EDİYORLARDI.

... HER AKŞAM DA GERİ GETİRİYOR, SAYIYOR VE GETTOYA KİLİTLİYORLARDI.
VLADEK! LOLEK! EVE KOŞUN!
ANJA! NELER OLUYOR?

WOLFE'UN AMCASI PERSİS GELDİ!
ZAWIERCIE'DEN?

EVET. ORADA ÖNEMLİ BİRİYMİŞ... YAHUDİ KONSEYİNİN BAŞI. WOLFE, TOSHA VE BİBİ'NİN ZAWIERCIE'YE, YANINA GELMELERİNİ İSTİYOR.

DOKSAN! 1943'TEYDİK! DOKSANLIK BAŞKA YAHUDİ BIRAKMAMIŞLARDI!

ANJA'NIN ANNESİ GERÇEKLERE BAKMAKTAN HOŞLANMIYORDU. YİNE DE, SONUNDA O DA KABUL ETTİ.

PERSİS İŞLERİ AYARLADI VE YENİDEN SRODULA'YA GELDİ.

ONUNLA, WOLFE, TOSHA VE BİBİYLE,

LOLEK'İN KIZ KARDEŞİ LONİA'YLA

VE KÜÇÜK RICHIEU'MÜZLE BİRLİKTE YÜRÜDÜM.

GÖZDEN KAYBOLANA DEK ARKALARINDAN BAKTIK...

BU, ONLARI SON GÖRÜŞÜMÜZDÜ AMA BİLMİYORDUK, TABİİ.

GETTODA KÖTÜSÜ GELDİĞİNDE HEP, "TANRI'YA ŞÜKÜRLER OLSUN! ÇOCUKLAR PERSİS'İN YANINDA, GÜVENDE", DİYORDUK.

O BAHAR, ALMANLAR SRODULA'DAN AUSCHWITZ'E BİR GÜNDE BİNDEN FAZLA İNSAN GÖTÜRDÜ.

GÖTÜRDÜKLERİNİN ÇOĞU ÇOCUKTU-BAZILARI 2 YA DA 3 YAŞINDA.

BAZILARI AĞLAYIP, BAĞIRIYORDU. SUSTURMAK İMKÂNSIZDI.

O ZAMAN ALMANLAR ÇOCUKLARI BACAKLARINDAN TUTUP DUVARA VURDU...

ÇOCUKLAR BİR DAHA BAĞIRMADI.

ALMANLAR HAYATTA KALMAYI BİRAZCIK BECEREN KÜÇÜKLERE BÖYLE DAVRANDI.

OLANLARI KENDİ GÖZÜMLE GÖRMEDİM AMA, ERTESİ GÜN BİRİNDEN DİNLEDİM. DEDİM Kİ, "TANRIYA ŞÜKÜRLER OLSUN, BİZİMKİLER PERSİS'İN YANINDA GÜVENDE!"

PEKİ RICHIEU'YA NE OLDU?

AH! GÜZEL OĞLUMUZ. OLANLARI ÇOK SONRA ÖĞRENDİK.

RICHIEU'YÜ ZAWIECIE'YE GÖNDERMEMİZDEN BİRKAÇ AY SONRA, ALMANLAR O GETTONUN İŞİNİ BİTİRMEYE KARAR VERMİŞ.

DAN DAN

SİLAH SESLERİ! NE OLUYOR

KORKUNÇ BİR ŞEY, TOŞA!..

GETTODAKİ BÜTÜN GESTAPOYU, OPOLE'DEN GELEN YENİLERLE DEĞİŞTİRMİŞLER. GELENLER PERSİS'LE YAHUDİ KONSEYİNDEKİ HERKESİ VURMUŞ!..

NE?

ZAWIECIE'Yİ BOŞALTIYORLAR. HEPİMİZİN EŞYAMIZLA BİRLİKTE DERHAL MEYDANDA TOPLANMASI GEREKİYOR. HEPİMİZİ... AUSCHWITZ'E GÖNDERİYORLAR!

AMAN TANRIM.

HAYIR!

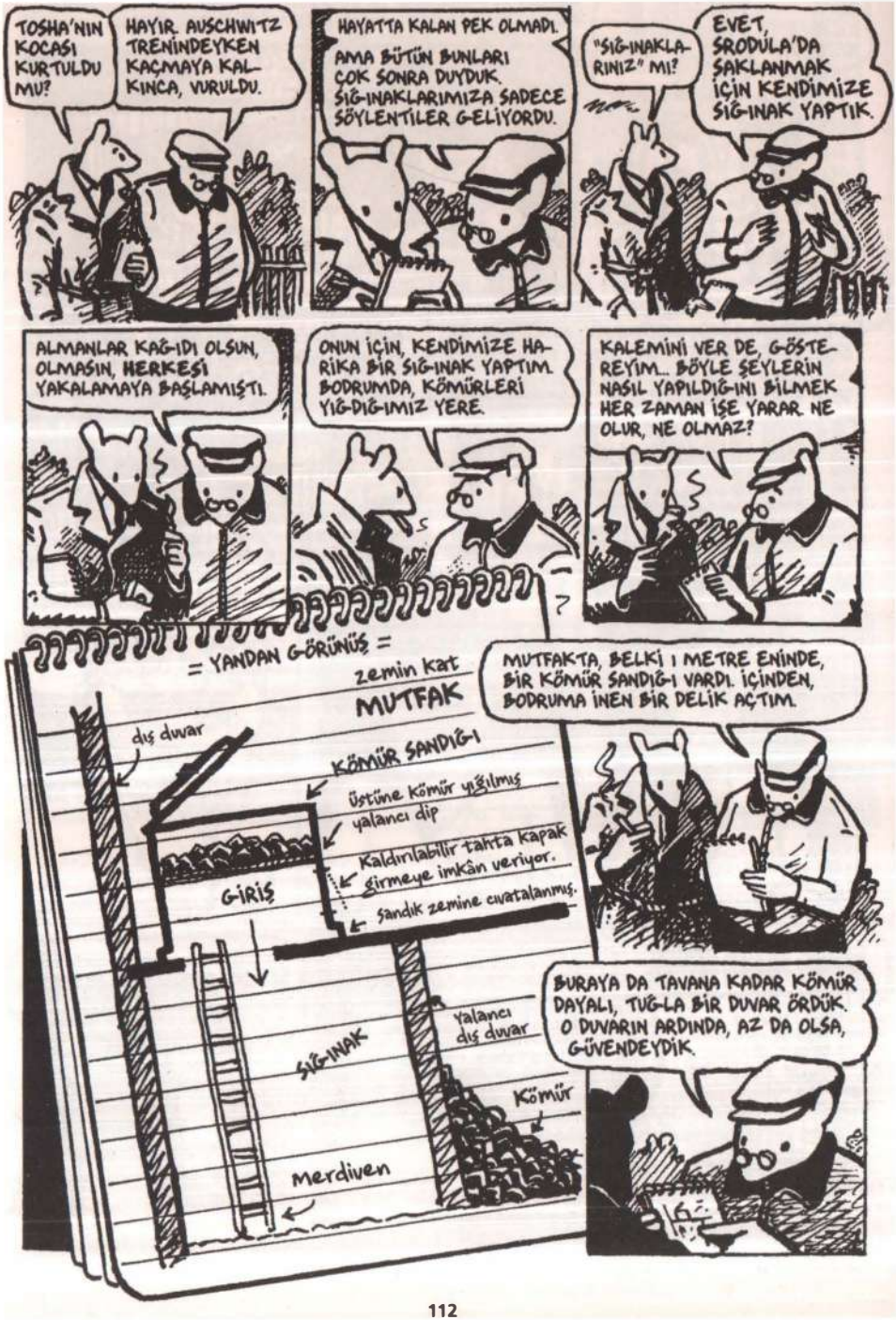
GAZ ODALARINA GİTMEYECEĞİM...

ÇOCUKLARIM DA GİTMEYECEK ONLARIN GAZ ODALARINA.

BİBİ! LONIA! RICHIEU! HEMEN BURAYA GELİN!

TOŞA BOYNUNDA HEP ZEHİR TAŞIRDI. SADECE KENDİNİ DEĞİL, ÇOCUKLARI DA ZEHİRLEDİ.

SÖYLÜYORUM SANA, TRAJEDİ İÇİNDE TRAJEDİYDİ. ÖYLESİNE MUTLU VE GÜZEL BİR ÇOCUKTU Kİ!

TOSHA'NIN KOCASI KURTULDU MU?
HAYIR. AUSCHWITZ TRENİNDEYKEN KAÇMAYA KALKINCA, VURULDU.
HAYATTA KALAN PEK OLMADI.
AMA BÜTÜN BUNLARI ÇOK SONRA DUYDUK. SIĞINAKLARIMIZA SADECE SÖYLENTİLER GELİYORDU.
"SIĞINAKLARINIZ" MI?
EVET, SRODULA'DA SAKLANMAK İÇİN KENDİMİZE SIĞINAK YAPTIK.
ALMANLAR KAĞIDI OLSUN, OLMASIN, HERKESİ YAKALAMAYA BAŞLAMIŞTI.
ONUN İÇİN, KENDİMİZE HARİKA BİR SIĞINAK YAPTIM. BODRUMDA, KÖMÜRLERİ YIĞDIĞIMIZ YERE.
KALEMİNİ VER DE, GÖSTEREYİM... BÖYLE ŞEYLERİN NASIL YAPILDIĞINI BİLMEK HER ZAMAN İŞE YARAR. NE OLUR, NE OLMAZ?
= YANDAN GÖRÜNÜŞ =
zemin kat
MUTFAK
dış duvar
KÖMÜR SANDIĞI
Üstüne kömür yığılmış yalancı dip
Kaldırılabilir tahta kapak girmeye imkân veriyor.
şandık zemine civatalanmış.
GİRİŞ
SIĞINAK
yalancı dış duvar
Kömür
Merdiven
MUTFAKTA, BELKİ 1 METRE ENİNDE, BİR KÖMÜR SANDIĞI VARDI. İÇİNDEN, BODRUMA İNEN BİR DELİK AÇTIM.
BURAYA DA TAVANA KADAR KÖMÜR DAYALI, TUĞLA BİR DUVAR ÖRDÜK. O DUVARIN ARDINDA, AZ DA OLSA, GÜVENDEYDİK.

KOKUMUZU ALMALARI İÇİN KÖPEKLERLE GELDİKLERİNDE DE -ORADA YAHUDİ OLDUĞUNU BİLİYORLARDI- BİZİ BULAMADILAR.
KÖPEKLER ÇILGIN GİBİ BİR YUKARI, BİR AŞAĞI KOŞUŞTURUYORDU. AMA KÖMÜR SANDIĞINDA KÖMÜR VARDI SADECE. DOLU GÖRÜNÜYORDU VE KALDIRAMIYORLARDI. BODRUMSA, SADECE BODRUMDU.
ALMANLAR GİDİYOR.
O SIĞINAKTA KURTÇUK KAYNIYORDU.
BURADA İKİ GÜN KALACAK KADAR YİYECEĞİMİZ VAR. EN İYİSİ, ORTALIK SAKİNLEŞENE KADAR BEKLEYELİM.
BİRKAÇ ARAMAYI ORADA ATLATTIK. BENİM YAPTIĞIM GİBİ İYİ SIĞINAĞI OLMAYANLARSA, DURMADAN ALINIP GÖTÜRÜLDÜ.

SONRA, HAZİRANDA MONİEK MERİN'LE JUDENRAT'TAKİ, YAHUDİ KONSEYİNDEKİ BÜTÜN ENSESİ KALINLARI TUTUKLADILAR.
yalancı duvar
SIĞINAK
TAVAN ARASI
Avizenin gizlediği giriş
ÜST KAT ODALARI
O SIRADA, BAŞKA BİR EVE YERLEŞTİRİLDİK. BİZ DE YENİ BİR SIĞINAK YAPTIK.
NAZİLER TEMMUZ SONUNDA GETTOMUZU TÜMÜYLE BOŞALTMAYA BAŞLADILAR. SADECE BİR HAFTADA 10.000 YAHUDİ GÖTÜRÜLDÜ.
YİYECEK İÇİN ÇIKMANIN DIŞINDA, HEP SIĞINAKTA KALIYORDUK.
LOLEK! ŞÜKÜRLER OLSUN, İYİSİN!
DIŞARISI SAVAŞ ALANI GİBİ!
SRODULA'DA HEMEN HEMEN KİMSE KALMAMIŞ. HERKES YA GÖTÜRÜLMÜŞ YA DA VURULMUŞ.
TÜM SOSNOWİEC YAHUDİLERİNDEN GETTODA GERİYE SADECE BELKİ 1.000 KİŞİ KALMIŞTI.
EN AZINDAN, TORBAN DOLU... ÇOK YİYECEK BULDUN, DEĞİL Mİ?
SADECE BİRKAÇ ŞALGAM... BİR DE BİR İKİ KİTAP.
KİTAP MI? ŞAŞIRDIN MI SEN? KİTAPLARI YİYEMEYİZ Kİ!
SSST
HEP AÇTIK. HİÇ YİYECEĞİMİZ YOKTU.

BİR GECE, YİYECEK ARAMAYA ÇIKIYORDUK...
BAKIN! BİR YABANCI!
!
ONU SIĞINAĞA SÜRÜKLEDİK.
ORADA NE ARIYORDUN?
B-BURADA KİMSENİN YAŞADIĞINI BİLMİYORDUM! SADECE BİR AN NEFESLENMEK İÇİN DURDUM.
KARIMLA, AÇLIKTAN ÖLMEK ÜZERE BİR BEBEĞİMİZ VAR. BİR ŞEYLER KALMIŞ MI DİYE BAKIYORDUM.
YALAN!
SABAH OLUNCA BİRAZ YİYECEK VERİP, AİLESİNE GİTMESİ İÇİN BIRAKTIK.
YAHUDİLER DIŞARI!
BELKİ DE İSPİYONCUDUR. EN DOĞRUSU, ONU ÖLDÜRMEK.
NE YAPABİLİRDİK Kİ? ADAMA ACIDIK TABİİ.
...GESTAPO O ÖĞLEDEN SONRA GELDİ.
BİZİ SRODULA'NIN TEL ÖRGÜLERLE AYRILMIŞ BÖLÜMÜNDE BİR BİNAYA SOKTULAR, -GETTO İÇİNDE GETTO-, ORADA OTURUP BEKLEMEK ZORUNDAYDIK.

BEKLEYEN, BELKİ 200 KİŞİYDİK... HER ÇARŞAMBA AUSCHWITZ'E ARABALAR GİDİYORDU. BİZ YAKALANDIĞIMIZDA, PERŞEMBEYDİ GALİBA.
ANJA, BAK! AVLUDAKİ ADAM KUZENİM YAKOV SPİEGELMAN.
HEY YAKOV! İMDAT! YAKOV - YARDIM ET!
VLADEK! HİÇBİR ŞEY YAPAMAM!
ONA PARA VEREBİLECEĞİMİ İMA ETTİM.
SAKLADIĞIM ALTINLAR, BİZİ YAKALADIKLARINDA SIĞINAĞIN BACASINDA KALMIŞTI. AMA ÜZERİMDE HÂLÂ BİR İKİ DEĞERLİ ŞEY VARDI.
TAMAM. ENDİŞELENME! HASKEL GELİP SANA YARDIM EDECEK!
HASKEL SPİEGELMAN DA BAŞKA BİR KUZENDİ.
PARA VERMESEYDİN DE YARDIM ETMEZLER MİYDİ? NE YANİ, AYNI AİLEDENSİNİZ, NE DE OLSA.
HAH! HİÇ ANLAMIYORSUN...
O GÜNLERDE, AİLE FALAN KALMAMIŞTI. HERKES KENDİ BAŞININ ÇARESİNE BAKIYORDU.

ERTESİ GÜN, YİYECEK TAŞIYAN İKİ KIZ GELDİ. YANLARINDA DA HASKEL, YAHUDİ POLİSİNDE ŞEF.
(DİNLE, VLADEK. SENİ VE KARINI KURTARABİLİRİM. YEĞENİNİ BİLE. AMA ÖTEKİLER ÇOK YAŞLI. ASLA NÖBETÇİLERİN YANINDAN GEÇEMEZLER).
LÜTFEN, YAPTIĞIN ZAHMETE DEĞECEK.
İKİ KIZI MUTFAĞA GÖNDERDİ.
ÇABUK, OĞLUM. BU BOŞ KAZANI TUT, BERABER DIŞARI ÇIKARALIM.
PENCEREDEN LOLEK'İN GİDİŞİNİ GÖRDÜK.
TANRIM, VLADEK...
MATKA VE BENİM DE DIŞARI ÇIKMAM ŞART. KUZENİNE BU ALTIN SAATI, PIRLANTAYI VER. NE İSTİYORSA, VER!
TABİİ, ELİMDEN GELENİ YAPARIM.
ERTESİ GÜN, BOŞ KAZANLARI ANJA'YLA BİRLİKTE TAŞIDIK.
HASKEL KAYINPEDERİN MÜCEVHERİNİ ALDI, AMA SONUNDA ONLARA YARDIM ETMEDİ.
ÇARŞAMBA GÜNÜ, ARABALAR GELDİ. ANJA'YLA BEN, BABASINI PENCEREDE GÖRDÜK. SAÇINI YOLUYOR VE AĞLIYORDU.
MİLYONERDİ, AMA BU BİLE HAYATINI KURTARAMADI.

DEMEK ANNEMİNKİLER AUSCHWITZ'DE ÖLDÜ?
NE SANDIN? GELİR GELMEZ GAZ ODASINA GÖNDERİLDİLER.
HASKEL KAYINPEDERİN MÜCEVHERLERİNİ ALDIĞI İÇİN MUTLUYDU -AMA ONLARI KURTARMA RİSKİNE GELİNCE, İŞTE O RİSKTEN MUTLULUK DUYMADI.
HASKEL HEP BÖYLE BİRİYDİ ZATEN: BİR KOMBİNATÖR
BİR NE?
KOMBİNAÇYA ÇEVİREN BİRİ... BİR SAHTEKÂR, BİR DALAVERECİ
YERDEN NE ALDIN?
TELEFON TELİ. PEK KOLAY BULUNMUYOR.
İÇİNDE KÜÇÜK TELLER VAR. BİR ŞEY BAĞLAMAK İÇİN İYİ.
DURMADAN ÇÖP TOPLUYORSUN! BÖYLE BİR TEL SATIN ALAMAZ MIYDIN?
PÖH. BULMAK VARKEN, NEDEN HEP ALMAK DERDİNDESİN? HERNEYSE, BU TEL ARTIK DÜKKÂNDA SATILMIYOR.
SANA DA BİRAZ TEL VEREYİM. NE KADAR İŞE YARADIĞINI GÖRECEKSİN.
HAYIR, TEŞEKKÜRLER. SEN SADECE HASKEL'LE NE OLDU, ONU ANLAT.
BURADA SADECE BİN YAHUDİ KALDI. ÇOĞU BRAUN AYAKKABI ATÖLYESİNDE ÇALIŞIYOR.
O SIRALAR, SRODULA'NIN İŞİ BİTERKEN, HASKEL GETTODA ÇOK ÖNEMLİ BİRİYDİ.
İKİNİZİ DE ORAYA YAZDIRIP - İYİ GÜNLER, ÇAVUŞ
NASILSINIZ HERR SPIEGELMAN?
HASKEL GESTAPO'YLA SÜREKLİ KAĞIT OYNUYORDU.
SİZİ BU AKŞAM YİNE GÖREBİLECEK MİYİZ?
TABİİ. TEK UMUDUM, GEÇEN SEFERKİ KADAR TALİHLİ OLMAMANIZ.
ONLARA ÇOK PARA KAPTIRDIĞI İÇİN, HASKEL'İ ÇOK SEVİYORLARDI.

MİLOCH, KUZEN VLADEK'LE İLGİLEN.
ZEVKLE.
BEN SANA ALMAN ÇİZMELERİNE NASIL TABAN TAKILACAĞINI GÖSTERİR.
HASKEL'İN 2 KARDEŞİ VARDI, PESAH VE MİLOCH. PESAH DA KOMBİNATORDU. AMA MİLOCH İYİ BİR ÇOCUKTU.
BU TEZGAHI SENİN İÇİN AYIRIRIZ...
HER DAKİKA BURADA OTURMAN GEREKMEZ. AMA ALMAN KOMİSYONU DENETLEMEK İÇİN GELDİĞİNDE, OTURUP, ÇALIŞIYORMUŞ GİBİ YAP...
ZAMAN ZAMAN GETTODA YAPILACAK BAŞKA İŞLERİM DE OLUYORDU...
EVET! ŞİMDİ HATIRLADIM...
SANA ANLATTIĞIM, HANİ SIĞINAĞIMIZI ELE VEREN HERİFİ HATIRLIYOR MUSUN?
İŞTE, ONU BEN GÖMDÜM...
HEY, BU AİLEMİ GESTAPO'YA SATAN SIÇAN.
VURULDU.
HASKEL, HERİFİN ÖLDÜRÜLMESİNİ AYARLAMIŞ.
PEKİ AMA ÖLDÜYSE, NEDEN GÖZLERİ HÂLÂ AÇIK?
YAŞAMAYA ÇABALIYORDU.
O SIRADA MEZARDA ÇALIŞIYORDUM. ONUN İÇİN, ONU BEN GÖMDÜM.

HASKEL HÂLÂ YAŞIYOR, POLONYA'DA, ONU SAKLAYAN POLONYALI BİR YARGIÇLA EVLENDİ VE
AAAAH!
K-KALBİM. ARTİE. ÇABUK! CEBİMDEN NİTROSTAT HAPINI AL.
İ-İŞTE... İYİ MİSİN?
ÜÜFF...
Bİ-BİRAZDAN GEÇER, SADECE BİRAZ SOLUKLANMAM GEREK.
GEL ŞU BASAMAKTA OTURALIM.
SAKİN OL. BİRKAÇ DAKİKA KONUŞMA.
HOHH! BU YÜRÜYÜŞ FAZLA HIZLI OLDU!
ŞÜKÜRLER OLSUN, NİTROSTAT'LA TAMAMEN GEÇTİ! SANA NE ANLATIYORDUM?
İYİ MİSİN?
NEYSE... HASKEL'İN HAYATTA OLDUĞUNU SÖYLÜYORDUN.
EVET. HATTA BİRKAÇ YIL ÖNCE ONA PAKET BİLE GÖNDERDİM.
HEDİYE? NEDEN? SAĞLAM PABUÇ DEĞİL DİYORDUN!
EVET. NEDEN, BİLMEM. SADECE GÖNDERDİĞİMİ BİLİYORUM.
BAK, BİR SEFERİNDE, GETTONUN İÇİNDE YÜRÜYORDUM.
YAHUDİ, DUR!
KAĞITLARINI VER. YOKSA BEYNİNİ DAĞITACAĞIM.
HA, DEMEK ÜNLÜ SPİEGELMAN AİLESİNDENSİN... ÖYLEYSE YOLUNA GİT, HASKEL'E SELAM SÖYLE.
HASKEL'İN BÖYLE DOSTLARI VARDI.

OLANLARI SONRADAN HASKEL VE MILOCH'A ANLATTIM.
ÇOK ŞANSLISIN, VLADEK...
ONA "NİŞANCI" DERLER. HER GÜN ZAVALLI BİR YAHUDİ ÖLDÜRÜR. KEYİF İÇİN.
HEY! PESAH'IN ORAYA GİDİP PASTA ALMAYACAK MISINIZ?
PASTA?
YILLAR VARDI, PASTA GÖRMEMİŞTİK. EKMEK GÖRDÜĞÜMÜZ BİLE ENDERDİ!
İMKÂNSIZ!
ŞAKA YAPIYOR!
PASTA!
OYSA KUZEN PESAH GERÇEKTEN PASTA SATIYORDU! PARASI OLAN HERKES SIRAYA GİRİP BİR DİLİM ALIYORDU...
NEFİS GÖRÜNÜYOR.
NASIL BECERDİN BUNU, PESAH?
İNSANLAR AUSCHWITZ'E GÖNDERİLDİĞİNDE ADAMLARIM EVLERİ ARAR.
PESAH DA HASKEL GİBİ, YAHUDİ POLİSİNDENDİ.
ŞURADA BİRAZ UN, ORADA BİRKAÇ GRAM ŞEKER BULUYORLAR... BEN DE HER ŞEYİ SAKLIYORUM!
HASKEL'DEN GENÇTİ AMA, O DA "KOMBİNATOR"DU.
KARIM RİFKA'NIN NE İYİ AŞÇI OLDUĞUNU BİLİRSİNİZ... DENEYİN! DİLİMİ SADECE 75 ZLOTY.
HÂLÂ PARAM VARDI, ANJA'YLA KENDİME BİRAZ PASTA ALDIM.
AMA BÜTÜN GETTO SONRA ÖYLE HASTALANDI Kİ, TAHMİN EDEMEZSİN.
PESAH'IN BULDUĞU UNUN BİR BÖLÜMÜ GERÇEK UN DEĞİLDİ, ÇAMAŞIR SABUNUYDU, YANLIŞLIKLA PASTAYA KATTI.
OFF!
GURUL
OY!
AAHHH
HEPİMİZ KÖPEKLER GİBİ KIVRANDIK.

SAVAŞTAN ÖNCE, PEŞAH'IN ZAKOPANE'DE BİR SAYFİYE OTELİ VARDI...
O GÜNLERDE DE HEP BİR YOLUNU BULURDU!
MÜŞTERİLER YÜKSEK POLONYA VERGİSİ ÖDEMEK ZORUNDAYDI. O ZAMAN PEŞAH MÜŞTERİLERİ KAYDETMEMEK İÇİN PARA ALIRDI. EĞER MÜFETTİŞ GELİRSE, MÜŞTERİLER SAKLANACAKLARINI BİLİRLERDİ.
BİR SEFERİNDE, KARISI HERKESE YETECEK KADAR TATLI YAPMAMIŞ... PEŞAH DA YEMEK SALONUNA KOŞUP, "MÜFETTİŞLER GELİYOR" DİYE BAĞIRMIŞ.
MÜFETTİŞ YOK TABİİ. AMA MİSAFİRLERİN %40'I SALONDAN KAÇMIŞ. PEŞAH'A ERTESİ GÜN DAHİ YETECEK KADAR TATLI KALMIŞTI!
GEL.
YÜRÜYECEK DURUMDA MISIN?
EVET, BURASI OTURULMAYACAK KADAR PİS. ...AMA GERÇEKTEN, NİTROSTAT OLMASAYDI, DURUM KORKUNÇTU.
MİLOCH SPİEGELMAN-KARISI VE ÇOCUĞUYLA SAVAŞTAN SAĞ ÇIKIP, AVUSTRALYA'YA TAŞINDI. BEŞ YIL ÖNCE BÜYÜK BİR KALP KRİZİ GEÇİRDİ...
GEÇEN YIL DA, SOKAKTA KRİZİ TUTTU. BİRAZ ÖNCE BENİMKİ GİBİ... AMA HAPLARI YANINDA DEĞİLMİŞ. KARISI ECZANEYE KOŞMUŞ.
GERİ GELDİĞİNDE MİLOCH'U ÖLÜ BULMUŞ!
YA. HAYAT BÖYLE İŞTE.
AMA SRODULA'YI ANLATMAYI HEMEN BİTİRMEM GEREK, ÇÜNKÜ BİRAZDAN BANKAYA VARACAĞIZ.
İNDİRİM

1943'ÜN SONUNA DOĞRU, HER ÇARŞAMBA ARABALAR SRODULA'DAN AUSCHWITZ'E HEP DAHA FAZLA YOLCU GÖTÜRÜYORDU SONUNDA ÇOK AZ KİMSE KALDI.

YAKINDA SIRA BİZE GELEBİLİR, DEĞİL Mİ, VLADEK?

UMALIM GELMEŞİN, MİLOCH.

HASKEL ARTIK SON KALANLARI DA GÖTÜRMEK İÇİN GÜN SAYDIKLARINI DUYMUŞ.

MİLOCH BENİ AYAKKABI ATÖLYESİNE GÖTÜRDÜ.

ERKENDİ VE İÇERİDE KİMSE YOKTU.

HASKEL GETTODAN KAÇMAK İÇİN PLAN YAPTI. PESAH'LA BENİM DE PLANIMIZ VAR.

TAVANA KADAR YÜKSELEN YIĞINDAN BİRKAÇ AYAKKABI ALDI...

... VE BENİ BİR TÜNELE SOKTU.

BURADAN ANJA VE YEĞENİNDEN BAŞKA KİMSEYE SÖZ ETME.

... AYAKKABIDAN YAPILMIŞ BİR TÜNEL!

BİR SIĞINAĞA ÇIKTIK.

HABER ALIR ALMAZ, SENİNKİLERİ GETİRMEYE HAZIR OL!

İNANILMAZ!

14 YA DA 15 KİŞİNİN SAKLANABİLMESİ İÇİN HER ŞEY HAZIRDI.

... NE VAR Kİ, SIĞINAKTAN SÖZ ETMEK İÇİN ANJA'YLA BİRLİKTE LOLEK'E GİTTİĞİMİZDE...
HAYIR, SAĞ OLUN! BENİ UNUTUN!
İYİ AMA MİLOCH HER ŞEYİ HAZIRLAMIŞ!
SAKLANMAKTAN BIKTIM ARTIK!
YEĞENİMİZ O SIRADA 15 YAŞINDAYDI VE ELEKTRİKÇİ OLARAK ÇALIŞIYORDU.
LOLEK HEP BİRAZ MEŞUGAYDI...
MESLEK SAHİBİYİM. NEREYE GÖTÜRÜRLERSE, İŞ BULURUM.
SEN ÇILDIRMIŞSIN. DOĞRU FIRINA GİDECEKSİN!
GERÇEKTEN DE, ONU AUSCHWITZ'E GİDEN İLK ARABAYA BİNDİRDİLER.
ANJA GÜÇLÜ BİR İSTERİ KRİZİNE KAPILDI.
BÜTÜN AİLEM DAĞILDI! BÜYÜKANNEYLE BÜYÜKBABA! BABA! ANNE! TOSHA! BİBİ! RİCHİEU'M!!
ŞİMDİ DE LOLEK'İ ALACAKLAR!
ZAWERCİE'DEN İLK KÖTÜ HABERLERİ DE O SIRADA DUYMAYA BAŞLAMIŞTIK- TOSHA VE RİCHİEU HAKKINDAKİ HABERLERİ.
OH TANRIM. BENİ DE ÖLDÜR.
HAYDİ, ANJA. YAĞA KALK
BENİ NEDEN KALDIRIYORSUN VLADEK? BIRAK BENİ! ARTIK YAŞAMAK İSTEMİYORUM!
HAYIR, SEVGİLİM! ÖLMEK, KOLAY...
OYSA HAYAT İÇİN ÇABALAMALISIN!
SON ANA KADAR BİRLİKTE ÇABALAMALIYIZ. SANA İHTİYACIM VAR!
GÖRECEKSİN, BİRLİKTE KURTULACAĞIZ.
ONA HEP BUNU SÖYLEDİM.

GETTO, MİLOCH'UN DEDİĞİ GİBİ BİTTİ. İÇİMİZDEN ON İKİSİ, ARALARINDA LUİ, KARISI VE ÜÇ YAŞINDAKİ OĞLUYLA BİRLİKTE SIĞINAĞA KOŞTU.

ELİMİZDEKİ AZICIK YİYECEK ÇABUCAK BİTİVERDİ.

GECE OLUNCA, YİYECEK BİR ŞEYLER BULMAK İÇİN DIŞARI SIZIYORDUK. OYSA BULUNACAK BİR ŞEY KALMAMIŞTI.

ŞİMDİYE KADAR HİÇBİRİMİZ O DENLİ ACIKMAMIŞTIK.

BİR SÜRE SONRA, PESAH KENDİ SIĞINAĞINDAN BİZE GELDİ...
SİZ DELİLER BELKİ AÇLIKTAN ÖLENE KADAR BURADA YAN GELİP YATMAK NİYETİNDESİNİZ - BEN DEĞİLİM!.
NÖBETÇİLERDEN BİRİYLE KONUŞTUM. BİR SERVETE MAL OLACAK AMA, GÖRMEZDEN GELMEYİ KABUL ETTİ.
BİZİM GRUP YARIN SABAH İŞE GİDERKEN ŞRODULA'DAN GEÇEN POLONYALILARA KARIŞACAK... EĞER MASRAFA KATILIRSANIZ, SİZ DE BİZİMLE GELİRSİNİZ.
BİZİM SIĞINAKTAN ÇOĞU KABUL ETTİ.
MİLOCH'LA BEN, HAYIR DEDİK. ALMANLARA GÜVENMİYORDUK. SIĞINAKTAN BİRİ, AVRAM, YANIMA GELDİ.
BANK
"SEN NE VAKİT ÇIKACAKSAN SÖYLE, VLADEK" DEDİ. "O ZAMAN GÜVENLİ OLDUĞUNU ANLAYACAĞIM." SEVGİLİSİYLE, TAVSİYEM İÇİN PARA VERMEYE KALKTILAR.
HÂLÂ 2 ALTIN SAATLERİ VE PIRLANTA YÜZÜKLERİ VARDI. ALMAK İSTEMEDİM. HAYATTA KALMAK İÇİN İHTİYAÇLARI VARDI. SADECE KÜÇÜK BİR SAAT ALDIM.
ERTESİ SABAH ERKENDEN, GRUP DIŞARI ÇIKTI.
PARAYI VERİP, NÖBETÇİNİN YANINDAN GEÇTİLER.
GİZLİCE, DUVARIN KÖŞESİNDE BEKLEDİM. SİLAH SESLERİNİ DUYDUM, NELER OLDUĞUNU GÖRMEYE GİTMEDİM.
TAK! TAK! TAK!
SADECE BÜTÜN GÜCÜMLE SIĞINAĞA KOŞTUM.

ÇOK AZ KİŞİYDİK.
İKİ GECEDİR NÖBETÇİ KULÜBESİNDE IŞIK YOK... BANA KALIRSA, ARTIK GÜVENLİ.
ŞAFAKTAN AZ ÖNCE SRODULA'DAN ÇIKTIK...
HEPSİ GİTMİŞ!
GETTO BOŞALMIŞ!
ÜÜFF
VAKİT VARKEN, KENDİMİZE DÜZGÜN KILIK VE KİMLİKLER HAZIRLAMIŞTIK.
İŞE GİDEN POLONYALILARIN ARASINA KARIŞTIK.
BİZ BU ADRESTE SAKLANACAĞIZ. GÜVENLİ BİR YER BULUNCA, BİZE HABER VER, VLADEK.
İYİ ŞANSLAR MILOCH.
HEPİMİZ DEĞİŞİK YÖNLERE GİTTİK.
AVRAM'IN SEVGİLİSİNİN ONLARI SAKLAYACAK DOSTLARI VARDI.
DOSTLARI ONLARI SAKLADI... AVRAM'IN PARASI BİTENE DEK. SONRA DA ELE VERDİLER.
ANJA'YLA GİDECEK YERİMİZ YOKTU.
SOSNOWIEC'E DOĞRU YÜRÜDÜK İYİ DE, NEREYE GİDECEKTİK?
SAKLANACAK HİÇBİR YERİMİZ YOKTU.
YARDIMCI OLABİLİR MİYİM, BAY SPIEGELMAN?
EVET, BU YANIMDAKİ, OĞLUM ARTIE. ONA DA BİR ANAHTAR ALMAK İSTİYORUM. İSTEDİĞİ VAKİT KASAMI AÇABİLİR.

BAŞIMA KÖTÜ BİR ŞEY GELİRSE HEMEN BURAYA KOŞACAKSIN.
BU ANAHTARI SANA ONUN İÇİN ALDIM.
KASADA NE VARSA, AL. YOKSA, HEPSİ VERGİYE GİDER. YA DA MALA EL KOYAR.
LÜTFEN, BABA...
MALINDAN BAHSETMEK BENİ RAHATSIZ EDİYOR.
ARTIK BÜYÜDÜN, ONUN İÇİN BU İŞLERİ DÜŞÜNMEK GEREKİR.
NEDEN HÂLÂ İMKÂN VARKEN PARANIN TADINI ÇIKARMIYORSUN?
ANAHTARIN BİR KOPYASINI YAZI MASAMIN ÇEKMECESİNE KOYACAĞIM. SEN NASIL OLSA KAYBEDERSİN!
BAK. BU ELİMDEKİLERİ GÖRÜYOR MUSUN? BU SİGARA TABAKASIYLA KADIN PUDRA KUTUSU 14 AYAR ALTIN.
EVET.
BUNLAR, O ZAMAN YANIMDAYDI, SRODULA'DA, TAVAN ARASI SIĞINAKTA.
SAHİ Mİ? NASIL OLDU DA HÂLÂ SAKLAYABİLDİN?
GESTAPO BİZİ BULDUĞUNDA, HEMEN BACAYA BİR ŞEYLER ATTIM... MÜCEVHERLERİMİ BULURLARSA, EN AZINDAN BUNLAR KURTULURDU.
1945'TE, KAMPTAN ÇIKTIĞIM ZAMAN GİZLİCE SRODULA'YA DÖNDÜM VE İNSANLAR UYURKEN BUNLARI BACANIN DİBİDEN ÇIKARDIM.
ÜFFF.

BU PIRLANTAYI GÖRÜYOR MUSUN? AMERİKA'YA GELDİĞİMİZ GÜNLERDE ANJA'YA ALMIŞTIM.
SEN DAHA KÜÇÜK BİR ÇOCUKKEN BİLE, ANJA BU YÜZÜĞÜN SENİN KARININ OLMASINI İSTERDİ.
ŞİMDİ SANA VERİRSEM, MALA KAFAMIN ETİNİ YER. HER ŞEYİ SADECE KENDİSİ İÇİN İSTİYOR.
NE İSRAİL'DEKİ KARDEŞİME, NE DE SANA BİR ŞEY VERMEMİ İSTEMİYOR. ŞİMDİDEN ÜÇ KEZ VASİYETNAMEMİ DEĞİŞTİRTTİ.
BOŞ VER, MALA İYİDİR!
BİR BİLEBİLSEN! SON KALP KRİZİMDEN SONRA BİLE, BEN YATAKTA YATARKEN, YİNE VASİYETİ DEĞİŞTİRMEKTEN SÖZ ETMEYE BAŞLADI!
DEDİM Kİ, "MALA, NE KADAR HASTA OLDUĞUMU GÖRÜYORSUN. ONUN İÇİN BANA BİRAZ HUZUR VER. BENDEN NE İSTİYORSUN?"
BAĞIRMAYA BAŞLADI, "PARAYI İSTİYORUM! PARAYI, PARAYI!"
NEDEN ARTIE? NEDEN YENİDEN EVLENDİM Kİ?
AH, ANJA! ANJA! ANJA!
HAYDİ BABA... GEL, EVE GİDELİM.

ALTINCI BÖLÜM

Bir başka sefer...
KİMSE YOK MU? KAPI KİLİTLİ DEĞİLDİ, BEN DE...
HA? MALA? AĞLIYOR MUYDUN?
HAYIR, SNF, BİLMİYORUM. SÖYLEYEYİM Mİ, GÜCÜMÜN SONUNA GELDİM ARTIK!
DAHA NELER?
BABAN! BANA SANKİ HİZMETÇİSİ, HASTA BAKICISI İMİŞİM GİBİ DAVRANIYOR... DAHA DA KÖTÜ!
HİÇ OLMAZSA HİZMETÇİ PARA ALIP, İZNE ÇIKIYOR!
BANA AYDA SADECE 50 DOLAR VERİYOR. BİR ÇİFT ÇORABI BİLE KENDİ PARAMLA ALIYORUM!
ŞEYY... HİÇ DEĞİŞMEMİŞ...
YENİ BİR ELBİSE YA DA OKUL İÇİN BİR ŞEYLER GEREKTİĞİNDE, BABAMIN PARA VERMESİ İÇİN ANNEM HAFTALARCA DİL DÖKMEK ZORUNDA KALIRDI!
ONUNLA KONUŞMAYA ÇALIŞTIĞIMDA, YENİ BİR KRİZ GEÇİRECEKMİŞ GİBİ İNLEMEYE BAŞLIYOR.
NUMARA MI YAPIYOR BİLMEDİĞİMDEN, SUSUYORUM!
SANKİ HAPİSTE GİBİYİM!
KENDİMİ PATLAYACAK GİBİ HİSSEDİYORUM!

KENDİME BİRAZ MEYVE SUYU ALACAĞIM. İSTER MİSİN?
HAYIR.
BAK, İLK EVLENDİĞİMİZDE, ELBİSEYE İHTİYACIM VARDI...
ANJA'NIN ÖLÜMÜNDEN BİR BUÇUK YIL SONRAYDI. BENİ ANJA'NIN DOLABININ ÖNÜNE GÖTÜRÜP, "BÜTÜN BUNLAR SENİN," DEDİ.
"ANJA'NIN EŞYASINA DOKUNMAM," DEDİM!
... TANRIM, NASIL KÜPLERE BİNDİ! YEMİN EDİYORUM, BAZEN BENİMLE ANJA'YLA ÖLÇÜLERİMİZ AYNI OLDUĞU İÇİN EVLENDİĞİNİ DÜŞÜNÜYORUM!
HEP ÇOK -ŞEY- PRAG-MATİK OLDU.
PRAG-MATİK Mİ? ŞUNA UCUZ DESENE!! CEBİNDEN BEŞ KURUŞ ÇIKACAK DİYE MİDESİNE AĞRILAR GİRİYOR!
HMM-EVET.
BAZEN ONU BU DURUMA SAVAŞIN GETİRDİĞİNİ DÜŞÜNÜYORUM.
PÖH! BEN DE KAMPTAN GEÇTİM.
BÜTÜN ARKADAŞLARIMIZ KAMPTAN GEÇTİ. HİÇBİRİ ONUN GİBİ DEĞİL!
MMM.
... ONUN HAKKINDA HAZIRLADIĞIM KİTAPTA BENİ ENDİŞELENDİREN BİR ŞEY VAR.
BİR BAKIMA CİMRİ, YAŞLI YAHUDİLER HAKKINDAKİ O IRKÇI KARİKATÜRLERE ÖYLESİNE BENZİYOR Kİ.
HAH! İŞTE BUNU İYİ SÖYLEDİN!

ASLINDA, TEK DERDİM BABAMIN PORTRESİNİ DOĞRU ÇİZMEK...
KENDİ İÇİN BİLE PARA HARCAMAKTAN ÖDÜ KOPUYOR...
BANKADA YÜZ BİNLERCE DOLARI VARKEN, DİLENCİ GİBİ YAŞIYOR!...
BAK! PEÇETE VE KAĞIT MENDİL ALMAMAK İÇİN TUVALETLERDEN KAĞIT HAVLU TOPLUYOR!
KEŞKE ANNEMİN ÖYKÜSÜNÜ O HAYATTAYKEN DİNLESEYDİM. O ÇOK DAHA DUYGULUYDU... KİTABA BİR DENGE VERMİŞ OLURDUM.
ANNEN!..
... ONUNLA YAŞAMAYA NASIL DAYANDIĞINI HİÇ ANLAYAMIYORUM...
... BEN NASIL DAYANIYORUM, ONU DA ANLAYAMIYORUM YA.
SELAM, "ÇOCUKLAR"
BURADA OLDUĞUNU BİLMİYORDUM. BAHÇEYE, ÇİÇEKLERİ SULAMAYA İNDİM.
MALA'YLA KİTABIMDAN SÖZ EDİYORDUK...
BAZI BÖLÜMLERİNİ KARALAMAYA BAŞLADIM BİLE. GÖSTERİRİM...

... BAK, BUNLAR SOSNOWIEC'TE İDAM EDİLEN KARABORSACI YAHUDİLER...
AH!
BURADA DA "AH. BUGÜN BİLE ONLARI DÜŞÜNDÜKÇE HÂLÂ GÖZLERİM YAŞARIYOR," DİYORSUN!
EVET. HÂLÂ GÖZLERİM YAŞARIYOR!
BU ÖNEMLİ BİR KİTAP. GENELDE BÖYLESİ HİKÂYELERİ OKUMAYANLAR BİLE İLGİ DUYACAKLARDIR.
EVET. BEN HİÇ RESİMLİ ROMAN OKUMAM AMA BEN BİLE İLGİNÇ BULUYORUM.
TABİİ İLGİNÇ BULACAKSIN. BU SENİN HİKÂYEN!
EVET, HİKAYEMİ EZBERE BİLSEM DE, YİNE DE MERAKLA BEKLİYORUM.
ÇOK BAŞARILI OLACAK.
EVET. BİR GÜN SEN DE -ŞEY- GİBİ ÜNLÜ OLACAKSIN. ADI NEYDİ?
ADI NEYDİ GİBİ ÜNLÜ MÜ OLACAĞIM?
BİLİYORSUN... O ÜNLÜ ÇİZGİ ROMANCI...
SENİN TANIYACAĞIN BİR ÇİZGİ ROMANCI... WALT DİSNEY OLMASIN?
TAMAM! WALT DİSNEY!
DUR! ARTIE, NEREYE GİDİYORSUN?
... KALEM BULMAYA ... BU SÖYLENENLERİ UNUTMADAN YAZMAM GEREK!

GEL HEP BERABER BAHÇEYE İNELİM... GÖRECEKSİN, ÇALILAR NE GÜZEL DURUYOR
SİZ GİDİN! BENİM HAZIRLANMAM GEREK...
... KUAFÖRDE RANDEVUM VAR.
YİNE Mİ KUAFÖR? DAHA GEÇEN HAFTA GİTMEDİN Mİ?
BERBERİ, BENİ GÖRDÜĞÜNDEN DAHA SIK GÖRÜYOR!
NE DEDİĞİMİ ANLIYORSUN, DEĞİL Mİ? BU EVDEN NE ZAMAN BİRKAÇ DAKİKALIĞINA ÇIKACAK OLSAM, KENDİMİ SUÇLU HİSSETTİRMEYE ÇALIŞIYOR! SÜREKLİ OLARAK, EMRİNE AMADE BEKLEMEM LAZIM!
BU KADAR KORKUNÇ NE DEDİM Kİ? İNAN BANA, BAHÇEDE YÜZ KUAFÖRDE ALACAĞINDAN DAHA FAZLA TEMİZ HAVA VAR.
ÖF, VLADEK. KEŞ ARTIK
GÖRDÜN, DEĞİL Mİ? BUNUNLA NE YAPACAĞIM BEN?
HAYDİ, BABA, BAHÇEYE İNELİM.
ONA BİR KELİME DE SÖYLESEM, HEMEN TARTIŞMA ÇIKARMAYA BAYILIYOR.
BENDEN AYRILMAK İSTİYORMUŞ! BEN DE, "ÖYLE Mİ?" DİYORUM. "KAPI ORADA. AMA UNUTMA, KAPIDA TEK TOKMAK VAR. BİR KERE ÇIKARSAN, BİR DAHA İÇERİ GİREMEZSİN!"

BELKİ BİRLİKTE BİR EVLİLİK DANIŞMANINA GİTMENİZ İYİ OLUR.
PÖH! BİR YABANCININ ÖZEL HAYATIMIZA KARIŞMASINI İSTEMİYORUM.
BİR AVUKATA GİTTİM, YILLAR ÖNCE... DAHA BAŞTAN UYARDI BENİ: "VLADEK, DİKKATLİ OL. BU KADININ PARAGÖZ OLDUĞU KESİN!"
BİR KERESİNDE DE MALA'YLA BİRLİKTE YENİ VASİYETNAME KONUSUNDA BİZE YARDIM ETMESİ İÇİN HELEN TEYZE'YE GİTTİK... MALA BİR AY BİLE GEÇMEDEN VASİYETNAMEYİ YENİDEN DEĞİŞTİRMEYE KALKTI.
TERAPİSTE VASİYETNAME İÇİN GİTME. ONA NASIL DAHA İYİ GEÇİNECEĞİNİZİ SORACAKSIN.
MALA'YLA MESELE NASIL GEÇİNECEĞİMİZ DEĞİL. SADECE PARA!
TAMAM... NE DİYECEĞİMİ BİLEMİYORUM.
GÖRDÜN MÜ. BEN DE NE DİYECEĞİMİ BİLMİYORUM!
DİNLE. FAZLA KALAMAM. SENİNLE ANNA HAKKINDA ÖĞRENMEK İSTEDİKLERİM VAR.
BURASI SERİN... BİR BATTANİYE ALSANA.
HAYIR, SAĞ OL.
1944'TE, SRODULA'DAN KAÇTIKTAN SONRA NE OLDU?
SOSNOWIEC'E DOĞRU GİTTİK...
DIŞARISI HÂLÂ KARANLIKTI... NEREYE SAKLANACAĞIMIZI BİLEMİYORDUK...

JANİNA BURADA OTURUYOR.
RİCHİEU'NÜN DADISI HEP YARDIM ETMEYİ ÖNERMİŞTİ.
KENT DIŞINDAKİ EVİNE VARDIK...
JANİNA, KAPIYI AÇ ÇABUK!
K-KİM VAR ORADA?
AMAN TANRIM! SPİEGELMANLAR!
BAŞIMA DERT AÇMAYIN! GİDİN BURADAN ÇABUK!
GÜM
KORKUYORUM, VLADEK.
BABAMIN ESKİ EVİNE GİTSEK... KAPICI AİLEMİZİ YILLARDAN BERİ TANIRDI.
BİR DENEYELİM. ŞAFAK SÖKMEDEN BİR YER BULMAYA MECBURUZ!
BEN BİRAZ DAHA GÜVENDEYDİM. ÜZERİMDE PALTO VE ÇİZME VARDI, TIPKI İŞTEN ÇIKMIŞ BİR GESTAPO GİBİ. AMA ANJA, GÖRÜNTÜSÜ... YAHUDİ OLDUĞU KOLAYCA ANLAŞILIYORDU. ONUN İÇİN KORKUYORDUM.
UYANIN, BAY LUKOWSKİ, İÇERİ GİRELİM. LÜTFEN!!!
NE? KİM VAR ORADA?
ANJA! ANJA ZYLBERBERG!
BURADA NE ARIYORSUN ÇOCUK? ÇOK TEHLİKELİ! BEKLEYİN, KAPIYI AÇAYIM.

AVLUDAN GEÇİP, ARKADAKİ SUNDURMAYA GİDİN. SİZE YİYECEK BİR ŞEYLER GETİREYİM.
TANRIYA ŞÜKÜRLER OLSUN, HÂLÂ İYİ BİRKAÇ KİŞİ KALMIŞ. DÜŞÜNÜYORUM DA...
BİR YAHUDİ!
AVLUDA BİR YAHUDİ KADIN VAR! POLİS!
ÇABUK!
YAŞLI BİR CADALOZ PENCERESİNDEN ANJA'YI GÖRMÜŞTÜ.
HIZLA SUNDURMAYA KOŞUP, SAMANLARIN ARASINA SAKLANDIK.
ŞİMDİLİK BİR ŞEY YOK...
HERKESİN DUYDUĞUNU SANMAM... ZATEN BİRAZ KAFADAN ÇATLAKTIR.
YİNE DE KALACAK DAHA İYİ BİR YER BULMANIZ GEREK BURADA HER AN SİZİ BİR TANIYAN ÇIKABİLİR.
NEREDEYSE SABAH OLACAK. SEN BURADA BEKLE. BEN ÇIKIP, ETRAFA BİR BAKAYIM.
D-DİKKATLİ OL.
YÜRÜDÜM, AMA NEREYE GİDECEĞİMİ BİLMEDEN.
ÇIK ÇIK
BİRAZ SONRA, PEŞİMDEN BİRİNİN GELDİĞİNİ DUYDUM.

YAVAŞLADIM...
ÇLIK
ÇLIK
ARKAMDAKİ DE YAVAŞLADI.
HIZLI YÜRÜDÜM...
ÇLIK
ARKAMDAKİ DE HIZLANDI.
YALNIZDIK. KONUŞTU...
AMCHA?
BANA İBRANİCE "MİLLETİMİZ?" DİYORDU.
CEVAP VERMELİ MİYDİM?
A-AMCHA.
YAHUDİ OLDUĞUNU ANLAMIŞTIM.
... BEN DE YAHUDİ'YİM! BURADA ÇOK AZ KALDIK...
KARIMLA BİRLİKTE BİR YILDAN FAZLADIR SOSNOWİEC'TE GİZLENİYORUZ.
BEN DE KARIMLA BİRİKTEYİM. HEM AÇIZ, HEM DE SAKLANACAK YER ARIYORUZ!
DEKERTA SOKAĞI 8 NUMARADAKİ KARABORSA PAZARINA GİT.
YANINDAN AYRILIP HEMEN DEKERTA SOKAĞI 8 NUMARAYA GİTTİM. BÜYÜK BİR AVLU.
?
HER TARAFA BAKTIM, AMA KİMSE YOKTU.
PSSST!
!
KUPONSUZ YİYECEK İSTER MİSİNİZ, BEYEFENDİ?
BANA YUMURTA, SOSİS, PEYNİR, GÖSTERDİ... SADECE RÜYAMDA GÖREBİLECEĞİM ŞEYLER.
8
BİR ŞEYLER ALIP, ANJA'YA DÖNDÜM.

GÜNAYDIN.
VLADEK! NEREDE KALDIN?
KAHVALTILIK ALMAK İSTEDİM!.. SOSİS İSTER MİSİN? YA DA YUMURTA? YOKSA ÇİKOLATAYI TERCİH Mİ EDERSİN?
NE?
MUCİZE BU! NASIL BECERDİN?
BEN BÜYÜCÜYÜM! BİRAZ DAHA SÜT İÇ.
SONRA DEKERTA'YA GERİ DÖNDÜM. ORADA MÜCEVHER VERİP, MARK ALABİLİYORDUM- YİYECEK İÇİN, SAKLANACAK YER İÇİN DE MARK LAZIMDI.
BU SEFER DAHA KALABALIKTI... HATTA ORADA SAVAŞTAN ÖNCE TANIŞTIĞIM YAHUDİ ÇOCUKLARLA BİLE KARŞILAŞTIM...
VLADEK SPİEGELMAN? SENİ ZOR TANIDIM. DEMEK HÂLÂ HAYATTASIN?
LEO? EVET, HAYATTAYIM. ANJA DA BURADA.
SAKLANACAK YER ARIYORUZ.
BAYAN KAWKA OLMAZ MI?
KENT KIYISINDA UFAK BİR ÇİFTLİĞİ VAR.
PARAN VARSA, SİZİ SAKLAYABİLİR.
KAWKA'NIN ÇİFTLİĞİ PEK UZAK DEĞİLDİ.
TAMAM ÖYLEYSE, BAY SPİEGELMAN. KARINIZLA SAMANLIKTA KALABİLİRSİNİZ.
BU AKŞAM GEÇ SAATTE GELİRİZ.
UNUTMAYIN - SİZİ ORADA BULURLARSA, BENİ TANIMIYORSUNUZ! ... SAMANLIĞIN KAPISINI AÇIK BULUP, İÇERİ GİRDİĞİNİZİ SÖYLERSİNİZ.
KORKMAYIN, SİZİ ELE VERMEYİZ.

BÖYLECE, KAWKA'NIN İNEĞİNE KOMŞULUK ETMEYE GİTTİK.
ŞAFAK SÖKMEK ÜZERE- BAYAN KAWKA İNEĞİ SAĞMAYA GELİRKEN SANA KAHVE GETİRECEK.
NEREYE GİDİYORSUN?
DEKERTA'YA
BENİ YİNE YALNIZ BIRAKMA. SEN YOKKEN KORKUDAN NE YAPACAĞIMI BİLEMİYORUM.
KORKMA, ANJA. TEHLİKE YOK. EĞER GİTMESEYDİM, YİYECEĞİMİZ OLMAZDI. BURAYI BULAMAZDIK!..
HEM, KIŞ GELMEDEN DAHA SICAK BİR YER BULMALIYIZ... MÜMKÜNSE SOSNOWIEC'E UZAK BİR YER.
TAMAM, TAMAM, ÇABUK DÖN.
KENTE GİTMEK İÇİN TRAMVAYA BİNİYORDUM...
İKİ VAGON VARDI. BİRİ SADECE ALMANLAR VE GÖREVLİLERE, İKİNCİSİ SADECE POLONYALILARA.
DOĞRUCA RESMİ VAGONA GİDİYORDUM...
HEIL HİTLER!
ALMANLAR BANA ALDIRMAZDI... POLONYALILARIN VAGONUNDA, BİR YAHUDİ BİNER BİNMEZ KOKUSUNU ALIRLARDI.

PAZARDA SIK SIK GÖRDÜĞÜM KADINLA YAVAŞ YAVAŞ ARKADAŞLIĞI İLERLETMEYE BAŞLADIM.

ERTESİ AKŞAM, 7 YAŞINDAKİ OĞLUYLA KAWKA'NIN ÇİFTLİK EVİNE GELDİ...

ORADA RAHATIMIZ YERİNDEYDİ... OTURACAK YER VARDI.

SAKIN UNUTMA KÜÇÜĞÜM - BURADA YAHUDİLER OLDUĞUNU KİMSEYE SÖYLEME. HEPİMİZİ VURURLAR!

EVET, ANJA TEYZE.

KÜÇÜK OĞLAN ÇOK AKILLIYDI VE ANJA'YI ÇOK SEVİYORDU.

ORADA KALMAK İÇİN MOTONOWA'YA PARA VERİYORDUNUZ, DEĞİL Mİ?

TABİİ VERDİK, HEM DE ÇOK.

... NE SANDIN YA? HAYATINI BOŞUNA TEHLİKEYE ATAR MI?

... KARABORSA İŞİNDEN BİZE AYIRDIĞI YİYECEK İÇİN DE PARA VERİYORDUM.

BİR GÜN EKMEĞİN PARASI EKSİK KALDI.

GERİSİNİ YARIN ÖDERİM. ELİMDEKİLERİ PARAYA ÇEVİRDİKTEN SONRA.

ÖZÜR DİLERİM... BUGÜN HİÇ EKMEK BULAMADIM.

HER ZAMAN EKMEK BULURDU, ONA İNANMADIM... YİNE DE İYİ BİR KADINDI.

ÇOCUK OKULDA, ALMANCA'DA GERİYDİ. ANJA ONA YARDIM ETMEYE BAŞLADI.

ICH BIN... DU BIST... ER IST...*

BİR UZMAN KADAR ALMANCA BİLİRDİ.

KISA ZAMANDA, NOTLARI ÇOK DÜZELDİ.

ÖĞRETMEN NASIL BU KADAR DÜZELDİĞİMİ SORDU.

BEN DE ANNEM YARDIM EDİYOR, DEDİM.

ÜÜFFF!

GERÇEKTEN DE ZEKİ BİR ÇOCUKTU.

(*) Almanca Fiil çekimleri.

YİNE DE İYİ OLMAYAN BİR ŞEYLER VARDI...
EVİ HEM KÜÇÜKTÜ, HEM DE GİRİŞ KATINDAYDI...
PENCEREYE YAKLAŞMAYIN SAKIN - YOKSA GÖRÜLÜRSÜNÜZ!
TAK TAK
BİR DAKİKA! (HEMEN DOLABA SAKLANIN!)
BİRİ GELDİĞİNDE, HEMEN SAKLANMAK ZORUNDAYDIK.
KOCANIZDAN MEKTUP, BAYAN MOTONOWA.
SAĞ OLUN.
DOLAPTA BİR ŞEY ALERJİ YAPIYORDU.
HAAP
BELKİ DE SOĞUKTANDI; HATIRLAMIYORUM...
ŞU-MMP
AMA HAPŞIRIK GELİYORDU HEP.
YİNE DE HER ŞEY ÇOK İYİYDİ, TA Kİ BİR GÜN, MOTONOWA PAZARDAN ERKEN DÖNÜNCEYE DEK.
KORKUNÇ BİR ŞEY OLDU!
GESTAPO ÜZERİMİ ARADI, MALLARIMI ALDILAR!
HER AN BURAYA GELEBİLİRLER! HEMEN GİTMELİSİNİZ!
NE?
NEREYE GİDEBİLİRİZ?
BİLMİYORUM. AMA HEMEN GİDİN BURADAN!
AMAN TANRIM... SONUMUZ GELDİ!
ANNA AĞLAMAYA KOYULDU. BAŞKA SEÇENEĞİMİZ YOKTU.

SOSNOWIEC'E DOĞRU YÜRÜYECEĞİZ - EN AZINDAN YOLUMUZU BULURUZ.
ANJA ÖYLE KORKMUŞTU Kİ, TİTRİYORDU.
SAKİN OL-GEZİNİYORMUŞ GİBİ YÜRÜ VE ALMANCA KONUŞ.
SAATLERCE YÜRÜDÜK.
BAYAN KAWKA'YI ZİYARET EDELİM YA.
İYİ FİKİR.
VLADEK İZLENİYORUZ.
KORKMA.
BİZ BİR KÖŞEYİ DÖNÜNCE ONLAR DA DÖNÜYORDU.
HAVA SOĞUK.
EVET, EVET.
TABİİ HAKLIYDIM -ONLARIN İŞİ BİZİMLE DEĞİLDİ.
ÜFF
SADECE YÜRÜYORLARDI.
BÜTÜN GECE SOKAKTA KALMAK ÇOK TEHLİKELİ... BELKİ BU ŞANTİYEDE SAKLANACAK YER BULURUZ.
İYİ OLUR. BİTTİM
ÇOK DERİN KAZILMIŞ BİR TEMEL ÇUKURU VARDI.
DİKKATLİ OL!
ÖNCE BEN ATLADIM, SONRA DA ANJA'YA TUĞLADAN BASAMAKLAR YAPTIM.
ŞAFAĞI BEKLERKEN SOĞUK SAATLER GEÇİRDİK.

HAVA AYDINLANDI...

GEL. SOKAKTAKİ İNSANLARA KARIŞIRSAK, DİKKAT ÇEKMEYİZ.

O KADAR ÜŞÜDÜM Kİ.

ŞİMDİ DİNLENİRİZ.

YİNE İNEĞİN YANINA DÖNÜP, İÇERİ GİRDİK.

SONRA, KAWKA GELDİ...

O-ORADA KİM VAR?

SPİEGELMANLAR. GİDECEK BAŞKA YERİMİZ YOKTU.

NEYSE... BURADA KALABİLİRSİNİZ. AMA UNUTMAYIN: BURADA OLDUĞUNUZU BİLMİYORUM!

AMAN, BAYAN SPİEGELMAN, SİZ TİTRİYORSUNUZ! BENİMLE EVE GELİN DE BİRAZ ISININ.

ANJA'YI EVE GÖTÜRÜP, BANA BİRAZ YİYECEK GETİRDİ... O ZAMANLARDA ÖYLE GÜÇLÜYDÜM Kİ, BÜTÜN GECE KARIN ALTINDA OTURABİLİRDİM.

HER YER BU KADAR KÖTÜ OLAMAZ! POLONYA'DAN KURTULMAK İÇİN HER ŞEYİMİ VERİRDİM!

BAKIN, SİZDEN ÖNCE BURADA GENÇ BİR ADAMLA OĞLU VARDI...

TANIDIĞIM BAZI KİŞİLER, ONLARI MACARİSTAN'A KAÇIRDI. HER İKİSİNİN DE İYİ OLDUĞUNU DUYDUK.

MACARİSTAN! DOĞRU MU BU? O KAÇAKÇILARLA TANIŞMAK İSTERDİM!

O İKİ TANIDIĞININ GENELLİKLE PERŞEMBE AKŞAMLARI GELDİĞİNİ SÖYLEDİ... O GÜN DE GALİBA PAZARTESİYDİ...
ANLAMIYORUM... MACARİSTAN DA EN AZ POLONYA KADAR TEHLİKELİ DEĞİL MİYDİ?
HAYIR. UZUNCA BİR SÜRE, MACARİSTAN YAHUDİLER İÇİN DAHA İYİYDİ... AMA SONRA, SAVAŞIN SONUNA YAKIN, ONLAR DA AUSCHWITZ'E GÖNDERİLDİ.
ORADAYDIM, VE GÖRDÜM. BİNLERCE, YÜZ BİNLERCE MACAR YAHUDİ'Sİ...
O KADAR ÇOK Kİ, FIRINLARDA BİLE HEPSİNİ YAKACAK KADAR YER YOKTU.
AMA BİZ KAWKA'NIN EVİNDEYKEN, BUNLARI BİLEMEZDİK.
NEYSE... ERTESİ GÜN YİYECEK ALMAK İÇİ DEKERTA'YA GİTTİM...
TANRIM! TANRIM! BAY SPİEGELMAN HAYATTASINIZ. SİZİ GÖRDÜĞÜME SEVİNDİM.
BAYAN MOTONOWA!
SAKLANACAK YENİ BİR YER ARIYORDUM AMA ONUNLA KARŞILAŞACAĞIMI DÜŞÜNMEMİŞTİM.
MERYEM'E ŞÜKÜR İYİSİNİZ! UYUYAMADIM. SİZİ VE KARINIZI ATTIĞIM İÇİN SUÇLULUK DUYDUM.
GESTAPO EVE HİÇ GELMEDİ. BOŞUNA KORKMUŞUM. LÜTFEN YİNE BİZE GELİN.
ANJA GERİ DÖNMEKTEN MUTLUYDU. MOTONOWA DA. HEP İYİ PARA VERDİM ONA.
O GECE KAWKA'YLA VEDALAŞIP, SZOPİENİCE YOLUNU TUTTUK.

DAHA BİRKAÇ GÜN KALMIŞTIK Kİ...
KOCAM 10 GÜNLÜK TATİLİ İÇİN GELECEĞİNİ YAZMIŞ.
BURADA OLDUĞUNUZU BİLSE, HEPİMİZİ KAPI DIŞARI EDER. AMA ENDİŞELENMEYİN. KİLERDE RAHAT EDERSİNİZ.
... BİR ŞİLTE KOYDUM. FIRSAT BULDUĞUMDA, YANINIZA GELİRİM.
BÖYLECE GECE GÜNDÜZ BÖYLESİ BİR DEPODA KALDIK...
GÜNDÜZLERİ, NEFES ALMAKTAN BİLE KORKUYORDUK. İNSANLAR SIK SIK KENDİ DEPOLARINA İNİYORLARDI.
GECELERİ BİRAZ HAREKET EDEBİLİYORDUK YA, YİNE DE BAŞKA DERTLER VARDI...
AİEEE!
NE VAR? NE OLDU?
B-BURADA SIÇAN VAR!
ŞŞT. SAKİN OL! BAĞIRMA!
BUNLAR SIÇAN DEĞİL. BİRİ BİRAZ ÖNCE ELİMİN ÜZERİNDEN GEÇTİ. BUNLAR SADECE FARE!
ASLINDA, SIÇANDI TABİİ. AMA ANJA'NIN RAHAT ETMESİNİ İSTİYORDUM.

SONRA, MOTONOWA GELMEMEYE BAŞLADI.
BİZE YEMEK GETİRELİ 3 GÜN OLUYOR.
İŞTE... BİR ŞEKER DAHA AL...
DEKERTA'DAN AYARLADIĞIM ŞEKERLER HÂLÂ YANIMDAYDI. BAŞKA YİYECEĞİMİZ YOKTU.
YIKANACAK YER OLMADIĞINDAN, ANJA'NIN CİLDİ FENA HALDE KABARDI.
HANGİSİ DAHA KÖTÜ, BİLMİYORUM: AÇLIK MI, KAŞINTI MI?
KAŞINMA! SADECE -ŞŞT!
KLİK
KAPI.
DAHA ÖNCE GELEMEDİĞİM İÇİN BAĞIŞLAYIN... KOCAM KUŞKULANMAYA BAŞLADI.
NEDEN KİLERE BU KADAR ŞIK İNDİĞİMİ MERAK ETTİ. HATTA BURAYA YAHUDİ SAKLAYIP SAKLAMADIĞIMI BİLE SORDU. ŞAKAYDI, TABİİ. AMA...
BURADA İYİ MİSİNİZ?
SIÇAN VAR, DEV SIÇANLAR. KORKUNÇ?
NEYSE-SIÇANLAR GESTAPO'DAN İYİDİR. HİÇ OLMAZSA SİZİ ÖLDÜRMEZLER!
MMM...
HAKLIYDI. BU ŞARTLAR ALTINDA BİLE HALİMİZDEN MEMNUNDUK.
ON GÜN SONRA, KOCASI GİDİNCE, BİZİ TEKRAR EVE ALDI.
"EVE" DÖNMEK GÜZEL, DEĞİL Mİ VLADEK?
KİLERDEN ÇOK DAHA GÜZEL.
OYSA ORADA KENDİMİZİ GÜVENDE GÖRMÜYORDUM. BİRİNİN BİZİ BULMASI ÇOK KOLAYDI. MACARİSTAN'A GİTMEYİ YEĞLİYORDUM.

PERŞEMBE GELDİĞİNDE, SOSNOWIEC'TE KAWKA'YA GİTMEK İÇİN TRAMVAYA YÖNELDİM.
BAKIN!
ÇOCUKLARIN OYNADIĞI YERDEN GEÇMEM GEREKİYORDU.
YAHUDİ! YAHUDİ!
KOŞARAK EVE KAÇTILAR.
İMDAT! ANNE! YAHUDİ!
YAHUDİ!
ANNELER HEMEN NE OLDUĞUNU GÖRMEK İÇİN SOKAĞA ÇIKTILAR.
ANNELER HEP, "DİKKAT EDİN" DERDİ. "YAHUDİ SİZİ YAKALAYIP ÇUVALINA ATACAK, SONRA DA YİYECEK!" ÇOCUKLARA BÖYLE ÖĞRETİYORLARDI.
ONLARA YAKLAŞTIM.
HEİL HİTLER.
KAÇSAYDIM, "EVET", DİYECEKLERDİ, "BU ADAM YAHUDİ".
KORKMAYIN, KÜÇÜKLER... YAHUDİ DEĞİLİM. SİZE ZARARIM DOKUNMAZ.
ÖZÜR DİLERİZ, BEYEFENDİ. ÇOCUK İŞTE... HEİL HİTLER.
BUNDAN DA KURTULDUM.
AMA BİRKAÇ TEL SAÇ DAHA BIRAKARAK.

KAWKA'NIN EVİNE VARDIĞIMDA, İKİ KAÇAKÇI MUTFAKTA OTURUYORDU...

ANJA'YLA PASTALARIMIZI HEP ONDAN ALIRDIK. SOSNOWIEC'İN ZENGİNLERİNDEN BİLİNİRDİ.

GETTODAYKEN, ABRAHAM, YAHUDİ KONSEYİNİN ÖNEMLİ ÜYELERİNDEN BİRİYDİ.

KAÇAKÇILAR NE YAPACAKLARINI ANLATTI.

POLONYALILAR ANLAMASIN DİYE YİDDİŞ* KONUŞTUK.

MENDELBAUM'LA YİNE BURADA BULUŞMAYA KARAR VERDİK. EĞER MEKTUP İYİ GELİRSE, GİDECEKTİK.

(*) YİDDİŞ: Doğu Avrupa (Aşkenaz) Yahudilerinin konuştuğu, Almanca temelli dil.

AMA PLANI DAHA ANJA'YA ANLATTIĞIMDA...
HAYIR, VLADEK! ÇILDIRMIŞSIN! BU ÇOK TEHLİKELİ!
AMA ABRAHAM'DAN HABER ALIRSAK-
BURADA GÜVENDEYİZ. MACARİSTAN'I UNUT!
GESTAPO YASADIŞI YİYECEKLERİ ARAMAYA BAŞLARSA, NE YAPARIZ? YA KOMŞUNUN BİRİ BİZİ MUTFAK PENCERESİNDEN GÖRÜRSE?
BEN GİTMİYORUM!
YA KOCASI BİZİ YAKALARSA? KÜÇÜK OĞLAN BİLE AĞZINDAN BİR ŞEYLER KAÇIRABİLİR! SAVAŞ 4 VEYA 5 YIL SÜREBİLİR. PARAMIZ BİTERSE NE YAPARIZ?
LÜTFEN!
MACARİSTAN'DA YENİDEN ÖZGÜRCE SOKAKLARDA DOLAŞIRIZ. İNSAN GİBİ... SENİ HEP İYİ KORUDUM, GÜVEN BANA.
ÖYLE KORKUYORUM Kİ HIK, HIK...
YAPMAYIN, BAY SPİEGELMAN- ÇOK TEHLİKELİ! O KAÇAKÇILAR HAKKINDA HİÇBİR ŞEY BİLMİYORSUNUZ.
SNF. SANKİ DUVARA KONUŞUR GİBİ.
ARKADAŞIMIZIN EMNİYETTE OLDUĞUNU ÖĞRENENE KADAR GİTMEYECEĞİZ.
BU SEYAHATTEN KORKUNÇ KABUSLAR GÖRDÜM -LÜTFEN YANIMDA KALIN!
SNF
BEKLEYİN -ŞİMDİ NEREYE GİDİYORSUNUZ?
KUZENİMİ ZİYARET EDİP, NEREDE SAKLANDIĞINI GÖRMEYE. EĞER MACARİSTAN'A GİDECEKSEK BELKİ BURADA DAHA RAHAT EDER.
MİLOCH BANA SRODULA'DA YARDIM ETMİŞTİ. EĞER ŞİMDİ GEREKLİYSE, BEN ONA EDECEKTİM.

MİLOCH'UN APARTMANINDAKİ KAPICI, MİLOCH'U VE AİLESİNİ TANIYORDU: AMAN TANRIM -TAHMİNİMDEN DE KÖTÜ DURUMDAYDI!
KAPICIYA TRAMVAYLA GİTTİM.
ŞELAM -BEN MİLOCH'UN KUZENİYİM. VLADEK.
EVET. SİZDEN BAHSETTİ İÇERİ GİREBİLİRSİNİZ.
YUKARIDA KONUKLARIM VAR. ONLAR BURADAYKEN, SİZİ MİLOCH'A GÖTÜREMEM.
BEYLER, BU BENİM KUZENİM VLADEK.
ŞELAM "KUZİ", BİR İÇKİ İÇ.
KONUŞMAYA BAŞLADIK. KADININ KUZENİ OLDUĞUNA İNANDILAR.
VOTKAMIZ BİTMEK ÜZERE. BİZE VOTKA GETİR, MEİNKA.
HİÇ VOTKA KALMADI.
PÖH! VOTKASINI SAKLIYOR!
AVLUDA YAHUDİ SAKLADIĞI GİBİ!
KORKUDAN, KAPICIYLA BENİM KANIMIZ DONDU...
EĞER HEMEN MASAYA YENİ BİR ŞİŞE KOYMAZSAN, GEŞTAPO'YA SAKLADIĞIN YAHUDİ'Yİ ANLATIRIZ!!
SAKİN OLUN, ARKADAŞLAR.
AL SANA BİRKAÇ MARK, MEİNKA. AŞAĞI KOŞUP DOSTLARIMIZ İÇİN VOTKA AL...
ASLANIM. HIK.
MEİNKA 15 DAKİKADA ŞİŞEYLE DÖNÜNCE, MUTLU OLDULAR.
GÖRDÜN MÜ? KUZENİN NASIL MİSAFİR AĞIRLANACAĞINI BİLİYOR! SIHHATİNE.
DURMADAN İÇTİK. EVDEN AYRILDIKLARINDA GECE YARISINA AZ KALMIŞTI.

ARTIK AŞAĞI İNEBİLİRSİNİZ.
ELİNİZDE -SNIF- MİLOCH İÇİN YEMEK Mİ VAR?
YEMEĞİNİ DAHA ÖNCE VERDİM. BU ELİMDEKİLER ÇÖP.
MİLOCH'UN YAŞADIĞI KOŞULLARA İNANAMAZDIN.
KOMŞULAR KUŞKULANMASIN DİYE HEP ÇÖP GETİRİYORUM. PSST, MİLOCH, KUZENİN GELDİ.
?
HER AVLUDA, ÇÖP ATMAK İÇİN ÇOK DERİN ÇUKURLAR VARDI.

ÇÖP DELİĞİNİN İÇİNDE, KÜÇÜCÜK BİR DELİK DAHA VARDI. BELKİ 2'YE 1.5 METRE.
VLADEK! HAYATTA OLDUĞUNA SEVİNDİM!
AMAN TANRIM!
SADECE BİR SANİYE BAKABİLDİM AMA MİLOCH, KARISI VE 3 YAŞINDAKİ OĞLU BU DELİKTE YAŞIYORDU.
BURADA NASIL YAŞARSIN? DONUYOR OLMALISINIZ!
SEÇENEĞİMİZ YOK. EN AZINDAN, SIĞINAK YERİN ALTINDA...

HEM ÇÜRÜYEN ÇÖPLER DE ISI ÇIKARTIYOR.
AMA BURADA SAKLANDIĞINI BİLENLER VAR.
POLONYALILARLA MACERAMI ANLATTIM.
NE YAPABİLİRİZ?
DİNLE, ANJA'YLA MACARİSTAN'A GİTMEK ÜZEREYİZ.
SAKLANDIĞIMIZ YERİN KUSURSUZ OLMADIĞINI, AMA BUNDAN DAHA İYİ OLDUĞUNU ANLATTIM.
YENİ HABER ALINCA YİNE GELİRİM AMA ÇOK GEÇ OLDU, ARTIK GİTMEM GEREK.
ŞANSLIYDIM. SZOPİENİCE'YE DÖNERKEN KİMSE BİR ŞEY SORMADI.

BİRKAÇ GÜN SONRA, KAÇAKÇILARLA BULUŞTUK. MANDELBAUM DA ORADAYDI.

BAK, VLADEK YEĞENİM EMNİYETTE! BANA ONDAN MEKTUP GETİRDİLER

MEKTUP YİDDİŞ'Tİ VE GERÇEKTEN ABRAHAM TARAFINDAN İMZALANMIŞTI. HEP BİRLİKTE GİTMEYE KARAR VERDİK.

OYSA ANJA GİTMEMİZİ İSTEMİYORDU...

LÜTFEN, VLADEK, VAZGEÇ BU İŞTEN!

İYİ AMA, HER ŞEY AYARLANDI. PARANIN YARISINI BİLE VERDİM ONLARA.

HAYIR! HAYIR! BU BİR ÇEŞİT HİLE OLMALI!

MANTIKLI OL. ABRAHAM'IN MEKTUBUNU GÖZLERİMLE GÖRDÜM!

N-NE DİYORDU?

"SEVGİLİ AMCA VE YENGE. BURADA HER ŞEY HARİKA, RAHATÇA VARDIM. ÖZGÜR VE MUTLUYUM. BİR DAKİKA BİLE KAYBETMEYİN, HEMEN BURAYA GELİN, SİZİ SEVEN YEĞENİNİZ. ABRAHAM

BİL-BİLMİYORUM...

ÖBÜR GÜN, KATOWİCE İSTASYONUNDAN HAREKET EDİYORUZ.

SONUNDA ONU İKNA ETTİM.

YENİDEN MİLOCH'A VE ÇÖP ÇUKURUNA GİDİP, SZOPİENİCE'YE NASIL GİDECEĞİNİ, NASIL SAKLANACAĞINI ANLATTIM.

BİLİYOR MUSUN, MİLOCH, KARISI VE KÜÇÜK OĞLU BÜTÜN SAVAŞ BOYUNCA MOTONOWA'NIN EVİNDE KALIP KURTULDULAR.

AMA ANJA'YLA BENİ BAŞKA BİR KADER BEKLİYORDU...

TRAMVAYLA MENDELBAUM VE KAÇAKÇILARLA BULUŞACAĞIMIZ YERE GİDERKEN, HİÇBİR SORUNLA KARŞILAŞMADIK.

HER ŞEY HAZIRLANDI, İŞTE BİLETLERİNİZ.

PARANIN GERİSİNİ GETİRDİNİZ Mİ?
TABİİ.
İŞTE.
ORTAĞINIZ NEREYE GİDİYOR?
SİZİ SINIRDA BEKLEYECEK OLAN ADAMA. ENDİŞELENMEYİN, TRENDE BİZİMLE OLACAK.
YİNE DE ENDİŞELENDİM. TABİİ.
SONUNDA YOLCULUK BAŞLADI...
BİR SAAT SONRA BİELSKO-BİALA'YA VARDIK. BURADA FABRİKAM VARDI VE KAÇAKÇILAR BURADA KAYBOLDU.
KORKUNÇ BİR KARGAŞA... HER TARAFTAN GESTAPO GELİYORDU.
YAHUDİLER DIŞARI!
BURADALAR, İŞTE!
KAÇAKÇI KATOWİCE'DE ONLARA TELEFON ETMİŞTİ.
BİZİ BİELSKO KENTİNDEN GEÇİRDİLER. BİR ZAMANLAR SAHİBİ OLDUĞUM FABRİKANIN ÖNÜNDEN YÜRÜDÜK...
Cafe
HEP YİYECEK ALDIĞIMIZ ÇARŞIDAN GEÇTİK, HATTA OTURDUĞUMUZ SOKAKTAN BİLE GEÇTİK VE BİZİ TIKACAKLARI HAPİSHANEYE VARDIK.

KÜÇÜK BİR SEYAHAT ÇANTAM VARDI; KAYDEDERLERKEN, HER ŞEYİ ARADILAR.
BU NE, BU? AYAKKABI CİLASI?
EVET. BAKIMLI OLMAYI SEVERİM.
CEBİNDEN ÇIKARDIĞI KAŞIKLA, BÜTÜN CİLAYI ÇIKARDI.
ŞUNA BAK... ALTIN BİR SAAT... SİZ YAHUDİLERDE HEP ALTIN OLUR!
KAĞIDA SARAR, ORADA SAKLARDIM. SON HAZİNEMDİ.
ANJA'YLA EVLENDİĞİMDE, KAYINPEDERİN VERDİĞİ BİR SAATTİ.
HER NEYSE... BENİ MANDELBAUM'LA BİR HÜCREYE ATTILAR.
BİR DAKİKA! ABRAHAM'A NE OLMUŞ
KİM?
HA, MANDELBAUM'UN YEĞENİ. BİZİMLE AYNI KAMPI BOYLADI.
AMA.
EVET, NE OLDUĞUNU ANLATIRIM. AMA ÖNCE HAPİSHANE...
ÇOK AZ YEMEK VERİYORLARDI - GÜNDE BELKİ BİR TAS ÇORBA - YAPACAK HİÇBİR ŞEYİMİZ YOKTU.
BİZİ NEDEN DİĞERLER GİBİ ÇALIŞMAYA GÖTÜRMÜYORLAR?
BURADA ÇOK UZUN KALMAYACAKSINIZ DEMEKTİR.
HAFTADA BİR, BİR KAMYON GELİP TUTUKLULARI GÖTÜRÜR.
ÖZÜR DİLERİM... ALMANCA BİLEN VAR MI?
EVDEN YİYECEK PAKETİ GÖNDERMİŞLER. EĞER MEKTUP YAZARSAM, YENİSİNİ GÖNDERECEKLER AMA ALMANCA YAZMAK GEREKİYORMUŞ.
ALMANCA YAZMAYI İYİ BİLİRDİM... YAZDIM DA...
KISA ZAMANDA YENİ BİR PAKETİ GELDİ...
HARİKA İŞ BECERDİN! KENDİN VE ARKADAŞIN İÇİN NE İSTİYORSAN AL!
YUMURTA VARDI... ÇİKOLATA BİLE VARDI... BÖYLE ŞEYLER BULDUĞUM İÇİN ŞANSLIYDIM!

BİRKAÇ GÜN SONRA, KAMYONLAR GELDİ İÇİNE BELKİ 100 KİŞİ TIKIŞTIRDILAR.
BİR KEZ DAHA ANJA'YLA BULUŞMUŞTUM.
AL, SEVGİLİM. SANA BİR HEDİYEM VAR...
YUMURTA?! PASTA?? KİM? NASIL?..
HÂLÂ O YAZDIĞIM MEKTUPTAN KALANLAR VARDI.
HAYIR... SENDE KALSIN... AÇ DEĞİLİM.
AL... EN AZINDAN SONRASI İÇİN.
OŞWİECİM KENTİNE VARDIK... SAVAŞTAN ÖNCE, BURADA KUMAŞ SATARDIM.
VE AUSCHWITZ TEMERKÜZ KAMPINA GELDİK. BURADAN BİR DAHA ÇIKAMAYACAĞIMIZI BİLİYORDUK.
ÖYKÜLERİ DUYMUŞTUK-BİZE GAZ VERECEKLERİNİ, FIRINLARA ATACAKLARINI. 1944 YILIYDI. HER ŞEYİ BİLİYORDUK. VE BURADAYDIK.
(*) ARBEIT MACHT FREI: Çalışmak insanı özgür kılar.

TANRIM.
EVET, ÖYLEYDİ...
KAMYONUN KAPISINI AÇTIKLARINDA, ERKEKLERİ BİR YANA, KADINLARI BİR YANA SÜRÜKLEDİLER.
ANJA'YLA BEN FARKLI YÖNLERDE GİTTİK, BİRBİRİMİZİ BİR DAHA SAĞ GÖRÜP GÖREMEYECEĞİMİZİ BİLE BİLMİYORDUK.
İŞTE ANNEMİN GÜNLÜKLERİ BURADA ÇOK İŞE YARAYACAK. AYRI OLDUĞUNUZDA ONUN NELER ÇEKTİĞİ HAKKINDA BİR FİKİR VERECEK.
SANA SÖYLEYEYİM... BENİMLE AYNI ŞEYLERİ ÇEKTİ: KORKUNÇTU!
HAVA SERİNLİYOR. İSTERSEN YUKARI ÇIKIP, ŞU GÜNLÜKLERİ ARAYALIM...
HAYIR... BEN ÇOKTAN ARADIM...
... AMA HİÇBİR YERDE BULAMADIM!
İYİ YA... BİZ DE GARAJA BAKALIM. ORADA DÜNYA KADAR ŞEYİN VAR.
HAYIR BULAMAYACAKSIN. ÇÜNKÜ NE OLDUĞUNU HATIRLADIM...
O DEFTERLER VE ANNENE AİT BÜTÜN DİĞER GÜZEL ŞEYLER... BİR GÜN KAFAM ÇOK BOZUKTU... BÜTÜN HEPSİNİ YOK ETTİM.
NE YAPTIN?

ANNE ÖLDÜKTEN SONRA, HER ŞEYİ DÜZENLEMEM GEREKTİ... O KAĞITLAR ÇOK FAZLA ŞEY HATIRLATIYORDU. BEN DE YAKTIM ONLARI.
NE DEMEK YAKTIM?
TANRIM! TONLARCA YARARSIZ BOK BİRİKTİRİRSİN, SONRA DA...
EVET, KÖTÜ OLDU! YILLARCA ORADA ÖYLE KALDI, KİMSE DE KAPAĞINI AÇIP, BAKMADI.
DEFTERLERDEN HİÇBİRİNİ OKUMADIN MI?... NELER YAZDIĞINI HATIRLIYOR MUSUN?
HAYIR. BAKTIM, AMA HATIRLAMIYORUM... SADECE "OĞLUM BÜYÜDÜĞÜNDE, BUNLARLA İLGİLENSİN İSTERİM", DEDİĞİNİ HATIRLIYORUM.
TANRI CEZANI VERSİN!
ŞEN - ŞEN KATİLSİN! BÖYLE BİR ŞEYİ NASIL YAPARSIN?
AH!
BABANA BÖYLE Mİ BAĞIRIYORSUN? ARKADAŞLARINA BİLE BÖYLE BAĞIRMAMALISIN!
ANLATIYORUM SANA, ANNENİN FELAKETİNDEN SONRA, NE YAPTIĞIMI BİLEMEYECEK KADAR YIKILMIŞTIM!
ÖZÜR DİLERİM. BAK BABA, GEÇ OLDU, EVE DÖNSEM İYİ OLACAK.
ÖNCE YUKARI GEL DE, BİRER KAHVE İÇELİM.
YOK... HAYIR. HEMEN EVE DÖNSEM İYİ OLUR.
BANA TELEFON ET... BURAYA DAHA SIK GELMELİSİN. BÖYLE YABANCI GİBİ DURMA!
TABİİ... BEKLE SEN! HOŞÇAKAL.
... KATİL.

MAUS

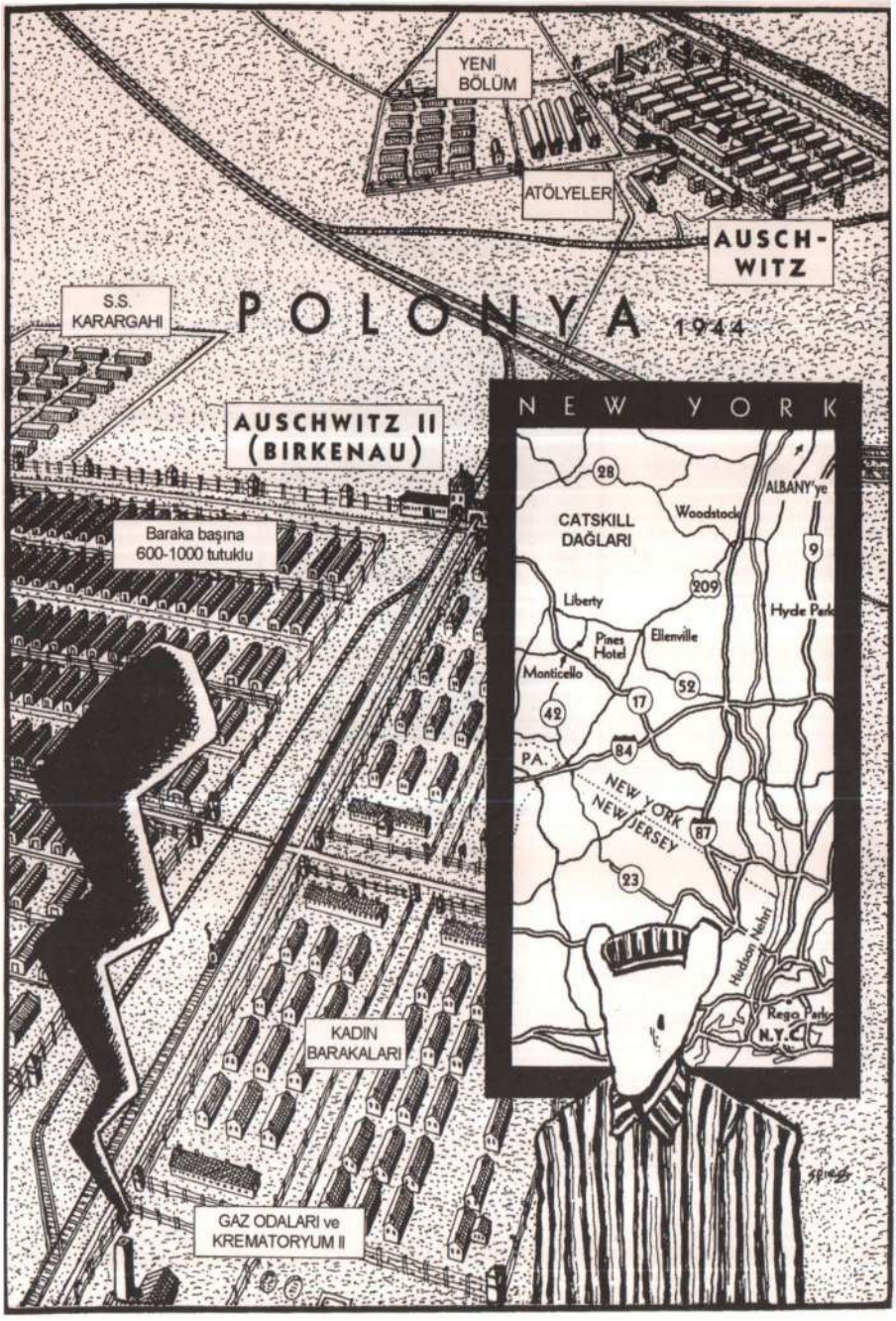
"Miki Fare şimdiye kadar yaratılmış en sefil kahraman... Her bağımsız delikanlı ve her saygın gencin sahip olduğu sağlıklı duygular, hayvanlar dünyasının bu en büyük mikrop taşıyıcısının, bu pisliğe ve iğrençliğe bulanmış haşaratın ideal hayvan tipi olamayacağını anlatır... Yahudilerin insanlara kaba saldırısına son! Kahrolsun Miki Farel Gamalı Haç takın."

— gazete makalesi, Pomeranya, Almanya, 1930'ların ortası.

RICHIEU'YE

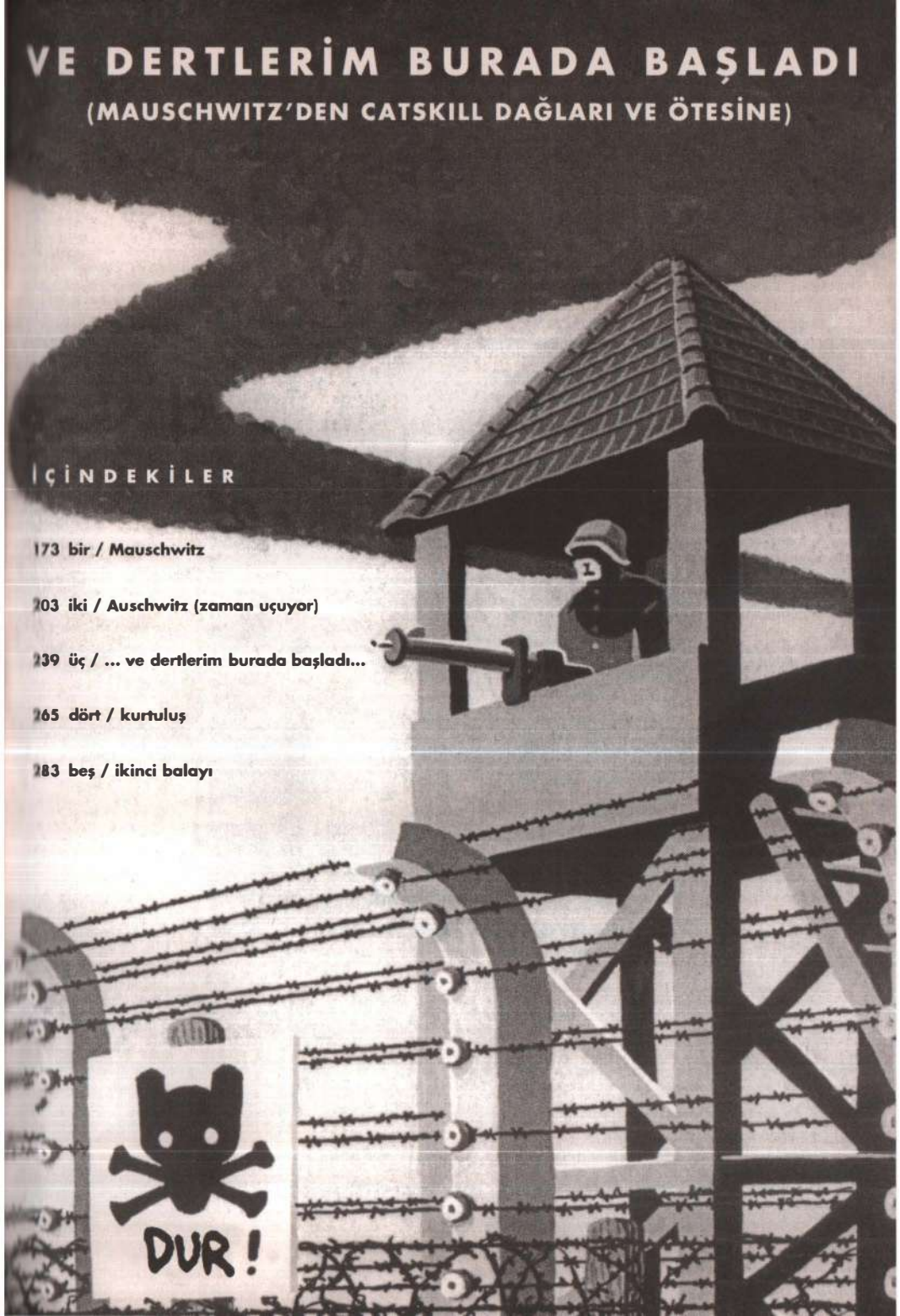

VE NADJA'YLA DASHIELL'E

YENİ BÖLÜM
ATÖLYELER
AUSCH-WITZ
S.S. KARARGAHI
POLONYA 1944
AUSCHWITZ II (BIRKENAU)
Baraka başına 600-1000 tutuklu
KADIN BARAKALARI
GAZ ODALARI ve KREMATORYUM II
NEW YORK
CATSKILL DAĞLARI
Woodstock
ALBANY'ye
Liberty
Pines Hotel
Ellenville
Monticello
Hyde Park
PA.
NEW YORK
NEW JERSEY
Hudson Nehri
Rego Park
N.Y.C.
28
9
209
52
17
42
84
87
23

VE DERTLERİM BURADA BAŞLADI

(MAUSCHWITZ'DEN CATSKILL DAĞLARI VE ÖTESİNE)

İÇİNDEKİLER

173 bir / Mauschwitz

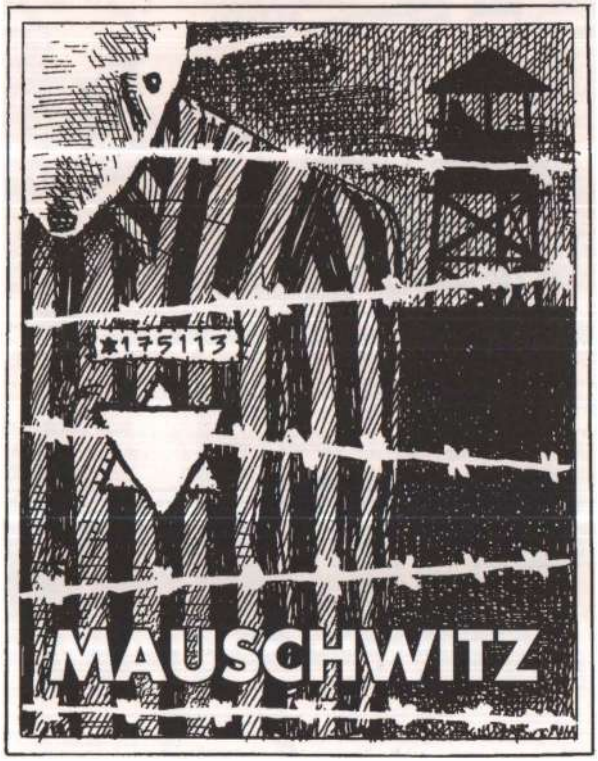
203 iki / Auschwitz (zaman uçuyor)

239 üç / ... ve dertlerim burada başladı...

265 dört / kurtuluş

283 beş / ikinci balayı

BİRİNCİ BÖLÜM

Yaz tatili. Françoise'la birlikte, Vermont'ta arkadaşlarımıza konuk olmuştuk...
NE YAPIYORSUN?
SENİ NASIL ÇİZMEM GEREKTİĞİNİ DÜŞÜNÜYORUM...
POZ VEREYİM Mİ?
KİTABIMDA, DEMEK İSTİYORUM. SENİ HANGİ HAYVANA GÖRE ÇİZEYİM?
NE? TABİİ Kİ FARE OLARAK!
İYİ AMA, SEN FRANSIZ'SIN!
PEKİ, BEYAZ TAVŞAN NASIL OLUR!
YOK, TAVŞAN ÇOK TATLI VE İYİ.
HMM...
YANİ GENELLİKLE FRANSIZLAR, DEMEK İSTİYORUM. YÜZYILLARCA SÜREN YAHUDİ DÜŞMANLIĞINI UNUTMA...
YA DA DREYFUS MESELESİ? NAZİ İŞBİRLİKÇİLERİ! SONRA-
TAMAM! AMA SEN FAREYSEN, BENİM DE FARE OLMAM GEREKİR. HEM,
DİN DEĞİŞTİRDİM. UNUTTUN MU?

TAMAM! BULDUM! BİRİNCİ SAHNE: BABAM PEDAL ÇEVİRİYOR...
ONA BİR KURBAĞA YİYEN İLE EVLENDİĞİMİ SÖYLÜYORUM.
İKİNCİ SAHNE: ŞOKTAN BİSİKLETTEN DÜŞÜYOR
SENİNLE BİRLİKTE FARE HAHAMA GİDİYORUZ. BİRKAÇ SİHİRLİ KELİME SÖYLÜYOR VE KÜT!
SAYFANIN SONUNDA, KURBAĞA GÜZEL BİR FAREYE DÖNÜŞÜYOR!
PÖH.
BEN SADECE VLADEK'İ MUTLU ETMEK İÇİN DİN DEĞİŞTİRDİM.
EVET. AMA ONU HİÇBİR ŞEY MUTLU EDEMEZ!
BİLİYOR MUSUN, SEN ASLINDA -ADI NEYDİ?- ŞEYLE EVLENMELİYDİN. HANİ İLK TANIŞTIĞIMIZDA ÇIKTIĞIN KIZLA...
SANDRA?
EVET. O ZAMAN FARE ÇİZERDİN, SORUN DA KALMAZDI.
HAYDİ. ONUNLA SADECE ORTA SINIF, NEW YORKLU YAHUDİ KIZLARINA KARŞI ÖNYARGIMI YENMEK İÇİN ÇIKIYORDUM.
ÖYLELERİ AKRABALARIMI, EROTİZMİ ÖLDÜRECEK DERECEDE HATIRLATIYOR.
ART! FRANÇOİSE!
KOŞUN - BABANIZ TELEFON ETTİ! KALP KRİZİ GEÇİRMİŞ!
NE?
YOO... HAYIR!

ARAMANIZ İÇİN NUMARASINI BIRAKTI.
DAHA GEÇEN HAFTA GÖRDÜM ONU... BURAYA GELİRKEN, CATSKILL'DEKİ BUNGALOVLARINA UĞRAMIŞTIK... İYİ GÖRÜNÜYORDU...
BABA... NASILSIN? NASIL OLDU DA HASTANEDE DEĞİLSİN?...
NE?
AMA-? DEĞİL Mİ? DEĞİL MİSİN? PEKİ ÖYLEYSE-? NE YAPTI?
NE ZAMAN?! NE?? DUYAMIYORUM, BAĞIR BİRAZ... AĞLAMA, BABA...
TANRIM. ÖYLE GÖRÜNÜYOR... BU AKŞAM MI? BİLMİYORUM... TAMAM, TAMAM, O ZAMAN KONUŞURUZ...
SİNİRLENME... TAMAM... OLDU MU? EVET... B-BEN DE SENİ SEVİYORUM... GÖRÜŞÜRÜZ...
ÜFF...
NEDİR? NE OLMUŞ?
BABAN İYİ Mİ?
KALP KRİZİ FALAN GEÇİRMEMİŞ... ARAMAMIZ İÇİN YALAN SÖYLEMİŞ.
DALGA GEÇİYORSUN! BUNU NASIL YAPAR!
MALA ONU TERK ETMİŞ. HESAPTAKİ PARAYI ALIP, ÇEKMİŞ GİTMİŞ.
BİR SÜRE YANINDA KALMAMIZI İSTİYOR
GİTMEMİZ GEREKECEK.
BENCE DE.

NE YAZIK. DAHA YENİ GELMİŞTİNİZ.
HEMEN DÖNERİZ.
UZUN KALMAMAK İÇİN, ÇOK EŞYA ALMADIK.
VLADEK TELEFONDA SİNİR KRİZİ GEÇİRİR GİBİYDİ.
ZAVALLI... ONA ACIYORUM.
EVET, BEN DE... ONUNLA BİRKAÇ SAAT GEÇİRENE KADAR -O ZAMAN DA BENİ ÇILDIRTIYOR!
MM.
HIMFF...
YİNE Mİ KEYİFSİZSİN?
KİTABIMI DÜŞÜNÜYORDUM... BANA FAZLASIYLA KÜSTAH GELİYOR.
ŞU HALE BAK, BABAMLA İLİŞKİMDEN BİLE BİR ANLAM ÇIKARAMIYORUM, AUSCHWITZ'DEN NASIL ANLAM ÇIKARIRIM Kİ? YA DA SOYKIRIMDAN?
KÜÇÜKKEN, EĞER SADECE BİRİNİ KURTARACAK OLSAYDIM, NAZİLERİN ANNEM BABAMDAN HANGİSİNİ FIRINA GÖTÜRMESİNİ İSTEYECEĞİMİ DÜŞÜNÜRDÜM.
GENELLİKLE ANNEMİ KURTARIRDIM. SENCE BU NORMAL Mİ?
HİÇ KİMSE NORMAL DEĞİL.

HEP MERAK EDERİM, ACABA RİCHİEU YAŞASAYDI, ONUNLA İYİ GEÇİNİR MİYDİK?
ABİN Mİ?
HAYALET-ABİM, BEN DOĞMADAN ÖLMÜŞ. BEŞ YA DA ALTI YAŞINDA OLMALIYDI.
ANNEMLER SAVAŞTAN SONRA EN UFAK SÖYLENTİLERİN BİLE PEŞİNE DÜŞÜP AVRUPA'DAKİ BÜTÜN YETİMHANELERİ DOLAŞTILAR. ÖLDÜĞÜNE İNANAMIYORLARDI.
BÜYÜRKEN, ONU PEK FAZLA DÜŞÜNMEDİM... BENİM İÇİN RİCHİEU, ANNEMLERİN YATAK ODASINDAKİ BÜYÜK, SİLİK FOTOĞRAFTI.
EVET, İLK GÖRDÜĞÜMDE SENİN RESMİN SANMIŞTIM; OYSA HİÇ BENZEMİYORDU.
DOĞRU, ODALARINDA BENİM RESMİME İHTİYAÇLARI YOKTU... BEN HAYATTAYDIM!..
FOTOĞRAF ÖFKE NÖBETLERİ GEÇİRİP, BAŞINI BELAYA SOKMAZDI... İDEAL BİR ÇOCUKTU, OYSA BEN BAŞ BELASIYDIM, O RESİMLE REKABET EDEMEDİM.
EVDE RİCHİEU'DEN BAHSETMEZLERDİ, AMA O RESİM BİR ÇEŞİT ŞİTEM GİBİYDİ; O OLSAYDI DOKTOR OLUR, ZENGİN BİR YAHUDİ KIZIYLA EVLENİRDİ... YAĞCI HERİF.
AMA HİÇ OLMAZSA VLADEK'LE ONU UĞRAŞTIRIRDIK... BİR FOTOĞRAFLA KARDEŞLİK REKABETİ YAŞAMAK ÜRKÜTÜCÜ!

RİCHİEU'YLE İLGİLİ HİÇ SUÇLULUK DUYMADIM. AMA HEP SINIFI BASIP BİZ BÜTÜN YAHUDİLERİ SÜRÜKLEYİP GÖTÜREN S.S. KABUSLARI GÖRDÜM.
SAKIN YANLIŞ ANLAMA, BU KONUYA TAKMIŞ FALAN DEĞİLİM.. AMA BAZEN, DUŞTAN SU YERİNE ZYKLON B* ÇIKTIĞINI DÜŞÜNÜRÜM.
ÇILGINLIK BİLİYORUM AMA, BAZEN NELERDEN GEÇTİKLERİNİ GERÇEKTEN GÖREBİLMEK İÇİN ANNEM BABAMLA BİRLİKTE AUSCHWITZ'DE OLMAK İSTEDİĞİMİ ANLIYORUM! ... BU BELKİ DE ONLARDAN DAHA KOLAY BİR HAYATI OLMANIN DOĞURDUĞU SUÇLULUK.
AAH AH... EN KÖTÜ KABUSLARIMDAN DA KORKUNÇ BİR GERÇEĞİ CANLANDIRMANIN ÇOK GÜÇ OLDUĞUNU ANLADIM.
ÜSTELİK ÇİZGİ ROMAN HALİNDE! GALİBA BECEREMEYECEĞİM BİR İŞE KALKIŞTIM. BELKİ TOPTAN VAZGEÇMEK DAHA İYİ OLACAK.
ANLAYAMAYACAĞIM, YA DA GÖZÜMDE CANLANDIRAMAYACAĞIM O KADAR ŞEY VAR Kİ GERÇEK, ÇİZGİ ROMAN İÇİN FAZLA KARMAŞIK... ÇOK ŞEYİN ÇARPITILMASI YA DA TOPTAN BIRAKILMASI GEREKİYOR.
DÜRÜST OLSUN, YETER, SEVGİLİM.
BAK GÖRÜYOR MUSUN? GERÇEK HAYATTA SÖZÜMÜ KESMEDEN BENİ BU KADAR UZUN KONUŞTURMAZDIN.
HMM. BANA BİR SİGARA YAKSANA.

Böylece, Catskills'de...

(*) ŞANKA: Kafeinsiz kahve markası.

NE OLDU?
SİZE KAHVALTI HAZIRLARKEN, BU TUZU GÖRDÜM. MALA'NIN YAPTIĞINA BİR BAK...
BURADAKİ TUZ YARI DOLU, YİNE DE YENİSİNİ AÇMIŞ!
SODYUM TUZU YEMEM YASAK. TEK BİR KUTU BİLE FAZLAYKEN, BURADA İKİ AÇILMIŞ TUZ VAR!
EE... NE OLDU? MALA NEDEN GİTTİ?
BÜTÜN PARAMI, HAYATIM BOYU ÇALIŞIP BİRİKTİRDİĞİM PARAYI KENDİSİ İÇİN İSTİYORDU.
REGO PARK'TA DOKTORLA RANDEVUM VARDI, SONRA DA TAHVİLLERİ DEĞİŞTİRMEK İÇİN BANKAYA GİTTİK.
BİRİNİ MALA'YA, BİRİNİ İSRAİL'DEKİ KARDEŞİME, BİRİNİ DE SANA BIRAKMAK İSTEDİM...
AMA SANA VE PİNEK'E BİR ŞEY BIRAKMAMDAN HOŞLANMADI. BİR DELİ GİBİ BAĞIRMAYA BAŞLADI!
BENİ ORADA BANKADA BIRAKIP, GİTTİ. EVE VARDIĞIMDA, ÇOKTAN AYRILMIŞTI.
AVUKATIM CİDDİ TEDBİR ALMAMI SÖYLÜYOR. MÜCEVHERLERLE ARABAYI ÇALDI, ORTAK HESABIMIZDAKİ PARAYI ÇEKTİ. MAHKEMEYE VEREBİLİRMİŞİM!
HAYDİ, BOŞ VER...

NEREDE ŞİMDİ?
FLORİDA'YA GİTTİ. ORADA BİR DAİRE ALIYORDUK. SATIP, DEPOZİTOYA KONMAK İSTİYOR.
AMA YAPAMAYACAK. SENETLERDE BENİM İMZAM - ARTIE, NE YAPIYORSUN?!!
NE Mİ? SİGARAMI YAKIYORUM...
SİGARA İÇMESEN DAHA İYİ: SENİN İÇİN KORKUNÇ; BENİM DE BU NEFESSİZLİKLE SANA YAKLAŞMAMAM GEREK...
AMA YİNE DE İÇECEKSEN, O ZAMAN LÜTFEN TAHTA KİBRİTLERİMİ KULLANMA. FAZLA KALMADI, ZATEN KAHVE İÇİN DE BİR TANE KULLANDIN.
ONLARI SADECE FIRINI YAKMAK İÇİN KULLANIYORUM. TAHTA KİBRİTLERİ PARAYLA ALIYORUM. MUKAVVA OLANLARI PİNES OTELİNİN LOBİSİNDEN TOPLUYORUM.
OOOF! SANA KOCA BİR PAKET TAHTA KİBRİT ALIRIM!
GEREK YOK... EVDEKİ FIRIN OTOMATİK, BURADA DA SADECE 15 GÜN KALACAĞIM.
ÜSTELİK HÂLÂ 50 KİBRİTİM VAR. KAÇ KİBRİT KULLANABİLİRİM Kİ?
NE PİNTİLİK! DAHA FAZLA DAYANAMAYACAĞIM. HAVA ALMAYA ÇIKIYORUM!
ARTIE HEP ASABİYDİ -TIPKI ANASI GİBİ. O DA BÖYLE HEP SİNİRLİYDİ.
PÖH!
ŞİŞT!

ARTIE OLMALISINIZ. BEN BAYAN KARP. KOMŞUYUZ.
EVET. BABAM, MALA GİTTİKTEN SONRA ONUNLA İLGİLENDİĞİNİZİ SÖYLEDİ.
BUNU MU SÖYLEDİ? NEYSE... EDGAR BİRKAÇ GÜN ÖNCE ARABASIYLA GETİRDİ ONU. ARABA MALA'DA ŞİMDİ- BİR DAKİKA EVE GELİN!
NE? GELEMEM
EDDIE, BAK. KİMİ BULDUM: VADEK'İN OĞLU, ARTIE!
YA! BABANIZI ALIP, EVİNİZE Mİ GÖTÜRECEKSİNİZ?
NE? HAYIR, SADECE BİRKAÇ GÜN YARDIM ETMEYE GELDİK. BAYRAMA KADAR BURADA KALACAK.
NE? YALNIZ MI? NASIL YAPAR?
İDARE EDER. YİNE DE ONU ARADA KENTE GÖTÜRÜR, BİR DE İLGİLENİRSENİZ İYİ OLUR...
ARADA BİR, BELKİ. İYİ AMA, O HASTA VE YAŞLI BİR ADAM. YALNIZ KALAMAZ Kİ...
YA YAZDAN SONRASI? O ZAMAN SİZE Mİ TAŞINACAK?
HAYIR! NE YAPACAK BİLMEM. BELKİ BİR HASTABAKICI TUTAR.
HASTABAKICI PARA İSTER. BABANIZ PARASINI ÖYLE KOLAY HARCAR MI SİZCE?
ZAVALLI MALA. BİR KERESİNDE ONUNLA MARKETE GİTTİM.
SAÇ FIRÇASINI FATURADAN SİLDİRMEK ZORUNDA KALDI. BABAN KİŞİSEL EŞYASINI ÖDEMİYORMUŞ. BÖYLE EVLİLİK OLUR MU?
ART! HEEEY! NERDEŞİN SEVGİLİM?

KARIM BENİ ÇAĞIRIYOR...
KARINIZ YAHUDİ Mİ?
(ŞUS EDGAR!) BİR LİMONATAYA BEKLERİZ.
BAŞKA ZAMAN. ŞİMDİ GİTSEM İYİ OLUR...
OHHH.
BURADAŞIN DEMEK!..
NEREDEYDİN?
VLADEK'İN ARKADAŞI BİR ÇİFT KAÇIRDI BENİ... BİLİYOR MUSUN, ONLAR BİLE VLADEK'E DAYANAMIYOR.
VLADEK'İN ÇEVRESİNDE OLMAK ÖYLESİNE İÇ KARARTICI Kİ. DOKUNDUĞUN HER ŞEYİ DÜZELTİYOR. HEP TELAŞLI.
NASIL DİNLENİLECEĞİNİ HİÇ ÖĞRENEMEDİ.
BELKİ DE BUNUN NEDENİ AUSCHWITZ'DİR.
BELKİ. AMA BURADAKİLERİN ÇOĞU AUSCHWITZ'DEN KURTULANLAR. ŞU KARPLAR GİBİ. ETKİLENMİŞ OLSALAR DA, VLADEK'İNKİNDEN FARKLI BİR ETKİLENME BU.
HA, VLADEK'İN KİBRİTLERİ VAR YA: SANDIĞINDAN DA ÇILGIN BİR ŞEY...
GAZ PARASI KİRAYA DAHİL OLDUĞUNDAN, KİBRİTTEN TASARRUF ETMEK İÇİN OCAĞIN BİRİNİ HEP YANIK BIRAKIYOR.
TANRIM, BU KADAR PATETİK OLMASA, GÜLÜNÇ BİLE DENEBİLİRDİ.
EVEET! EĞLENİYOR MUSUNUZ, ÇOCUKLAR? ŞİMDİ ARTIK OTURALIM DA, BANKA KAĞITLARINI HAZIRLAMAMA YARDIM EDİN.

Birkaç gergin saatin ardından...

ŞİMDİ PLANLARIN NE, BABA?
PİNES OTEL'E KADAR GİDİP, DÖNERİZ.
HAYIR, GENEL PLANLARIN, DİYORUM. MALA GİTTİĞİNE GÖRE.
BELKİ YAZIN SONUNA KADAR BURADA, BERABER KALIRIZ... BURASI O KADAR GÜZEL Kİ...
SÖYLEDİM SANA-FRANÇOİSE İLE ANCAK HAFTA SONUNA KADAR KALABİLİRİZ.
YA? ÖYLEYSE SİZ GİDERKEN, BEN DE DÖNERİM. BURADA TEK BAŞIMA NE YAPAYIM?
YA SONRA?
HA? BELKİ BENİMLE QUEENS'TE OTURMAK İSTERSİNİZ?
YANIMDA OLMANIZ, BÜYÜK KEYİF VERİR... UNUTMA, BENİM EVİM SENİN EVİN SAYILIR.
ÜZGÜNÜM, BABA. BUNUN MÜMKÜN OLACAĞINI SANMIYORUM. BAK, BİZİM KENDİMİZE AİT BİR YERİMİZ VAR, VE...
EVET. ŞİMDİ CEVAP VERMEN GEREKMEZ. SEN SADECE DÜŞÜN.
Ş-ŞEY... SANA GEÇMİŞİNİ SORABİLİR MİYİM? AUSCHWITZ'İ?
TABİİ, KÜÇÜĞÜM. NE İSTERSEN SORABİLİRSİN!
PEKALA, ORAYA VARDIKTAN VE ANNEMLE AYRILDIKTAN SONRA NE OLDU?
VARDIĞIMIZDA, ERKEKLERİ BİR TARAFA, KADINLARI DA AKSİ YÖNE İTTİLER.
DIŞARI!
ANJA'YA ÇABUCAK EL SALLADIM.

(*) YİD: Yahudilere hakaret etmek için kullanılan bir hitap.

(*) SCHNELL: (Almanca) Çabuk.

HER TARAFTA ÖYLE İĞRENÇ BİR KOKU VARDI Kİ, ANLATAMAM. TATLI... SANKİ LASTİK YANIYORMUŞ GİBİ. BİR DE YAĞ.

GELEN ABRAHAM'DI, MANDELBAUM'UN YEĞENİ!

BİZ YENİ GELENLERİ BİR ODAYA DOLDURDULAR. ESKİLER GELİP GEÇERKEN HEP AYNI ŞEYİ SÖYLEDİ.

O BACALARI GÖRÜYOR MUSUN?

TAMAM. DAHA DA ÜZGÜNDÜM.

BİTKİNDİM, TİTRİYORDUM, BİRAZ DA AĞLIYORDUM.

KİMSE BAKMADI BİLE.

SONRA ÖBÜR ODADAN BİRİ GELDİ.

NEDEN AĞLIYORSUN, OĞLUM? ANLAT BANA.

MUTLU MU GÖRÜNMELİYDİM? YOKSA KARNAVALDA MIYIM?

KOLUNU GÖREYİM...

PAPAZMIŞ...

HMM... NUMARAN 17'YLE BAŞLIYOR. İBRANİCE "K'MİNYAN TOV" YANİ. ONYEDİ ÇOK HAYIRLI BİR KEHANET...

YAHUDİ DEĞİLDİ AMA ÇOK AKILLIYDI!

SONRA 13'LE BİTİYOR, YAHUDİ ÇOCUĞUNUN ERKEK OLDUĞU YAŞTA.

ŞUNA BAK! TOPLANINCA, 18 EDİYOR. BU DA İBRANİCE'DE HAYAT SAYISI, "HAY".

BU CEHENNEMDEN SAĞ ÇIKIP ÇIKMAYACAĞIMI BİLMİYORUM, AMA SENİN KURTULACAĞIN KESİN!

İNANMAYA BAŞLADIM. İNAN BANA, İÇİMDE YENİ BİR HAYAT BAŞLATTI.

İŞLER ÇOK KÖTÜLEŞTİĞİNDE, BAKIP, "EVET, PAPAZ HAKLIYDI!" DERDİM. TOPLAMI 18 EDİYOR.

ÜFF, O ADAM AZIZ GİBİYMİŞ!

EVET... ONU BİR DAHA GÖRMEDİM.

BENİM İÇİN ORASI ZORDU, AMA MANDELBAUM İÇİN ÇOK DAHA ZOR OLDU.
SOSNOWIEC'TE MANDELBAUM'U HERKES TANIRDI. BENDEN BÜYÜKTÜ... ÇOK VARLIKLI... İYİ BİRİYDİ...
AMA ORAYA, AUSCHWITZ'E, MANDELBAUM'UN ENKAZI GELMİŞTİ.
PANTOLONLARI 2 KİŞİNİN SIĞACAĞI GİBİYDİ, KEMER DİYE KULLANACAĞI BİR İPİ BİLE YOKTU. BÜTÜN GÜN TEK ELİYLE PANTOLONUNU TUTUYORDU.
AYAKKABISININ TEKİ, AYAĞININ GİREMEYECEĞİ KADAR KÜÇÜKTÜ. BİRİYLE DEĞİŞTİRMEK İÇİN AYAKKABIYI ELİNDE TUTMASI GEREKİYORDU.
ÖTEKİ AYAKKABI GEMİ KADARDI. AMA EN AZINDAN GİYİLEBİLİYORDU.
MEVSİM KIŞTI VE HER YERE BİR AYAĞINI KARA BASARAK GİTMEK ZORUNDAYDI.
KAŞIĞINI KULLANABİLİR MİYİM, VLADEK?
TABİİ ALABİLİRSİN, SENİNKİ NE OLDU?
DÜŞÜRDÜM, EĞİLENE KADAR DA BİRİ ALIP KAÇTI.
BİR KAŞIK, YARIM GÜNLÜK EKMEK DEĞERİNDEYDİ.
ÇORBAMIN ÇOĞUNU DÖKTÜM. BİRAZ DAHA İSTEDİĞİMDE, DAYAK ATTILAR!
ÇANAĞIMI TUTUYORUM, AYAKKABIM DÜŞÜYOR. AYAKKABIMI ALIYORUM, PANTOLONUM DÜŞÜYOR...
NE YAPAYIM? İKİ ELİM VAR SADECE!
TANRIM. YALVARIRIM, TANRIM. LÜTFEN BİR İPLE, AYAĞIMA UYAN BİR AYAKKABI BULMAMA YARDIM ET!
AMA TANRI BURAYA GİRMİYORDU. KENDİ BAŞIMIZA BIRAKILMIŞTIK.

MENDELBAUM'LA AYNI YATAĞA GÖNDERİLDİK BOŞ YERLER VARKEN, NEDENİNİ ANLAYAMADIM.
AMA ERTESİ GÜN, 400 YAHUDİLİK YENİ BİR KAFİLE GETİRDİLER.
HAREKET EDECEK YER YOKTU. TUVALETE GİTMEK İÇİN, YERDE YATAN BAHTSIZLARA BASARAK 15 DAKİKA YÜRÜMEK LAZIMDI.
DÖNDÜĞÜNDE DE YATAĞINI BULAMIYORDUN.
BARAKADA BİR KAPO VARDI, GARDİYAN GİBİ BİR ŞEY. BAĞIRIYOR, YETİŞTİĞİNE VURUYORDU.
BEŞERLİK SIRAYA, BOK HERİFLER! DİK DURUN!
O DA TUTUKLUYDU, POLONYANIN ALMAN BÖLGESİNDEN GELME BİR KÖYLÜ.
ŞİMDİ YÜZÜKOYUN YATIN. ÇABUK!
AYAĞA KALKIN! YERE YATIN!
AYAĞA KALKIN! YERE YATIN!
YERE YATIN!
BÜTÜN GÜN "SPOR" YAPIYORDUK. BAĞIRARAK, VURARAK. BAZILARI DÜŞÜP KALDI. SONRA DAHA BAŞKALARI DA.

BİR KERESİNDE GARDİYANIMIZ BAĞIRMAYA BAŞLADI:

ONLARI GÖTÜRDÜ -AMA KISA ZAMANDA GERİ GÖNDERDİ.

8, 9 KİŞİLİK. HEP BİRİMİZ BİR İKİ ŞEY SÖYLEDİ.

ONUNLA SADECE İNGİLİZCE KONUŞTUM: BİR POLONYALI İÇİN, İNGİLİZCEM İYİYDİ.

SABAHLARI, S.S.'LER İŞE GÖTÜRÜLECEKLERİ SEÇERDİ. ZAYIFLARI SONSUZA DEK GÖTÜRMEK ÜZERE AYIRIRLARDI. BANA VARANA DEK, YETERİNCE ADAM SEÇTİLER.

MANDELBAUM'U YANIMDA TUTTUM, SONRA YİNE İÇERİ GİRDİK.

KAPO, KALANLARI BLOK TEMİZLİĞİNE GÖNDERDİ.

BEKLE! SPIEGELMAN, SEN BENİMLE GEL!

HERKESİ NUMARASIYLA ÇAĞIRIRKEN, BANA ADIMLA HİTAP EDİYORDU.

OTUR... BEN BİRAZDAN DÖNERİM.

ORADA EKMEK GÖRDÜM! YUMURTA GÖRDÜM! ET! MASA DOPDOLUYDU! BÖYLE ŞEYLER GÖRMEK NEDİR, BİLİR MİSİN?

KAHVALTISI OLMALIYDI. NE KADAR MUTLU OLDUĞUNU ANLA!

BAKMAYA KORKUYORDUM. O KADAR AÇTIM Kİ, HEPSİNİ YİYEBİLİRDİM!

NE BEKLİYORSUN? OTUR VE YE!

HEPSİ BENİM İÇİNMİŞ.

O BAKARKEN YEDİM, YEDİM. SONRA İKİ SAAT DERS VERDİM, BİRAZ KONUŞTUK.

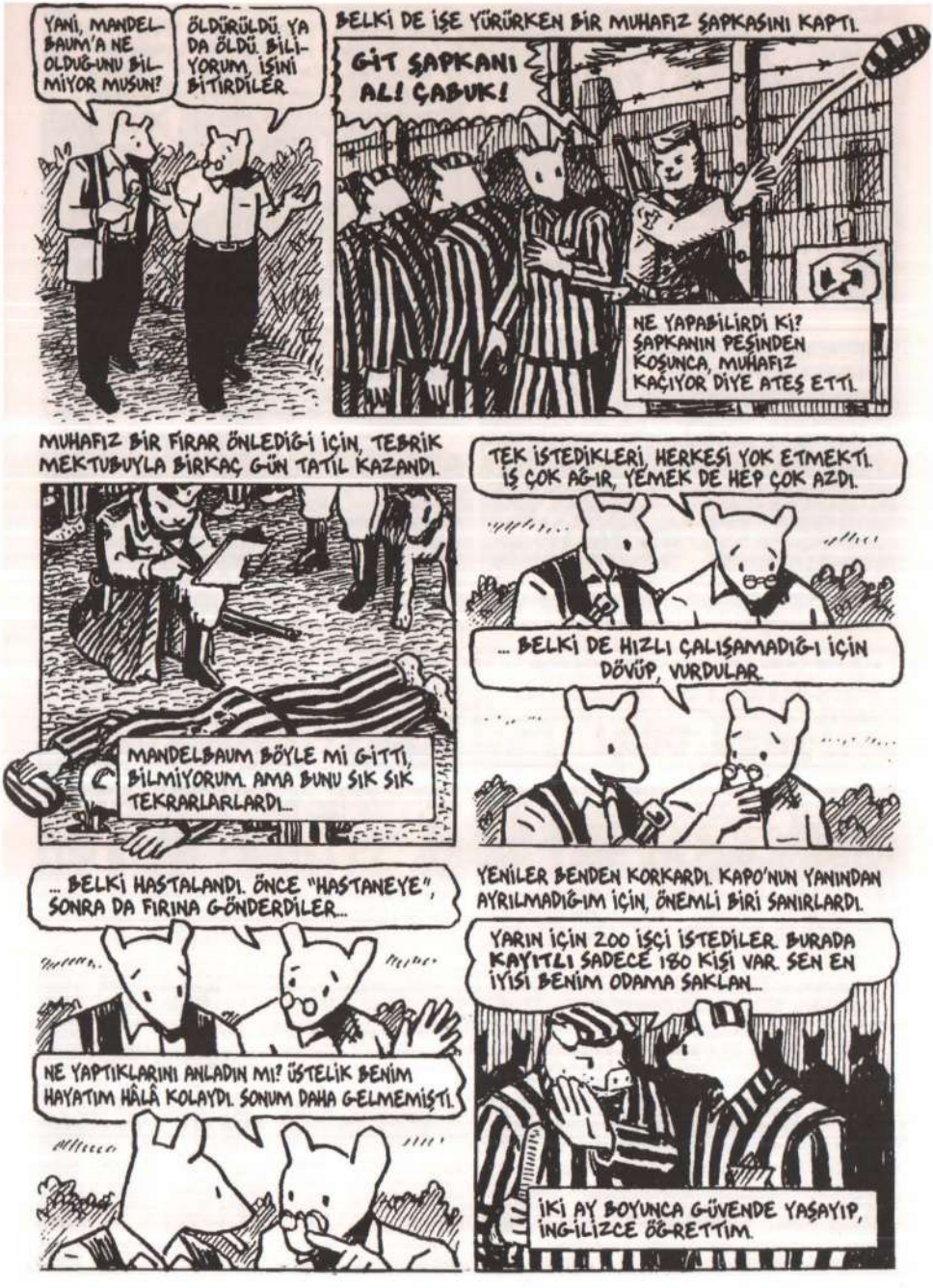
İYİ DE, NEDEN İNGİLİZCE ÖĞRENİYORSUN?

ALMANCAM LEHÇEM KADAR İYİ. ONUN İÇİN KAPO* YAPTILAR YA. YOKSA, SENİN GİBİ BİR HİÇ OLURDUM... ŞİMDİ MÜTTEFİKLER ALMANYA'YI BOMBALIYOR. EĞER SAVAŞI KAZANIRLARSA, İNGİLİZCE BİLMEK İŞE YARAR!

(*) KAPO: Nazi toplama kamplarında diğer tutukluları yönetmekle görevlendirilen, genellikle adi suçlardan hüküm giymiş mahkûm.

NEYSE, BU GÜNLÜK BU KADAR YETER. BENİMLE GEL.
ELBİSELERİNİ ÇIKAR. ÜZERİNE UYANLARI SEÇ.
!
KENDİME ISMARLAMA GİBİ ELBİSE SEÇTİM.
BİR ÇİFT DE GERÇEK AYAKKABI. TAHTA DEĞİL, DERİ.
HEP YAKIŞIKLIYDIM... AMA KENDİ ÖLÇÜMDE ELBİSELERLE KÜLÇE ALTIN GİBİ OLDUM!
TAMAM. HER ŞEY HAZIR MI?
EVET, EFENDİM. SİZDEN BİR İYİLİK İSTEYEBİLİR MİYİM?
... FAZLADAN BİR ÇİFT AYAKKABI, BİR KEMER VE BİR KAŞIK ALIP...
NE DEDİN?
SENİ YAHUDİ! BURAYA GELELİ DAHA BİRKAÇ GÜN OLMADAN TİCARETE Mİ BAŞLAYACAKSIN?
BURADAKİ HER AYAKKABININ HESABINI BENDEN SORARLAR!
S-SORUN ÇIKARMAK İSTEMİYORUM. BANA ÖYLE İYİ DAVRANDINIZ Kİ... ARKADAŞIM İÇİNDİ...
YAA... KAŞIKLA KEMERİ "KAYDEDEBİLİRİM", AMA YARIN ARKADAŞININ AYAKKABILARINI GETİR-YOKSA ŞEN BİLİRSİN!
MANDELBAUM'UN DURUMUNU ANLATTIM.
İYİ DİNLE, ŞAŞILACAK KADAR İYİ DURUMDAYIM!

MANDELBAUM'A KOŞTUM...
VLADEK?!!
G-G-ENERALE BENZEMİŞSİN!
HAH! PEK DEĞİL. AMA ŞANS YARDIM ETTİ, SENİ DE UNUTMADIM...
?
BAK ARTIK, KENDİ KAŞIĞ-IN OLACAK.
KAŞIK! SAĞ OL, VLADEK, SAĞ OL.
BU DA KEMER, İP DEĞİL, G-ERÇEK KEMER!
AMAN TANRIM!
BİR DE, AYAĞ-INA UYG-UN BİR ÇİFT TAHTA AYAKKABI!
GULP
ÜHÜ ÜHÜ... TANRIM. TANRIM. TANRIM... BU BİR MUCİZE, VLADEK. AYAKKABILARI SANA TANRI G-ÖNDERDİ.
O KADAR MUTLUYDU Kİ, AĞ-LIYORDU... BEN DE ONUNLA AĞ-LADIM.
BU KADARI YETMİŞTİ ONA.
KAPO DA MANDELBAUM'UN ARKADAŞIM OLDUĞ-UNU BİLİP, ONU RAHAT BIRAKIYORDU.
ONU ELİMDEN G-ELDİĞ-İNCE KORUDUM. AMA BİRKAÇ GÜN SONRA ALMANLAR ONU DA İŞE SEÇTİLER.
KİMSE BİR ŞEY YAPAMAZDI. MANDELBAUM'UN HİKÂYESİ BİTTİ. ONU BİR DAHA G-ÖRMEDİM.

YANİ, MANDELBAUM'A NE OLDUĞUNU BİLMİYOR MUSUN?
ÖLDÜRÜLDÜ YA DA ÖLDÜ. BİLİYORUM, İŞİNİ BİTİRDİLER.
BELKİ DE İŞE YÜRÜRKEN BİR MUHAFIZ ŞAPKASINI KAPTI.
GİT ŞAPKANI AL! ÇABUK!
NE YAPABİLİRDİ Kİ? ŞAPKANIN PEŞİNDEN KOŞUNCA, MUHAFIZ KAÇIYOR DİYE ATEŞ ETTİ.
MUHAFIZ BİR FİRAR ÖNLEDİĞİ İÇİN, TEBRİK MEKTUBUYLA BİRKAÇ GÜN TATİL KAZANDI.
MANDELBAUM BÖYLE Mİ GİTTİ, BİLMİYORUM. AMA BUNU SIK SIK TEKRARLARLARDI...
TEK İSTEDİKLERİ, HERKESİ YOK ETMEKTİ. İŞ ÇOK AĞIR, YEMEK DE HEP ÇOK AZDI.
... BELKİ DE HIZLI ÇALIŞAMADIĞI İÇİN DÖVÜP, VURDULAR.
... BELKİ HASTALANDI. ÖNCE "HASTANEYE", SONRA DA FIRINA GÖNDERDİLER...
NE YAPTIKLARINI ANLADIN MI? ÜSTELİK BENİM HAYATIM HÂLÂ KOLAYDI. SONUM DAHA GELMEMİŞTİ.
YENİLER BENDEN KORKARDI. KAPO'NUN YANINDAN AYRILMADIĞIM İÇİN, ÖNEMLİ BİRİ SANIRLARDI.
YARIN İÇİN 200 İŞÇİ İSTEDİLER. BURADA KAYITLI SADECE 180 KİŞİ VAR. SEN EN İYİSİ BENİM ODAMA SAKLAN...
İKİ AY BOYUNCA GÜVENDE YAŞAYIP, İNGİLİZCE ÖĞRETTİM.

GELEN GRUPTAN SADECE BEN KALMIŞTIM...

AUSCHWITZ'İN ETRAFINDA SÜREKLİ YENİ BİNA YAPILIYORDU. ÇATILAR İÇİN TENEKECİ LAZIMDI.

ALT KATTA SAUNA VE JAKUZİLİ JİMNASTİK SALONU VAR... BELKİ YARIN GÖTÜRÜRÜM SENİ.
TEŞEKKÜRLER, İSTEMEM. PEKİ YAKALANMAKTAN KORKMUYOR MUSUN?
PÖH. BİZİM BUNGALOVLARDAN HERKES BURAYA, YA DA YOLUN AŞAĞISINDAKİ BRICKMAN'A GİDİYOR.
BEN PİNES'I DAHA ÇOK SEVİYORUM, TEK DERT, JİMNASTİKTE ODA ANAHTARIN YOKSA, SANA DOLAP VERMİYORLAR.
KLİK
BAK. ŞİMDİ DE BİNGO KARTLARI DAĞITIYORLAR. OYNAYALIM İSTER MİSİN?
I-IH, YENİ BİR KASET TAKAYIM, DEVAM EDERİZ.
BİR KERESİNDE BİNGODA KAZANDIM. ÖDÜLÜ ODAYA GÖNDERİYORLAR... AMA BENİM ODAM YOK, TABİİ.
ARKAMDA, KAYBETTİĞİ İÇİN ÜZÜLEN GENÇ BİR KADIN VARDI. BİR NUMARASI KALMIŞTI...
KARTIMI ONA VERİP, "BÖYLE ÖDÜLLER BENİ İLGİLENDİRMİYOR. BEN KAZANDIM DİYE GİDİN," DEDİM. NE MUTLU OLDU AMA.
BURADA KALMADIĞINI SÖYLEMEDİN Mİ?
NE SÖYLEYEYİM? ONU İLGİLENDİRMEZDİ Kİ.
BİLİYOR MUSUN, KENTTE DE BİNGO SALONU VAR... KART BAŞINA 50 CENT... MALA BAZEN GİTMEK İSTERDİ... BEN DE "GİDİP NE OLACAK?" DERDİM. "OYUNDAN SONRA VERDİKLERİ KAHVE İÇİN Mİ? PİNES'TA DA BİNGO OYNARIZ, EVDEKİ KAHVE DE ÇOK DAHA İYİ!"
...B-5... G-22...
BİNGO!

İKİNCİ BÖLÜM

Zaman uçuyor...

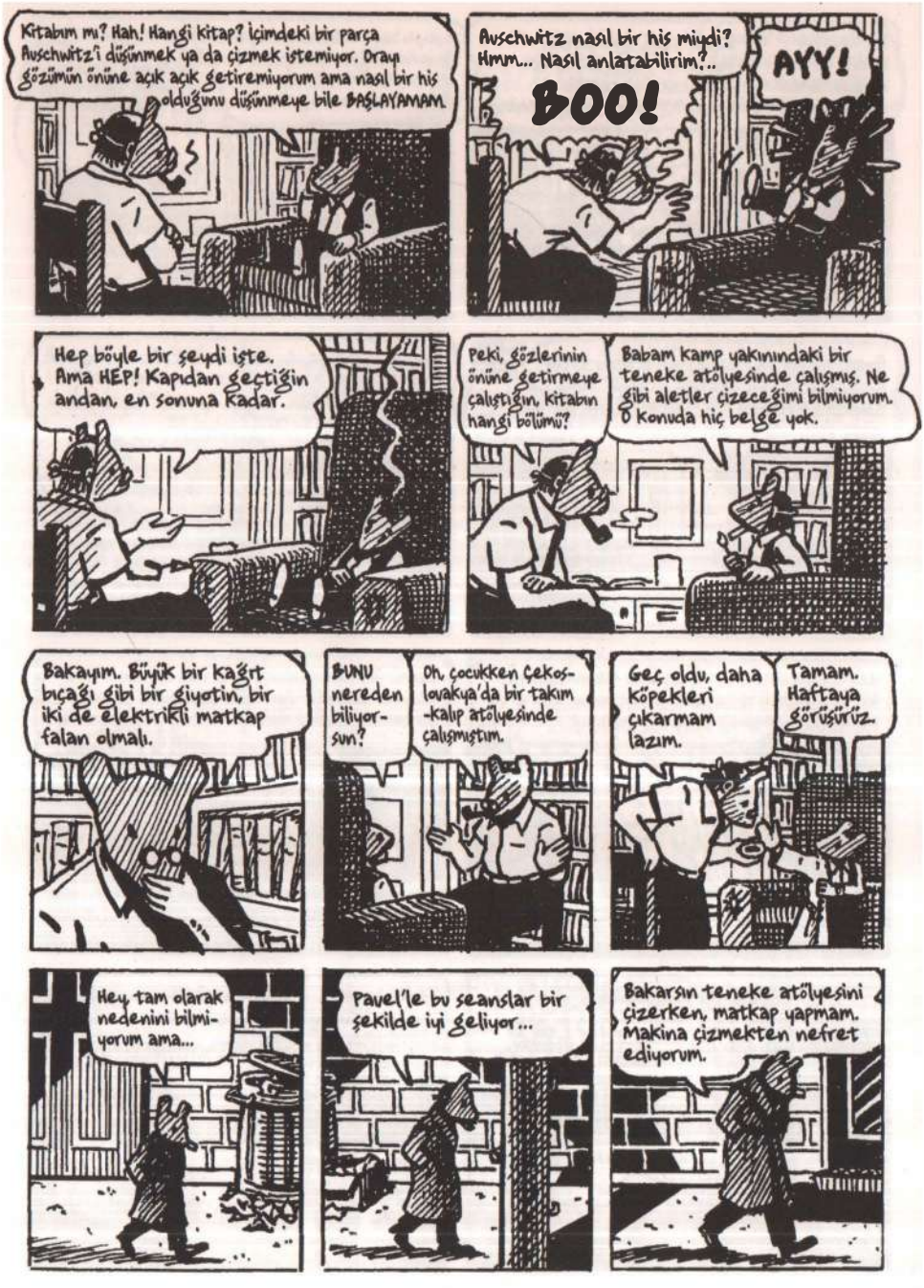

İzleyicilerimize, kitabınızdan almalarını istediğiniz mesajı anlatır mısınız?
Mesaj mı? Bilmem...
Kitabı bir mesaja indirgemeyi hiç düşünmedim. Yani, kimseyi bir şeye İNANDIRMAYA çalışmadım. İstediğim...
Kitabınız Almancaya çevriliyor...
Soykırım hikâyelerinden çoğu genç Alman'ın BURASINA geldi. Bu şeyler, onların doğumundan çok önce oldu. Peki, BU ÇOCUKLAR kendilerini neden suçlu hissetsinler ki?
Ben ne bileyim?..
Yine de Nazi Almanya'sında palazlanan birçok şirket şimdi her zamankinden daha zengin. Bilmiyorum. Belki de HERKES suçluluk duymalı. HERKEŞ! SONSUZA DEK!
Pekâlâ... Şimdi İsrail'den söz edelim...
Eğer kitabınız İsrail Yahudileri hakkında olsaydı, onlar için hangi hayvanı kullanırdınız?
Hiç fikrim yok. ... Oklu kirpi?
Bir dakika...
Artie, oğlum. Şu lisans anlaşmasına bir göz at. Kârın %50'sini alacaksın. Bir milyon kazanacağız. Baban olsa, gurur duyardı!
NE?
MAUS KİTABI OKUDUNUZ
ŞİMDİ YELEĞİNİ GİYİN!
Ne istiyorsun, yani? Daha yüksek pay mı? Tamam, Konuşuruz.
Ben... GÜNAHLARIMIN BAĞIŞLANMASINI istiyorum. ... Hayır... Hayır... ANNEMİ istiyorum!
İzleyicilerimize MAUŞ'u çizmenin arındırıcı olup olmadığını söyleyebilir misiniz?
HUUAAAH

: Üff. :
Gittiler. Bazen kendimi etkin bir yetişkin olarak göremiyorum.
İki ay sonra baba, olacağıma inanamıyorum.* Babamın hayaleti hâlâ tepemde dolaşıyor.
(*) NADJA MOULY SPIEGELMAN D. 13/5/1987
Akşamın 9:30'u olmuş bile. Pavel'le randevuma gitmem gerekiyor.
Pavel psikiyatrım. Hastalarını gece kabul ediyor.
Terezin ve Auschwitz'den sağ kurtulmuş bir Çek Yahudi'si. Haftada bir ona giderim.
Muayenehanesi sokak kedi ve köpekleriyle dolu.
Şelam, Art. İçeri gel.
Bunu kullanabilir miyim, yoksa benzetmemin içine eder mi?
Ee, nasılsın bakalım?
Karmakarışık. Bak, "iş hayatım", ya da ev daha iyi olamazdı; yine de ağlamak istiyorum.
Çalışamıyorum. Kafam röportajlar ve uğraşamayacağım iş önerileriyle meşgul.
Yalnız başıma kaldığımda bile, tümüyle DONUK gibiyim. Kitapla uğraşmak yerine, kanapeye uzanıp, gözümü saatlerce döşemedeki yağ lekesine dikiyorum.
EV KEDİSİNİN ÇERÇEVELİ, FOTOĞRAFI. GERÇEKTEN!

Babamla tartışmalarım bir şekilde aciliyetini kaybetti... Auschwitz de düşünülmeyecek kadar ürkütücü... ben de YATIP kalıyorum...
Şanki pişmanlık duyuyormuşsun gibi. Belki de babanı gülünç gösterdiğine inanıyorsun.
Belki. Ama tarafsız kalmaya çalıştım ve ne kadar öfkelendiğimi hâlâ belli ediyorum.
Yine de her erkek, küçükken babasından başkasını görmez.
Doğru da, benim için hatırlanması acı.
Onunla sadece TARTIŞTIĞIMI hatırlıyorum... Bir de hiçbir şeyi onun kadar iyi yapamadığımı söylemesini.
Oysa, şimdi başarılı oldukça, babanın haksız olduğunu kanıtlamak hoşuna gitmiyor.
Ne başarırsam başarayım, Auschwitz'den canlı kurtulmanın yanında boş görünüyor.
Şen Auschwitz'de değildin ki... Rego Park'taydın.
Belki de baban hep haklı olduğunu, hep sağ kurtulacağını kanıtlamak zorundaydı. Belki sağ kurtulduğu için SUÇLULUK duyuyordu.
Belki.
Bu suçluluğu SENİN üzerine yıktı ... en güvenli yere ... ASIL hayatta kalana.
Hmm... Söyleşene, kamptan sağ kurtulduğun için suçluluk duyduğun oluyor mu?
Hayır... Sadece üzüntü.

Ee, hayatta kaldığı için babana HAYRANLIK duyuyor musun?
Evet, tabii. Çok ŞANSLI olduğunu biliyorum, ama şaşılacak derecede becerikli ve akıllı davranmış.
öyleyse, hayatta kalmanın hayranlık verici olduğunu düşünüyorsun. Bu, hayatta KALAMAMAK hayranlık uyandırmaz, anlamına gelir mi?
Üff.
Ne demek istediğini anlıyorum. Sanki hayat eğer kazanmaksa, ölüm de kaybetmektir, gibi bir şey.
Evet, hayat hep hayatın tarafını tutar, kurbanlar da bir şekilde suçlanır. Ama ne hayatta kalanlar EN İYİLERİYDİ, ne de en iyiler öldü. Tamamen TESADÜF!
Aah ah. Şimdi senin kitabından söz etmiyorum ama, Soykırım hakkında ne kadar kitap yayınlandı, bir bak. Ne işe yaradı? İnsanlar değişmedi ki... Belki de yeni ve daha büyük bir Soykırım istiyorlar.
Her neyse, ölenler hikâyenin KENDİLERİNE AİT yüzünü hiç anlatamayacak, onun için artık hiç hikâye olmaması belki de daha iyi.
Evet. Samuel Beckett bir kerasında, "Her kelime sessizlik ve hiçlik üzerinde gereksiz bir leke gibidir," demiş.
Evet.
Tezat bu ya, bunu da SÖYLEMİŞ işte.
Haklıydı. Belki bunu kitabına alırsın.

Kitabım mı? Hah! Hangi kitap? İçimdeki bir parça Auschwitz'i düşünmek ya da çizmek istemiyor. Onu gözümün önüne açık açık getiremiyorum ama nasıl bir his olduğunu düşünmeye bile BAŞLAYAMAM.
Auschwitz nasıl bir his miydi? Hmm... Nasıl anlatabilirim?..
BOO!
AYY!
Hep böyle bir şeydi işte. Ama HEP! Kapıdan geçtiğin andan, en sonuna kadar.
Peki, gözlerinin önüne getirmeye çalıştığın, kitabın hangi bölümü?
Babam kamp yakınındaki bir teneke atölyesinde çalışmış. Ne gibi aletler çizeceğimi bilmiyorum. O konuda hiç belge yok.
Bakayım. Büyük bir kağıt bıçağı gibi bir giyotin, bir iki de elektrikli matkap falan olmalı.
BUNU nereden biliyorsun?
Oh, çocukken Çekoslovakya'da bir takım -kalıp atölyesinde çalışmıştım.
Geç oldu, daha köpekleri çıkarmam lazım.
Tamam. Haftaya görüşürüz.
Hey, tam olarak nedenini bilmiyorum ama...
Pavel'le bu seanslar bir şekilde iyi geliyor...
Bakarsın teneke atölyesini çizerken, matkap yapmam. Makina çizmekten nefret ediyorum.

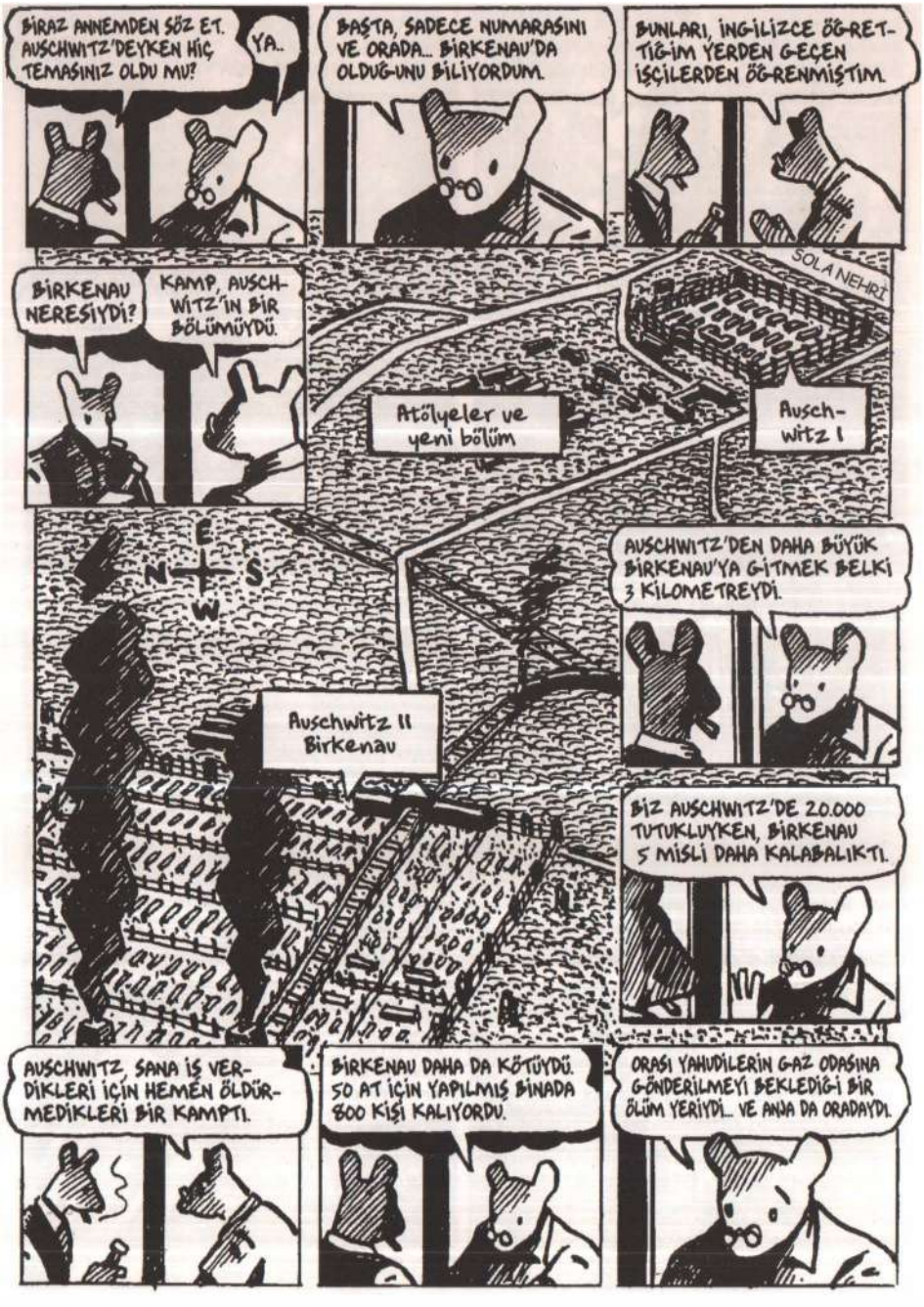

Böylece...
KLIK
DAHA HASTANEDEN YENİ ÇIKMIŞKEN, HEMEN VASİYETİMİ YENİDEN DEĞİŞTİRMEM İÇİN DIRDIRA BAŞLADI!
BABA LÜTFEN. TEYP ÇALIŞIYOR. DEVAM EDELİM.
O KADAR HASTA VE BİTKİNDİM Kİ. SADECE HUZURA KAVUŞMAK İÇİN, KABUL ETTİM. KANUNA UYGUN OLSUN DİYE, BAŞUCUMA NOTER GETİRDİ.
AUSCHWITZ'E GELELİM.
GELMEK İÇİN ON BEŞ DOLAR ALDI! BİRAZ GÜÇLENMEM İÇİN SADECE BİR HAFTA BEKLESEYDİ, BANKAYA GİDER, YİRMİ BEŞ CENT'E NOTER BULURDUM!
YETER! AUSCHWITZ'İ ANLAT!
OOF OF.
KAPONUN SENİ NASIL TENEKE ATÖLYESİNE GÖNDERMEYE ÇALIŞTIĞINI ANLATIYORDUN...
EVET. HER GÜN ORADA, KAMPIN HEMEN DIŞINDA ÇALIŞTIM.
TENEKECİLERİN BAŞI, YİDL ADINDA BİR RUS YAHUDİ'SİYDİ.
PÖH! SEN TENEKECİ DEĞİLSİN. DÜZ KEŞMEYİ BİLE BECEREMİYORSUN.
HEP BU ŞEKİLDE KESERDİM.
SADECE BİRKAÇ YIL TENEKECİLİK YAPTIM. EĞER NASIL KEŞMEMİ İSTEDİĞİNİ GÖSTERİRSEN ÇABUCAK ÖĞRENİRİM.
HAH! HAYATINDA TEK BİR GÜN BİLE DÜRÜST BİR İŞ YAPMADIN, SPIEGELMAN! HAKKINDA HER ŞEYİ BİLİYORUM...
HAKKIMDA ANLATILANLARI NEREDEN DUYDU, BİLMİYORDUM.
BÜYÜK FABRİKALARIN VARDI VE İŞÇİLERİNİ SÖMÜRÜYORDUN, PİS KAPİTALİST!
YİDL, KOMÜNİST ÇIKTI.
PÖH! BİR TARAFTAN GERÇEK TENEKECİLERİ BACADAN GÖNDERİRLERKEN, BURAYA DA SENİN GİBİ PİSLİKLERİ ALIYORLAR. DİKKATLİ OL. GÖZÜM ÜSTÜNDE.
KORKUYORDUM. GERÇEKTEN DE BANA BİR ŞEY YAPABİLİRDİ.

ORADAKİ ÖTEKİ ÇOCUKLARLA İYİ ANLAŞIYORDUM.
ENDİŞELENME... SADECE YİDL'E NASIL DAVRANACAĞINI ÖĞRENMEN LAZIM.
ONA BİRKAÇ YUMURTA, BİRAZ TEREYAĞI YA DA PEYNİR GÖTÜR... GÖRECEKSİN, BAMBAŞKA BİRİ OLUR.
HAH! BU DEDİKLERİNİ NEREDEN BULAYIM?
GÖZLERİNİ AÇ, YETER. BU İŞLERİ BURADAKİ POLONYALILARLA AYARLAYABİLİRSİN.
BURADA ÇALIŞTIRMAK ÜZERE, YAKINLARDAKİ POLONYALILARDAN YARARLANIYORLARDI. TUTUKLU DEĞİL, İNŞAAT USTALARI...
(PSST. YARIM KİLO SALAMLA ALTI YUMURTAYA GÜZEL BİR ALTIN SAAT VERİRİM.)
(ANLAŞTIK.)
ÇİFTLİKLERİNDEKİ YİYECEK DIŞINDA, HİÇBİR ŞEYLERİ YOKTU. TİCARET YAPMAK İŞLERİNE GELİYORDU.
AUSCHWITZ ÇAMAŞIRHANESİNİN BAŞINDAKİ ADAM SAVAŞ ÖNCESİNDEN AİLEMİ İYİ TANIYORDU...
ONDAN, ÜNİFORMAMIN ALTINA GİYMEK İÇİN SİVİL ELBİSELER ALDIM. O KADAR ZAYIFTIM Kİ, NÖBETÇİLER İÇİMDE BİR ŞEY OLDUĞUNU FARK ETMEDİLER.
AL, YİDL. SANA KOCAMAN BİR PEYNİR GETİRDİM.
HEDİYE, HA? ÇOK GÜZEL, ŞPİEGELMAN.
BAŞKA NEYİN VAR, BAKALIM? BİR SOMUN EKMEK? ZENGİN ADAMSIN!
DUR! PEYNİRİ AYARLAMAMA YARDIM EDEN NÖBETÇİYE DE BİR ŞEYLER VERMEM LAZIM!
HOMUR.
YİDL ÖYLESİNE AÇGÖZLÜYDÜ Kİ, BİR ŞEYLER YİYEBİLSİN DİYE RİSKE GİRMEMİ İSTİYORDU. BEN DE YEMELİYDİM.

HERKES HER ZAMAN ÖYLESİNE AÇTI Kİ, NE YAPTIĞIMIZI BİLE BİLMİYORDUK...
SABAHLARI, KAHVALTI YERİNE KÖKLERDEN YAPILMIŞ, ACI BİR İÇECEK VERİRLERDİ.
TUVALETE GİTMEK VE KALMIŞSA, BİRAZ ÇAY BULABİLMEK İÇİN, HERKESTEN ÖNCE UYANIRDIM.
GÜNDE BİR DEFA ŞALGAM ÇORBASI VERİLİRDİ. SIRANIN BAŞINA YAKIN OLMAK BİR İŞE YARAMAZDI, ÇÜNKÜ SADECE SUYUNDAN ALABİLİRDİN.
KARIŞTIR! KARIŞTIR!
SIRANIN SONUNA YAKIN DAHA İYİYDİ -PARÇALAR DİBE ÇÖKERDİ.
AMA EN SON DA İYİ DEĞİLDİ.
ÇÜNKÜ ÇOĞU ZAMAN ÇORBA KALMAZDI.
GÜNDE BİR DEFA DA CAM GİBİ KIRILGAN, UFAK BİR SOMUN VERİRLERDİ.
UNA TALAŞ KARIŞTIRIRLARDI. SOMUNU BÜTÜN GÜN İDARE ETMEK LAZIMDI. BAZILARI EKMEĞİ HEMEN YUTARDI,
BEN HEP SONRAYA SAKLARDIM.
AKŞAMLARI DA BOZUK PEYNİR YA DA REÇEL VERİLİRDİ. EĞER ŞANSIMIZ VARSA, HAFTADA İKİ KERE DE İKİ PARMAĞIM KALINLIĞINDA BİR SOSİS. HEPSİ BU KADAR.
SANA VERİLENLERLE İDARE EDERSEN, YAVAŞ YAVAŞ ÖLECEKSİN, DEMEKTİ.

(*) POLAK: Polonyalıları tanımlamak için kullanılan aşağılayıcı bir söz.

BİRAZ ANNEMDEN SÖZ ET. AUSCHWITZ'DEYKEN HİÇ TEMASINIZ OLDU MU?
YA..
BAŞTA, SADECE NUMARASINI VE ORADA... BİRKENAU'DA OLDUĞUNU BİLİYORDUM.
BUNLARI, İNGİLİZCE ÖĞRETTİĞİM YERDEN GEÇEN İŞÇİLERDEN ÖĞRENMİŞTİM.
BİRKENAU NERESİYDİ?
KAMP, AUSCHWITZ'İN BİR BÖLÜMÜYDÜ.
SOLA NEHRİ
Atölyeler ve yeni bölüm
Auschwitz I
N E S W
AUSCHWITZ'DEN DAHA BÜYÜK BİRKENAU'YA GİTMEK BELKİ 3 KİLOMETREYDİ.
Auschwitz II Birkenau
BİZ AUSCHWITZ'DE 20.000 TUTUKLUYKEN, BİRKENAU 5 MİSLİ DAHA KALABALIKTI.
AUSCHWITZ, SANA İŞ VERDİKLERİ İÇİN HEMEN ÖLDÜRMEDİKLERİ BİR KAMPTI.
BİRKENAU DAHA DA KÖTÜYDÜ. 50 AT İÇİN YAPILMIŞ BİNADA 800 KİŞİ KALIYORDU.
ORASI YAHUDİLERİN GAZ ODASINA GÖNDERİLMEYİ BEKLEDİĞİ BİR ÖLÜM YERİYDİ... VE ANNA DA ORADAYDI.

GEL... YEMEK İÇİN BUNGALOVA DÖNMENİN ZAMANI GELDİ.
DEMEK ANJA BİRKENAU'DAYKEN, TEMASIN VARDI?
EVET. ÖNCE MANCIE SAYESİNDE ANNENLE GERÇEKTEN TEMAS KURDUM. SONRA DA ANJA'YI-
BİR DAKİKA! MANCIE DE KİM?
MANCIE MACAR'DI, ARADA SIRADA ORADA ÇALIŞIRDI. UZUN BOYLU, SARIŞIN, ÇOK GÜZEL BİR KIZ. ÇOK DA ZEKİ.
ODUN YIĞININ ARKASINA SAKLAN. EĞER NÖBETÇİ YAKLAŞIRSA, HABER VERİRİM.
SEVGİLİSİ VARDI, SONRADAN DUYDUM: BİR SS. ADAM MANCIE'YE BİRKENAU'DA 10-12 KADININ ÜZERİNDE GÜZEL BİR İŞ BULMUŞ.
(PSST, KÜÇÜK HANIM-YUKARI BAKIN! NE KADAR İYİ YÜREKLİ OLDUĞUNUZU GÖRDÜM. BANA YARDIM EDİN. LÜTFEN!)
NE? (NE İSTİYORSUNUZ?)
(KENDİM İÇİN DEĞİL, AMA BİRKENAU'DAKİ KARIM İÇİN ENDİŞELENİYORUM. HAYATTA OLUP OLMADIĞINI ÖĞRENEBİLİRMİSİNİZ?)
ANJA'NIN ADIYLA NUMARASINI SÖYLEDİM.
(BİRAZ YİYECEK BİRİKTİRDİM. YARDIMINIZA KARŞILIK VEREBİLİRİM.)
(YİYECEĞİNİZ DURSUN. BİRKAÇ GÜN SONRA YİNE BURADA ÇALIŞACAĞIZ. BAKALIM BİR ŞEY ÖĞRENEBİLECEK MİYİM?)
HER GÜN BEKLEDİM, DÖRDÜNCÜ GÜN, ONU GÖRDÜM.
ANJA ADINDA, SOSNOWIEC'Lİ BİR KADIN TANIDIM. ÇOK NARİN BİRİ...
YANINDA ÇALIŞAN İŞÇİLERDEN BİRİYLE KONUŞUR GİBİ YAPIYORDU. KİMSE ANLAMASIN DİYE, BEN DE TENEKEYLE KONUŞTUM.
BİRİ KOCASININ HAYATTA OLDUĞUNU SÖYLEYİNCE, SEVİNÇTEN AĞLAMAYA BAŞLADI.
BUNU DUYDUM VE BEN DE BİRAZ AĞLADIM. MANCIE DE AĞLADI.

MANCIE BİRKAÇ GÜN SONRA YİNE ORAYA GELDİ.

GİRİŞTEKİ KAYANIN ALTINA "ÇÖP" BIRAKTIM.

MEKTUP GETİRMİŞTİ -GERÇEK BİR MEKTUP!- ANJA'DAN.

"SENİ ÖZLÜYORUM" DİYE YAZMIŞTI. "HER GÜN ELEKTRİKLİ TELLERE KOŞUP, BİTİRMEYİ DÜŞÜNÜYORUM. AMA HAYATTA OLDUĞUNU BİLMEK BANA HÂLÂ UMUT VERİYOR...

KAPONUN ONA ÇOK KÖTÜ DAVRANDIĞINI VE YAPAMAYACAĞI İŞLER VERDİĞİNİ YAZIYORDU.

MUTFAKTAN BÜYÜK ÇORBA KAZANLARI GETİRMEK GİBİ.

O KAZANLAR BENİM İÇİN BİLE ÇOK AĞIRDI, ANJA İÇİN -O KADAR ZAYIFTI Kİ- İMKÂNSIZ.

İYİ TUTAMIYORDU. HER SEFERİNDE DÖKÜYORDU.

KAPO ANJA'YI ÇOK KÖTÜ DÖVÜYOR, YİNE DE AYNI İŞE GÖNDERİYORDU.

VE EĞER ANJA ÇORBANIN HEPSİNİ DÖKERSE, BAŞTA ANJA, KİMSENİN YİYECEĞİ OLMUYORDU.

ONA "HEP SENİ DÜŞÜNÜYORUM", DİYE YAZIP, MANCİE'YLE İKİ SOMUN EKMEK GÖNDERDİM.

EĞER SS'LER KAMPA YİYECEK SOKTUĞUNU GÖRSELER, ONU ORACIKTA ÖLDÜRÜRLERDİ. AMA HİÇ GÖTÜRMEMEZLİK ETMEDİ.

"EĞER BİR ÇİFT BİRBİRİNİ BU KADAR SEVİYORSA," DERDİ, "ELİMDEN NE GELİRSE YAPMAM LAZIM".

HER GÜN İŞE, MANCIE'Yİ GÖRMEK UMUDUYLA GİDİYORDUM...

ANJA'DAN YENİ HABER GETİREBİLİRDİ.

SİZ KAPIDAN ÇIKARKEN, MÜZİK ÇALAN KAMP ORKESTRASI HAKKINDA BİR ŞEYLER OKUDUM.

ORKESTRA MI?

HAYIR SADECE UYGUN ADIM YÜRÜDÜĞÜMÜZÜ HATIRLIYORUM, ORKESTRA DEĞİL.

NÖBETÇİLER BİZİ KAPIDAN ATÖLYELERE GÖTÜRÜRLERDİ. ORADA ORKESTRANIN NE İŞİ VAR?

BİLMİYORUM, AMA ÇOK İYİ BELGELENMİŞTİ.

HAYIR. KAPIDA SADECE NÖBETÇİLERİN BAĞIRMASINI DUYARDIN.

NÖBETÇİLERDEN BİRİYLE HİÇ KONUŞTUN MU?

NE GEZER! ONLARA LAYIK DEĞİLDİK. İNSAN BİLE DEĞİLDİK. SADECE BİRİ VARDI....

KONUŞTUĞUNDA, CEVAP VERİYORDUM TABİİ. KÜÇÜK BİR YÜREĞİ BİLE VARDI.

AAH. GUTEN MORGEN. BU BAHAR HAVASI BANA EVİMİ, NÜREMBURG'U HATIRLATIYOR...

EVET. BİR KERE GİTMİŞTİM. GÜZEL BİR ŞEHİRDİR.

VE EĞER BENİ SEVERSE, BELKİ BİR GÜN BENİ VURMAZDI.

BİR KERESİNDE BİRKAÇ GÜN YOK OLMUŞTU...

SOLUK GÖRÜNÜYORSUNUZ, HASTA MIYDINIZ, HERR SOLDAT?

HAYIR... BİRKENAU'DA... ÇALIŞIYORDUM.

EVET... ORADA OLUP BİTENLERİ DUYDUM...

KES SESİNİ!

ONDAN SONRA, BİR DAHA KONUŞMAKTAN KORKTU.

ANJA'YI ZİYARETE GİTTİĞİMDE, NELER OLDUĞUNU KENDİ GÖZLERİMLE GÖRDÜM.
ANJA'YI GÖRDÜN, HA?
EVET. BİRKAÇ GÜNDE BİR, ATÖLYEYE BİR S.S. KOMİSYONU GELİRDİ.
BURADA İHTİYACINDAN FAZLA ADAM VAR.
BİZE BAŞKA İŞ İÇİN ANA KAMPA GÖTÜRECEĞİMİZ 10 TUTUKLU VER.
ŞEYY... BUNU ALIN... BİR DE BUNU...
BİR DE - DURUN! ONU BIRAKIN! ELİMDEKİ EN İYİ ÇATICILARDAN ...BUNU ALIN... BUNU DA...
TALİHSİZLER KÖTÜ İŞLERE GÖNDERİLDİ, AMA YİDL BENİ KORUDU.
BİRKENAU'DA BİB BÖLGEŞİNE BİR EKİP GÖNDER. KADIN KAMPINDAKİ BAZI ÇATILAR ÇÖKMÜŞ.
BENİ BİRKENAU'YA GÖNDER. HİÇ GÖRMEDİM.
GİT, SPIEGELMAN. BANA KALIRSA, BİR DAHA DA DÖNME. PÖH! EN İYİ USTALARIMI VERİP, SENİ KORUYORUM!
NEDEN?
BÖYLECE, BİRKAÇ TENEKECİYLE BİRKENAU'YA YÜRÜDÜK. ORAYI İLK 1944 YAZINDA GÖRDÜM.
O SIRALARDA BİNLERCE, YÜZ BİNLERCE MACAR GETİRİLİYORDU.

KAMPA GİRİNCE BAĞIRMAYA BAŞLADIK. BELKİ SEVDİKLERİMİZİN HAYATTA OLDUĞUNU BİLENLER ÇIKARDI.
EVA LODZ'DAN EVA GOLDBERG!
SOSNOWIECLİ ANJA ZYLBERBERG!
AMAN TANRIM, BU VLADEK. ANJA'YA HABER VEREYİM.
NE MUTLUYDUM. BİRİ ANJA'YI GETİRDİ.
YUKARI BAKMA, SEVGİLİM. NÖBETÇİ BİZİ GÖREBİLİR.
İSKELETE DÖNMÜŞTÜ.
MANCİE MEKTUPLARI MI GETİRDİ Mİ?
EVET. FIRSAT BULUNCA DA BANA MUTFAKTA İŞ AYARLIYOR.
ARKADAŞLARIM DIŞARIDA BEKLİYOR, BEN DE ONLARA ARTIKLARI VERİYORUM.
HAYIR! ARTIKLARI SAKLA. O İŞİ KAYBEDERSEN, NE OLACAK? YA MANCİE'NİN BAŞINA BİR ŞEY GELİRSE?
ARKADAŞLARIN İÇİN ÜZÜLME. İNAN BANA, ONLAR SENİN İÇİN ÜZÜLMEZ. ONLARIN TEK DERDİ SENİN YEMEĞİNDEN DAHA FAZLA PAY ALMAK.
ARKADAŞLARIM HEP AÇ, B-BENİMSE FAZLA İŞTAHIM YOK.
YALVARIRIM, ANJA, KUVVETLENMEYE ÇALIŞ, BENİM İÇİN.
SENİ GÖRMEK BİLE BANA GÜÇ VERİYOR.
EKSİKLİĞİMİN FARKINA VARILMADAN GİTMEM GEREK.
BEN... SENİ DÜŞÜNECEĞİM... HEP.

BİRKENAU'YA BİRKAÇ KEZ GİTTİM VE SADECE BİRİNDE SORUN ÇIKTI. İŞE GİDERKEN, ANJA'NIN YANINDAN GEÇTİM.

NÖBETÇİNİN BİRİ BAĞIRDI:

SONRAKİ GÜNLER, İŞ YAPMAK ÇOK GÜÇ OLDU, AMA REVİRE GİTMEK AKLIMDAN BİLE GEÇMEDİ. ORADAN YIKAMAYABİLİRDİM.
ORASI İLAÇ VERİLEN BİR YER DEĞİLDİ, SADECE İŞE GİDEMEYECEK KADAR HASTA TUTUKLUYLA DOLUYDU.
HER GÜN, MUAYENE VARDI. DOKTORLAR ÖLMESİ GEREKEN ZAYIFLARI SEÇERDİ.
BÜTÜN KAMPTA MUAYENE VARDI. İKİ KEZ DR. MENGELE'NİN KARŞISINA ÇIKTIM.
ÇIRILÇIPLAK, ASKERLER KADAR DİK DURURDUK. BAKIP, "SOLA DÖN!" DEDİ.
VÜCUTTA ÇÜRÜK, YA DA ÇIBAN VAR MI, DİYE BAKTILAR. SONRA YİNE: "SOLA DÖN!"
YEMEK YEMEMENİN İNSANLARI NE KADAR ZAYIFLATTIĞINA BAKIYORLARDI.
SOLA DÖN!
EĞER ÇALIŞACAK İYİ BİR VÜCUDUN VARSA, SENİ GEÇİRİR VE YENİ BİR ÜNİFORMA VERİRLERDİ... BİR SONRAKİ MUAYENEYE KADAR...
İLK GELDİĞİMDE ÇOK GÜÇLÜYDÜM VE HEP İYİ TARAFA GÖNDERİLİRDİM.
SS'LER O KADAR ŞANSLI OLMAYANLARIN NUMARALARINI ALIR, ÖTEKİ TARAFA GÖNDERİRLERDİ.

İKİNCİ MUAYENEDE, BARAKADAYDIM. ÜZERİMDEKİ RANZADA, BELÇİKALI İYİ BİR ÇOCUK YATIYORDU.

RÜYAMDA, KARIMI HAYATTA GÖRDÜM. BOL SULU VE PATATESLİ BİR BUT PİŞİRİYORDU.

YETER, FELİX! YEMEK DÜŞÜNME!

YEMEĞE MİSAFİR BEKLİYORDUK. BEKLEDİK DE BEKLEDİK... SONRA GONG ÇALDI, YEMEĞİN TADINA BİLE BAKAMADAN UYANDIM.

BLOCKSPERRE!

"BLOCKSPERRE" ODADAN DIŞARI ÇIKAMAMAK DEMEKTİ.

SONRA YAHUDİLERİ MUAYENEYE ALDILAR. BEN YİNE İYİ TARAFA GÖNDERİLDİM, AMA O BELÇİKALI İSİLİK Mİ NE DÖKMÜŞ, NUMARASINI ALDILAR...

HER AN GELİP, GÖTÜREBİLİRLERDİ. BÜTÜN GECE AĞLAYIP, HAYKIRDI.

AAAAAAHHHH!

TAMAM, FELİX, AL SANA BİR PARÇA EKMEK...

SNIF.

BAK. BURADA SONUNDA HEPİMİZİ ÖLDÜRECEKLER... SENİ BU HAFTA, BENİ GELECEK HAFTA...

... HİÇBİRİMİZ KAÇAMAYACAĞIZ. CESUR OLMALISIN... ÜSTELİK KİM BİLİR, BAKARSIN SIRAN GELMEMİŞTİR...

BİRAZ SAKİNLEŞTİ...

AMA SONRA YİNE BAŞLADI...

AAAAAHHH!

NE YAPABİLİRDİM Kİ? ALMANLARA ONU ALMAMALARINI SÖYLEYEMEZDİM YA... ZATEN ERTESİ GÜN, GELİP ALDILAR.

NEYSE... ATÖLYEDE YIDL İLE DEĞİŞEN BİR ŞEY YOKTU...

BENİM İÇİN SADECE BİR TEK ELMA MI? İŞLER KÖTÜ MÜ, BAY KAPİTALİST?

BURADAKİ KUNDURACIYA NE OLDU?

POLONYALILARDAN ÇOĞUNU REİCH İÇİNDEKİ KAMPLARA GÖNDERDİLER. BENİM ÇOCUKLARDAN DA GİDENLER OLDU.

BÜTÜN ATÖLYELERDEN SORUMLU KAPOYA KOŞTUM.

YENİ KUNDURACI ARIYOR MUSUNUZ?

TABİİ. SS'LER ESKİSİNİ ALDI AMA HÂLÂ AYAKKABILARINI GETİRİYORLAR!

BAK, ÇOCUKLUĞUMDAN BERİ KUNDURACILIK YAPTIM.

BENCE HİÇ KUNDURACIYA BENZEMİYORSUN... SEN TENEKECİSİN!

YOKSA MESLEĞİM ALNIMDA MI YAZILI?

TAMAM ÖYLEYSE... ŞUNU TAMİR ET!

KUZEN MİLOCH'LA BİRLİKTEYKEN GETTO'DAKİ KUNDURACIDA NASIL ÇALIŞTIKLARINI BİRAZ ÖĞRENMİŞTİM.

BÖYLESİNE AÇILMIŞ BİR TABANI ONARMAK İÇİN MUMLA KAPLI ÇİFT İPLİK GEREKTİĞİNİ BİLİYORDUM.

... BİR DELİK AÇIP, İPLİĞİ YARISINA KADAR SOKMALI.

ÜST KISIMDA DA, TABANDA İKİ DELİK AÇMALI.

5 cm.

SONRA İPLİĞİ BU DELİKLERDEN GEÇİRMELİ

İPLİĞİ YUKARI AŞAĞI ÇAPRAZLAMALI, İKİ UCU TABANDAKİ YENİ BİR DELİKTEN GEÇİRİP, BUNU AYAKKABI KAPANANA KADAR TEKRARLAMALI

... BÖYLE DİKİLDİĞİNİ ANLAYAMAZSIN BİLE!

ESKİ KUNDURACIMIZDAN DA İYİYMİŞSİN!

GÖRDÜN MÜ? HER ŞEYİN NASIL YAPILDIĞINI BİLMEK İYİ BİR ŞEY!

BÖYLECE KUNDURACI OLDUM. OTURACAĞIM, BANA AİT VE SICAK BİR ODAM VARDI...

TABAN VE TOPUK ONARMAYI BİLİYORDUM, AMA GESTAPO'NUN İSTEDİĞİ USTA İŞİYDİ.

ERTESİ GÜN, GESTAPO'NUN ÇİZMESİ HAZIRDI.

ÇİZMEYİ BIRAKTI, TEK KELİME ETMEDEN ÇIKTI.

GÖREVLİLER AYAKKABILARINI KAMPTAKİ BÜYÜK TAMİRHANEYE GÖNDERMEKTENSE, BENİM ONARMAMI TERCİH EDİYORLARDI.

İŞTEN ÇIKARKEN, ÇİZMEYİ AUSCHWITZ'DEKİ GERÇEK KUNDURACIYA GÖTÜRMEK İÇİN ELBİSEME SAKLADIM.

BİRAZ SONRA KOCA BİR SALAMLA DÖNDÜ.

KOCA BİR SALAM NE DEMEKTİR, BİLİR MİSİN? İNANAMAZSIN! DERİ BIÇAĞIYLA KESİP, ÖYLE HIZLI YEDİM Kİ, SONRA BİRAZ MİDEM BULANDI.

ARTIK KUNDURACI OLARAK POLONYALILARLA KAÇAKÇILIK YAPAMIYORDUM AMA, KEYFİM YERİNDEYDİ...
ÇİZMESİNİ ONARDIĞIM GESTAPO BENİ ARKADAŞLARINA TAVSİYE EDİNCE, ONLAR DA GELİP, YİYECEK KARŞILIĞINDA TAMİRAT YAPTIRMAYA BAŞLADILAR.
BAZEN GELENLERİ KAPOYLA PAYLAŞIRDIM.
YUMURTA AYARLADIM - BİR TANE İSTER MİSİN?
NE İYİ BİR YAHUDİ! TABİİ, BENİM OCAKTA PİŞİRİRİZ.
YAŞAMAK İSTİYORSAN, İYİ OLMAK GEREKİR!
AL, YEMEK İÇİN BİRAZ TEREYAĞI.
HARİKA! SÖYLESENE ORADA YAPTIKLARI BÜTÜN BU BİNALAR NE OLACAK?
YENİ ATÖLYE. UNION WERKE CEPHANE FABRİKASI'NI BÜYÜTÜYORLAR.
BİR DE BİRKENAU'DAN GETİRECEKLERİ KADIN İŞÇİLER İÇİN BARAKA YAPIYORLAR.
K-KARIM BİRKENAU'DA. ONU BU BARAKALARDAN BİRİNE GETİRTEBİLİR MİYİM?
HAH! İMKÂNSIZ! RÜŞVET İÇİN BİR SERVET GEREK!
PEYNİRİ AÇIP, BİRAZINI YEDİ.
LÜTFEN, ŞU KAĞIT PARÇASINI ALABİLİR MİYİM?
TABİİ. KAĞIDI ALABİLİRSİN- PEYNİRİ DEĞİL!
ANJA'YA HABER VERMELİYDİM!

ORADA KAĞIT BULMAK BİLE GÜÇTÜ. ARKADAŞLARIM KAĞIT İÇİN BANA GELİRDİ.
BULDUĞUMU SAKLARDIM. ÇOĞU, TUVALETTEYKEN ELBİSELERİNİN BİR PARÇASINI YA DA ELİNİ KULLANIRDI.
ÖTEKİLER NEDEN KAĞIT SAKLAMAZDI?
İNSANLARIN NASIL OLDUĞUNU BİLMEZ MİSİN?
NEYSE... ANJA'YA KUNDURACI OLDUĞUMU VE YENİ BARAKALAR HAKKINDA DUYDUKLARIMI YAZDIM...
MEKTUBU MANCİE GÖTÜRDÜ. O KADAR İYİYDİ Kİ, HEP GÖTÜRÜRDÜ.
ANJA CEVABINDA, BANA YAKIN BİR BARAKAYA GELMEYİ NE ÇOK İSTEDİĞİNİ YAZDI.
ANJA'NIN BARAKASINDA BELKİ 1000 KIZLA, YAKININDAKİ HERKESİ TEKMELEYEN KÖTÜ BİR KAPO VARDI.
HIRSIZ! İKİNCİ EKMEK PARÇASINI ALIRKEN GÖRDÜM SENİ!
HAYIR BEN-
DERİ ÇİZMELERİ VARDI-TAHTA DEĞİL. ÇOK KÖTÜ DURUMDA AMA GERÇEK DERİDEN.
G-GÜZEL ÇİZMELER- AMA TABANLARININ AÇILMASI NE YAZIK.
EE? SANA NE?
KOCAMA GÖNDERSENİZ, AUSCHWITZ'DE KUNDURACILIK YAPIYOR.
YA ÖYLE Mİ?
ÇİZMELERİ BANA GÖNDERMEYİ BAŞARDI.
ÇİZMELERİ ÇOK GÜZEL ONARDIM, TABİİ, KAPO DA ANJA'YA FARKLI DAVRANMAYA BAŞLADI.
ÇORBA SENİN İÇİN ÇOK AĞIR. YOKLAMAYA KADAR ODAMDA DİNLEN.
ÇOK FARKLI...

HEP ANJA'NIN YENİ BARAKALARDAN BİRİNDE, YAKININDA OLMASININ NE GÜZEL OLACAĞINI DÜŞÜNÜYORDUM.

BU İŞ 100 SİGARAYA VE BİR ŞİŞE VOTKAYA "AYARLANIRDI" DA; BU BİR SERVETTİ.

Bir günlük ekmek = 3 sigara

200 sigara = 1 şişe votka

SİGARA BULABİLİYOR MUYDUNUZ?

HER HAFTA İŞÇİLERE 3'ER SİGARA VERİLİRDİ.

LÜKS EŞYA GİBİ YANİ?

EVET. EĞER SİGARA İÇMEZSEN, EKMEKLE DEĞİŞTİREBİLİRDİN.

ANJA'YI GETİRTMEK İÇİN BİRAZ AÇ KALDIM.

BİRİKTİRDİKLERİMİ ŞİLTENİN ALTINDA, BİR KUTUDA SAKLADIM.

AMA, BİR KERESİNDE İŞTEN DÖNDÜĞÜMDE...

G-GİTMİŞ!

İNAN BANA, AĞLAYACAKTIM.

KUTUYU BARAKADA BIRAKMIŞSIN. ALINMAZ OLUR MU HİÇ?

ONU HİÇ DÜŞÜNMEDİM...

HERKES AÇLIKTAN ÖLECEK GİBİYDİ! AAH AH- GALİBA ANLAYAMIYORUM.

EVET... AUSCHWITZ'İ KİMSE ANLAYAMAZ.

NEYSE... YİNE BİR HAZİNE BİRİKTİRDİM VE ANJA'YI YAKINA GETİRTMEK İÇİN RÜŞVET VERDİM. 1944 EKİM BAŞINDA, YENİ BARAKALARDA BİRKAÇ BİN KADIN GÖRDÜM...

ARALARINDA DA, ANJA. BUNU BEN AYARLADIM. O GÜN, AUSCHWITZ'DE MUTLU OLDUĞUM TEK GÜNDÜ.

KİMSELER OLMADIĞINDA, GİDİP CEPHANE ATÖLYESİNE YÜRÜDÜĞÜNÜ GÖRENE KADAR VOLTA ATIYORDUM...
DUR! STOJ!
ELİMDEKİ PAKETLERLE YAKLAŞMAK GÜVENLİ OLANA DEK, O DA VOLTA ATARDI
STOJ!
AMA BİR SEFERİ, ÇOK KÖTÜYDÜ.
HEY, SEN! DUR!
O PAKETİ AT VE OLDUĞUN YERDE DUR!
DUR!
KOŞARAK -FARKINDA OLMADAN- KENDİ BARAKASINA DALMIŞ.
ORADA TEMİZLİKÇİ OLARAK SADECE ANJA'NIN BİR ARKADAŞI VARMIŞ...
Ç-ÇABUK LONİA, SAKLA BENİ
BATTANİYELERDEN BİRİNİN ALTINA GİR!
ORADA BİR YERDE OLDUĞUNU BİLİYORUM, SENİ BULDUĞUMDA HEMEN GEBERTECEĞİM!
ORADA BİR SÜRÜ ODA, YÜZLERCE YATAK VARDI. YATAKLARDAN BİRİNDE, NEFES ALMAKTAN BİLE KORKAN, TİR TİR TİTREYEN ANJA.

SENİ ÖLDÜRECEĞİM! ÖLDÜRECEĞİM!
BELKİ BİR SAAT BOYUNCA YATAKTAN YATAĞA ÇILGIN GİBİ KOŞUP, ŞİLTELERİ DEVİRMİŞ.
PÖH! YOKLAMADAN ÖNCE BÜTÜN YATAKLARI DÜZELT.
TAMAM ANJA, ARTIK ÇIKABİLİRSİN.
AMA DAHASI VARDI.
AYNI KAPO, AKŞAM YOKLAMASINA GELMİŞ.
BU ÖĞLEDEN SONRA KOVALADIĞIM TUTUKLU, BİR ADIM ÖNE ÇIKSIN!
ANNEN ÇIKMAMIŞ.
BEN SENİ BULMADAN, KENDİN ÇIKARSAN DAHA İYİ OLUR!
BİR İLERİ, BİR GERİ YÜRÜYEREK HERKESİN YÜZÜNÜ İNCELEMİŞ AMA ÇİZGİLERLE HERKES BİRBİRİNE BENZERDİ ZATEN.
EĞER KİM OLDUĞUNU BİLİYORSANIZ, ÖNE İTİN, YOKSA HEPİNİZİN CANI YANACAK!
BİTKİNLİKTEN DEVRİLENE KADAR KOŞTURMUŞ, ZIPLATMIŞ, EĞİLMEYE ZORLAMIŞ.
BİRKAÇ YOKLAMA BÖYLE GEÇMİŞ, AMA ANJA'NIN ARKADAŞLARI ONU ELE VERMEMİŞ. ANNENİN NELER ÇEKTİĞİNİ BİR DÜŞÜN.

KOCA KOCA TAŞLAR TAŞIMAK, ÇUKUR KAZMAK, HER GÜN FARKLI AMA HEP ÇOK ZOR.

HİÇ DAYAK YEMEDİM, ÇÜNKÜ KASLARIMIN TÜM GÜCÜYLE ÇALIŞTIM.

AMA O GÜNLER ÇOK ZAYIFLADIM, SONRA MUAYENE GELDİ.

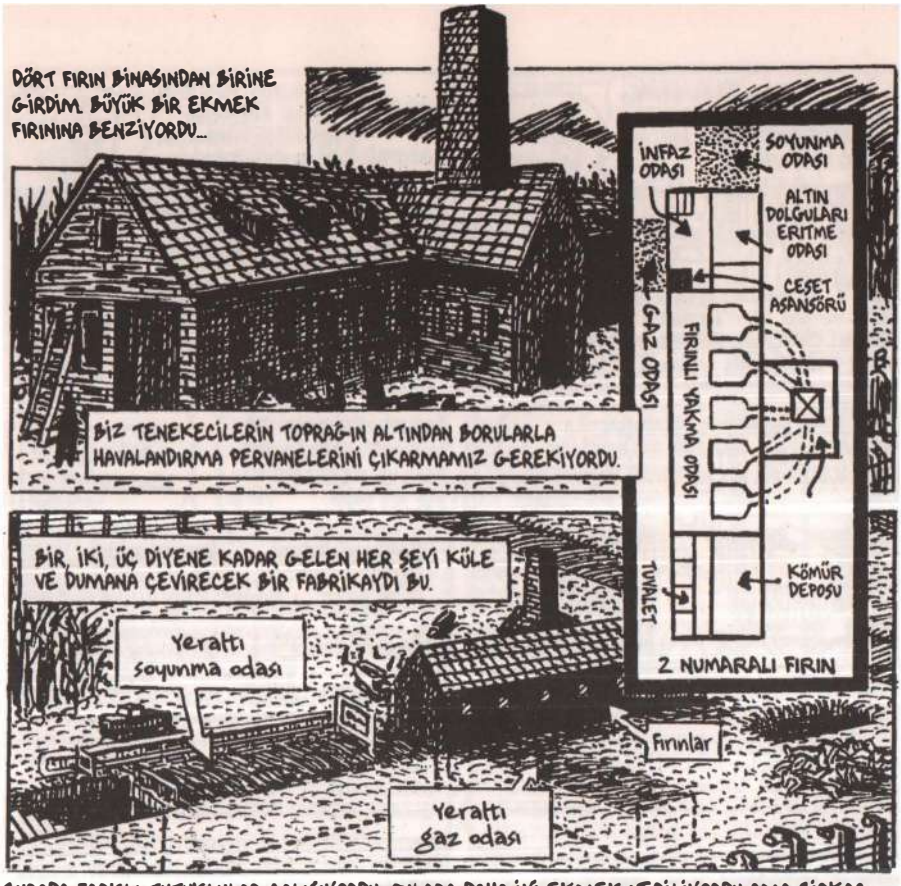

HEMEN TUVALETE KOŞTUM. EĞER BİRİ GELSE, BAĞIRSAKLARIM KÖTÜ, DİYECEKTİM. NE KAYBEDERDİM Kİ?

YANİ HEP KARA İŞÇİLİK Mİ YAPTIN?
İYİ BİR İŞ FIRSATI BULAMADIM. AUSCHWITZ'DE 10 AY KALDIM.
KARANTİNADA, İNGİLİZCE ÖĞRETEREK NE KADAR KALDIN?
HEPSİ 2 AY. ORASI İYİYDİ.
1944
MAR.
NİS.
MAY.
HAZ.
TEM.
AĞU.
EYL.
EKİ.
KAS.
Karantina
Teneke
Kunduracı
Kara işçilik
ANLATMIŞTIN. TENEKECİDE NE KADAR KALDIN?
ATÖLYEDE, TENEKE VE KUNDURACIDA TOPLAM 5 YA DA 6 AY.
YANİ KARA İŞÇİLİK 3 AY SÜRDÜ.
EVET... HAYIR! ŞİMDİ HATIRLADIM...
KARA İŞÇİLİKTEN SONRA YİNE YİDL İLE 2 AY TENEKECİLİK YAPTIM...
DUR BİR DAKİKA. 12 AY EDER. 10 AY KALDIĞINI SÖYLÜYORSUN!
EE? KARA İŞÇİLİĞİ DAHA AZ DEMEK Kİ. AUSCHWITZ'DE SAAT TAKMIYORDUK Kİ.
HEEYY! BEN DE SİZİ ARIYORDUM.
MERAK ETTİM, GİDELİ ÇOK OLDU.
BANKA EVRAKIMI BİTİRDİN Mİ?
EVET. ÖĞLEN İÇİN DE SANDVİÇ HAZIRLADIM.
HARİKA! AÇLIKTAN ÖLÜYORUM!
AH! EĞER BEYAZ EKMEKLE YAPTINSA, BANA YASAK.

NE İYİ KIZ. BENİM ÖZEL EKMEĞİMLE YAPMAYI UNUTMAMIŞ... MALA BU KADAR GÜZEL BİR SANDVİÇ YAPAMAZDI.
EVDE BAŞKA EKMEK YOKTU Kİ.
KAHVE Mİ, ÇAY MI?
BEN ALIRIM, MUSLUĞUN YANINDA, KURUMAYA BIRAKTIĞIM, KAHVALTIDAN KALMA BİR POŞET OLACAK.
NASIL OLDU DA, YİNE TENEKECİLİĞE DÖNDÜN?
MALA BÜTÜN BİR AKŞAMI ARKADAŞLARIYLA DIŞARIDA GEÇİRİR, AMA EVDE BANA YİYECEK YA DA İÇECEK BİR ŞEY BIRAKMAYI DÜŞÜNMEZDİ.
AAH AH. NEDİR BİLİYOR MUSUNUZ. HAYATIMDA YENİ VE GEREKSİZ BİR ACI DAHA.
EE, TENEKECİYE NASIL DÖNDÜN?
RUSLAR YAKLAŞTIĞINDA, ALMANLAR AUSCHWITZ'DEN KAÇMAYA HAZIRLANDILAR. GAZ ODALARINDAKİ MAKİNALARI SÖKMEK İÇİN TENEKECİLER LAZIMDI.
HER ŞEYİ PAKETLEYİP, ALMANYA'YA GÖTÜRMEK İSTİYORLARDI. BÜTÜN YAHUDİLERİ DE GÖTÜRÜP, İŞLERİNİ SESSİZCE BİTİRECEKLERDİ.
ALMANLAR, HİÇBİR YERDE YAPTIKLARINDAN BİR İŞARET KALMASINI İSTEMİYORDU.
GAZI BİLİYORSUNUZ, AMA BEN SİZE DEDİKODU ANLATMIYORUM, SADECE GERÇEKTEN GÖRDÜKLERİMİ SÖYLÜYORUM.
O KONUDA GÖRGÜ TANIĞIYIM.

BURADA FARKLI TUTUKLULAR ÇALIŞIYORDU. ONLARA DAHA İYİ EKMEK VERİLİYORDU AMA BİRKAÇ AYDA BİR BACADAN DIŞARI GÖNDERİLİYORLARDI. İÇLERİNDEN BİRİ HER ŞEYİ GÖSTERDİ.

İNSANLAR BURANIN GERÇEKTEN DUŞ ALMAK İÇİN OLDUĞUNU SANIYORDU. ÖYLE DEMİYORDU ÇÜNKÜ.

HERKESİ DUŞ SALONUNA DOLDURUYORLARDI.
KAPILAR SIMSIKI KAPANIYOR, IŞIKLAR KARARIYORDU.

ORADA ÇALIŞAN ADAM ANLATTI BANA...

CESETLERİ ASANSÖRLE FIRINLARA ÇIKARIYORLARDI. BİR SÜRÜ FIRIN, HER BİR FIRINDA AYNI ANDA 2, YA DA 3 CESET YAKIYORLARDI.

ORADA NE YAPIYORLAR, RUSLAR GELİR DİYE SİPER Mİ KAZIYORLAR?
SİPER Mİ, BULDUN! BUNLAR DOLDURDUKLARI DEV MEZARLAR!..
MAYIS'TA BAŞLAYIP, BÜTÜN YAZ SÜRDÜ. YAHUDİLERİ MACARİSTAN'DAN GETİRDİLER. FIRINLARIN ALAMAYACAĞI KADAR ÇOK. O ZAMAN BU BÜYÜK YAKIM ÇUKURLARINI KAZDILAR.
O ÇUKURLAR KOCAMANDI, ŞU PİNES OTELİNİN YÜZME HAVUZU KADAR. VE TRENLER DOLUSU MACAR GETİRMEYE DEVAM ETTİLER.
BU ÇUKURLARA ATILMADAN, GAZ ODASINDA ÖLENLER, ŞANSLI SAYILIRDI...
ÖTEKİLER, CANLI CANLI MEZARA ATLAMAK ZORUNDA KALDI...
ORADA ÇALIŞAN TUTUKLULAR HEM CANLILARIN, HEM DE ÖLÜLERİN ÜZERİNE BENZİN DÖKTÜLER.
HERKESİN DAHA İYİ YANMASI İÇİN, YANAN VÜCUTLARDAN ÇIKAN YAĞI TOPLAYIP, ÖTEKİLERİN ÜZERİNE DÖKTÜLER.

TANRIM.
YA! SAAT 2.30. ZAMAN NASIL UÇUYOR, GÖRDÜN MÜ? OYSA HÂLÂ YAPILACAK ÇOK İŞ VAR.
TABAKLAR YIKANACAK, AKŞAM YEMEĞİ ÇÖZÜLECEK. HEM HAPLARIMI BİLE SAYMADIM.
ANLAYAMIYORUM... YAHUDİLER NEDEN EN AZINDAN DİRENMEYE KALKMADI?
DÜŞÜNDÜĞÜN KADAR KOLAY DEĞİLDİ. HERKES ÖYLESİNE AÇ, KORKMUŞ VE YORGUNDU Kİ, GÖZLERİYLE GÖRDÜKLERİNE BİLE İNANMIYORDU.
... VE YAHUDİLER HEP UMUTLA YAŞADI. ALMANLARIN KURŞUNU KAFALARINA DEĞMEDEN, RUSLARIN GELECEĞİNİ UMDULAR VE...
TÜH!
ÇATIRT!
OY! KAFAM NASIL KARIŞIK, GÖRDÜNÜZ MÜ? EN SEVDİĞİM TABAĞI KIRDIM!
TOPU TOPU BİR TABAK!.. YİNE DE, GİDERKEN NEDEN BİR NAZİ GÖTÜRMEYE ÇALIŞMADILAR?
BAZI YERLERDE, DİRENDİLER... AMA SEN BİR ALMAN ÖLDÜREMEDEN ONLAR YÜZ KİŞİ DEVİRİYORDU. SONRA DA HERKEŞİ.
BÖYLECE HERKEŞ DE ÖLMÜŞ OLUYORDU. EE?
DUR, ATMA SAKIN! BEN O PARÇALARI YAPIŞTIRIRIM.
BEN BULAŞIKLARI YIKAYAYIM.
HAYIR. SEN HİNDİ BUTLARINI ÇIKAR... YOKSA ÖTEKİ TABAKLARIMI DA KIRARSIN.

O gece...
FIYUU... SONUNDA UYUDU!
ONUNLA BÜTÜN BİR GÜN GEÇİRMEK NE ZOR, DEĞİL Mİ? O KADAR GERGİNLİK YAYIYOR Kİ.
ZAVALLI, GALİBA MALA YÜZÜNDEN HER ZAMANKİNDEN DE KÖTÜ DURUMDA...
YOK, HEP BÖYLEYDİ... MALA'NIN KAÇMASININ NEDENLERİNDEN BİRİ DE BU.
SENCE, YENİDEN BİR ARAYA GELİRLER Mİ?
UMARIM, GELİRLER. YOKSA BÜTÜN İŞ BİZE DÜŞER. ONA DAHA FAZLA DAYANABİLECEĞİMİ HİÇ SANMIYORUM.
AAAAAAHHHHH!
B-BU SES DE NE?
HİÇ CANIM, VLADEK...
YİNE UYKUSUNDA İNLİYOR. KÜÇÜKKEN, BÜTÜN BÜYÜKLER UYKUDA BÖYLE SESLER ÇIKARIR, SANIRDIM.
AAAH!
AAH AH. GECELERİ BURASI NE HUZURLU. AUSCHWITZ'İN GERÇEK OLDUĞUNA İNANMAK, NEREDEYSE İMKÂNSIZ.
EVET. AH!
PAT
KAHROLASI SİVRİLER, BENİ CANLI CANLI YİYECEK.
BENİ DE.
FISS
GEL. ODAYA GİDİP, BİR ŞEYLER OKUYALIM. DIŞARISI SERİNLEDİ.
95

Ü Ç Ü N C Ü B Ö L Ü M

27...
28...
29...
GÜNAYDIN BABA. YİNE HAPLARINI MI SAYIYORSUN?
HAYIR, KRAKERLERİMİ! HAPLARIMI SAATLER ÖNCE SAYDIM!
NASIL BU KADAR GEÇ UYUYORSUNUZ?
SALT
KOLAY DEĞİL...
... BAYAĞI GÜRÜLTÜ YAPTIN.
BUZDOLABINI ÇÖZDÜRÜYORDUM... ASLINDA, YARDIMIN İŞE YARARDI...
DIŞARIDA HAVA ÖYLE GÜZEL Kİ, HEP BİRLİKTE SÜPERMARKETE GİDEBİLİRİZ.
HARİKA
BU HAFTA NE YEMEK İSTİYORSANIZ ALIRIM... HİNDİ BUDU, BALIK, CANINIZ NE ÇEKİYORSA.
FAZLA BİR ŞEY GEREKMEZ. NASIL OLSA BİR İKİ GÜN SONRA GİDECEĞİZ.
GİTMEK Mİ!? DAHA YENİ GELDİNİZ!
YAZIN SONUNA KADAR BURADA KALACAKSINIZ SANMIŞTIM.
BURADA İDARE EDEBİLECEĞİNDEN EMİN OLMAK İÇİN SADECE BİRKAÇ GÜNLÜĞÜNE GELDİĞİMİZİ SÖYLEMİŞTİM.
AAH AH. ÖYLEYSE, KEŞKE GELMESEYDİNİZ. ŞİMDİ BİRAZ KALMANIZA BİLE ALIŞTIM.
PÖH!

MALA'NIN BIRAKTIĞI YIYECEKLERI AMBALAJLAYIP, IADE EDECEĞIM.
BIRAZ DAHA GEVREK ALSANIZA...
SAĞ OL, BEN KAHVEDEN MEMNUNUM.
LÜTFEN, BIR TADINA BAK, GÖRECEKSIN, ÇOK GÜZEL.
TEŞEKKÜRLER, MISIR GEVREĞI SEVMEM.
AMA IÇINDE ŞEKER VE TUZ VAR. BENIM IÇIN ZEHIR - SANA BIRAZ VEREYIM, NE DERSIN, FRANÇOISE?
HAYIR, TEŞEKKÜRLER.
ATMAYAYIM, YAZIK. PAKETI KAPATAYIM, EVE GÖTÜRÜRSÜNÜZ.
KUTU NEREDEYSE BOŞALMIŞ, AT GITSIN.
MADEM ÖYLE, PEKI. ONUN YERINE ŞU MEYVALI KEKIN TADINA BAKIN.
BEN AÇ DEĞILIM!
TAMAM, PEKI. KEKI DE GEVREĞIN IÇINE KOYARIM, EVE GÖTÜRÜRSÜNÜZ.
BAK, HIÇBIRINI ISTEMIYORUZ, TAMAM MI? VAZGEÇ ARTIK!
VAZGEÇEMEM... HITLER'DEN BERI TEK BIR KIRINTI BILE ATAMIYORUM.
ÖYLEYSE, ŞU KAHROLASI GEVREĞI SAKLA. BAKARSIN HITLER GERI GELIR!
KUTUYU YENIDEN YAPIŞTIRACAĞIM. YINE DE DÜKKÂNIN GERI ALACAĞINI SANMAM!

BAK, SANA BAĞIRDIĞIM İÇİN ÜZGÜNÜM.
EVET. DUVARLAR ÖYLE İNCE Kİ, KOMŞULAR HER ŞEYİ DUYMUŞTUR.
BAK, MALA'NIN GİTMESİNDEN SONRA, FRANÇOİSE DA, BEN DE SENİN İÇİN ENDİŞELENİYORUZ AMA, BÜTÜN BÜTÜN YANINA TAŞINMAMIZI BEKLEYEMEZSİN...
BÜTÜN BÜTÜN MÜ? BEN SADECE YAZIN SONUNA KADAR BENİMLE KALMANIZI İSTİYORUM. PARASI PEŞİN ÖDENDİ, İADE DE ETMİYORLAR.
REGO PARK'TA YALNIZ BAŞINA NASIL İDARE EDECEKSİN?
İNAN BANA, MALA'YLA OLDUĞUNDAN ÇOK DAHA İYİ İDARE EDERİM.
GEL. ÜÇÜMÜZ DE ÖNDE OTURALIM.
BİLİYOR MUSUN... DÜN AKŞAM AUSCHWITZ HAKKINDA BİR ŞEYLER OKUDUM...
GAZ ODALARINDA ÇALIŞAN TUTUKLULARDAN BAZILARI BAŞ KALDIRMIŞ. 3 S.S. ÖLDÜRÜP, FIRINI HAVAYA UÇURMUŞLAR.
EVET. BUNUN İÇİN HEPSİ ÖLDÜRÜLDÜ YA.
FIRINI UÇURMAK İÇİN CEPHANELİKTEN PATLAYICI ÇALAN DÖRT GENÇ KIZI DA ATÖLYEMİN YANINDA ASTILAR. DÖRDÜ DE ANJA'NIN SOSNOWIEC'TEN DOSTLARIYDI. UZUN BİR SÜRE ASILI KALDILAR, UZUN BİR SÜRE. AAAH AH...

BİRKAÇ HAFTA SONRA OLSAYDI, ASILMAYACAKLARDI... AUSCHWITZ'DE SONA ÇOK YAKLAŞMIŞTIK.

BENİ HEMEN BLOKLARDAN BİRİNDEKİ TAVAN ARASINA GÖTÜRDÜ.

ORADA ELBİSE, HATTA KİMLİK BİLE AYARLADIK. GÜNLÜK EKMEĞİN YARISINI DA ORADA SAKLADIK.

SONRA BÜRODA ÇALIŞAN ÇOCUK GELDİ...

SONUNDA **BOMBALAMADILAR**. BİLEMEZDİK Kİ. ÇEKTİĞİMİZ KORKUDAN, HER ŞEYİ, SİVİL ELBİSELERİ BİLE BIRAKIP, KOŞTUK!

BÜTÜN GECE, SİLAH SESİ DUYDUM. YORULAN, YA DA HIZLI YÜRÜYEMEYENLERİ VURUYORLARDI.

YÜRÜDÜKÇE, SİLAH SESLERİ ARTTI.

GÜN IŞIĞINDA, İLERİDE OLANI GÖRDÜM.

DAN

BİRİ ZIPLIYOR, DÖNÜYOR, 25 YA DA 35 KEZ YUVARLANIYOR. SONRA DURUYOR.

"TAMAM," DİYORDUM, "BELKİ DE KÖPEK VURDULAR".

BEN KÜÇÜKKEN, KOMŞUMUZUN KÖPEĞİ ÇILDIRIP, ISIRMAYA BAŞLAMIŞTI.

GÜM

KOMŞU TÜFEĞİYLE ÇIKIP, ATEŞ ETTİ.

KÖPEK DE ÖYLE YUVARLANIYORDU. TEKME ATARAK, DÖNEREK. SONRA DURDU.

ŞİMDİ DE, "NE TUHAF," DİYE DÜŞÜNDÜM, "İNSAN TIPKI KOMŞUNUN KÖPEĞİ GİBİ TEPKİ GÖSTERİYOR".

TAVAN ARASINDA BİRLİKTE OLDUĞUMUZ ÇOCUKLARDAN BİRİ, NÖBETÇİYLE KONUŞTU...

BÜTÜN GÜN BOYU KONUŞTUK...

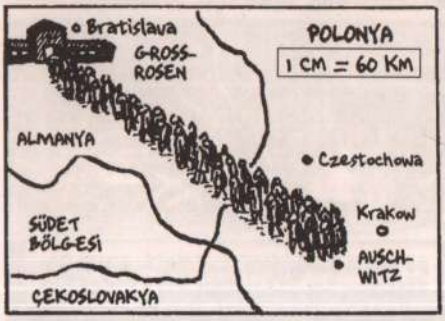

GECE BİR KARIŞIKLIK OLDU, 7, 8 KİŞİ KOŞMAYA BAŞLADI.

BÖYLECE GROSS-ROSEN'A VARDIK.

ORADA KÜÇÜK BİR KAMP VARDI, GAZ ODASIZ.

HER TARAFTA KARGAŞA VE DAYAK. KORKUNÇTU!

ÇOĞU, YÜRÜMEKTEN VE AÇLIKTAN, KAZANLARI KALDIRAMIYORDU BİLE.

ARKAMDAN BAĞIRIŞ VE HAYKIRIŞ DUYDUM. DÖNÜP BAKMADIM.

SABAH OLUNCA, YİNE TEPEMİZE BİNİP YOLA ÇIKARDILAR, KİMBİLİR NEREYE...

KENTİN İÇİNDEN GEÇTİK. SİVİL KİMSE YOKTU, BOMBOŞTU. VE UZAKTAN BİR TREN GÖRDÜK.

ATLAR, İNEKLER İÇİN OLAN TRENLER GİBİ. YER KALMAYANA KADAR SIKIŞTIRDILAR.

İÇERİ! ÇABUK! ÇABUK!

KİBRİT GİBİ, SARDALYE GİBİ BİRBİRİMİZİN ÜZERİNDEYDİK.

EZİLMEMEK İÇİN BİR KÖŞEYE GİTTİM...

YUKARIDA, BELKİ HAYVAN BAĞLAMAK İÇİN BİRKAÇ KANCA VARDI.

VERDİKLERİ İNCE BATTANİYE YANIMDAYDI HÂLÂ.

BİRİNİN SIRTINA TIRMANIP, SIKICA BAĞLADIM.

BÖYLECE BİRAZ DİNLENİR, NEFES ALABİLİRDİM.

BENİ KURTARAN BU OLDU. 200 KİŞİLİK VAGONDAN BELKİ SADECE 25 KİŞİ CANLI ÇIKTI.

TREN YÜRÜDÜ. NEREYE GİTTİĞİNİ BİLMİYORDUK.

SONRA, DURDU.

GÜNLER, GECELER GEÇTİ.

NE SU, NE YİYECEK. SADECE ÇIĞLIKLAR.

BAK, İNSANLAR ÖLMEYE, BAYILMAYA BAŞLADI...

AY! BACAKLARIM, BACAKLARIM BIÇAKLANIYOR!

AHH!

DÜŞECEK YER YOKTU... EĞER DÜŞERSE, ÜSTÜNE ÇIKACAKLARDI.

ONUN İÇİN BIÇAĞINI BACAKLARINA SAPLIYORDU AMA, SONUNDA YİNE DE ÖLÜYORDU.

EĞER BİRİNİN ÇİŞİ GELİR, YA DA BAĞIRSAKLARI HAREKET EDERSE, DURDUĞU YERDE YAPMAK ZORUNDAYDI.

HÂLÂ YEMEĞİ KALMIŞSA, YİYORDU.

BEN ÇOĞU ZAMAN ÇATIDAN KAR YEDİM.

BİRİNDE ŞEKER VARDI AMA YANIYORDU.

GIRTLAĞIM! SU LAZIM! SU! BANA BİRAZ KAR VER!

YALNIZ BANA YETECEK KADAR UZANABİLİYORUM

LÜTFEN! LÜTFEN! YALVARIRIM!

TAMAM, BİRAZ ŞEKER VER, KAR VEREYİM...

BİRAZ ŞEKER YİYİP, HAYATLARINI KURTARDIM.

TREN ÖYLECE, HAREKETSİZ DURDU... NE KADAR BİLMEM, BELKİ BİR HAFTA...
SONRA BİR GÜN, AÇTILAR...
CESETLERİ DIŞARI ATIP, PİSLİĞİNİZİ TEMİZLEYİN!
ÖLÜLERİN EKMEĞİ, YA DA İYİ AYAKKABILARI VARSA, ALIYORDUK...
DIŞARIDA HAFTALARDAN BERİ BEKLEYEN, KAPILARI AÇILMAYAN BİR SÜRÜ TREN VARDI. İÇİNDEKİ HERKEŞ ÖLMÜŞTÜ...
... İHTİYAÇLARI YOKTU ARTIK.
KAPILARI YENİDEN KAPATTILAR. AYAKTA DURACAK YERİMİZ OLDUĞU İÇİN ARTIK ÇOK MUTLUYDUK.
SONRA ÖLENLERİ KAPININ DİBİNE YIĞDIK. HER SABAH, ALMANLAR KAPIYI AÇIP, "KAÇ ÖLÜ?" DİYE SORAR, BİZ DE CESETLERİ DIŞARI ATARDIK. SONUNDA, OTURACAK YERİMİZ BİLE OLDU.

SONRA TREN YİNE HAREKET ETTİ, GİTTİ, GİTTİ... İÇERİDE, ÖLENLER DURMADAN ARTIYORDU, BAZILARI ÇILDIRMAYA BAŞLADI.

ÇIKMAMIZ LAZIM! ÇIKARIN BİZİ! ÇIKARIN!

SONRA, YİNE DURDU

ÖLÜLERİ ATMAMIZ İÇİN KAPIYI AÇTILAR...

HEPİNİZ DIŞARI!

GÖRDÜĞÜMÜZE İNANMAK İMKÂNSIZDI!

ORADA... KIZILHAÇ!..

EVET! VE KIZLAR HERKESE ATIŞTIRACAK BİR ŞEY VERİYORLARDI. BİRAZ KAHVEYLE, BİR PARÇA EKMEK...

ARTIK YEMEĞİN NEYE BENZEDİĞİNİ BİLE HATIRLAMIYORDUK. ÇOK MUTLUYDUK.

SONRA BİZİ YİNE ÖLMEMİZ İÇİN TRENE TIKTILAR, YOLCULUK DEVAM ETTİ...

YARI YOLDA, DACHAU'YA GİTTİĞİMİZİ ÖĞRENDİK.

BİZİ AVRUPA'DAKİ BÜTÜN KAMPLARDAN ALMANYA'YA GETİRİYORLARDI.

1945 YILININ ŞUBAT BAŞIYDI. YİYECEK YOKTU VE ÖYLE KALABALIKTI Kİ -
GİTTİĞİN YERE DİKKAT ET!
AH! DÜKKÂN ŞURADA VE SEN GİRİŞİ KAÇIRDIN!
ÜFFFF
EVYK
HAYDİ, GELİN GİDİP ŞUNLARI GERİ VERELİM.
DAHA NELER! BİR SÜRÜ AÇILMIŞ KUTUYLA, KISMEN YENİLMİŞ YİYECEĞİ İADE ETMEK İÇİN DÜNYADA GİTMEM.
BUNDA UTANACAK NE VAR? YİYEMEYECEĞİM ŞEYLER. BEN HALLEDERKEN SİZ ARABADA BEKLEYİN.
BİLİYOR MUSUN... ANJA'NIN ANILARINDA SAYFALARININ İKİ YÜZÜNÜN DE YAZILI OLDUĞUNA BAHSE GİRERİM...
HA? HATIRLAMIYORUM. NEREDEN ÇIKARDIN?
EĞER BİR YÜZLERİ BOŞ OLSAYDI, VLADEK KAĞITLARI İMKÂNI YOK YAKAMAZDI.
DOĞRU... BAK, CAMDAN GÖRÜNÜYOR!
ÜFF. VLADEK'LE YÖNETİCİ BİRBİRLERİNE BAĞIRIYOR...
ŞİMDİ DE YÖNETİCİ YANINDAN ÇEKİP, GİTTİ...
VLADEK DE PEŞİNDEN...
NE UTANÇ VERİCİ.

AAH AH. BUNLARI YAŞAMAKTANSA, KENDİMİ ÖLDÜRMEYİ TERCİH EDERİM..
NE? ERZAK İADE ETMEKTENSE Mİ?
HAYIR. VLADEK'İN YAŞADIKLARINI. HAYATTA KALMIŞ OLMASI BİR MUCİZE.
DOĞRU. AMA BİR ANLAMDA DA HAYATTA KALMAMIŞ.
GALİBA YANINDA DAHA UZUN KALMAK GEREKECEK. YARDIMA İHTİYACI VAR.
DALGA MI GEÇİYORSUN?
... HAYATTA KALACAĞIMIZI SANMAM.
YOO... HOO!..
GÖRDÜNÜZ MÜ? DEĞİŞTİRDİM VE ALTI DOLARLIK ERZAKI BİR DOLARA ALDIM.
İNANILMAZ!..
... SENİ DÜKKÂNDAN ATACAKLARINDAN EMİNDİK!
NE DİYORSUN? YÖNETİCİ ÇOK KİBAR BİR BEYEFENDİ...
SAĞLIĞIMI, MALA'NIN BENİ NASIL TERK ETTİĞİNİ VE KAMPTA NELER YAŞADIĞIMI ANLATIR ANLATMAZ, YARDIM ETTİ.
OY! GİR İÇERİ... BİR DAHA BURADA YÜZÜMÜZÜ BİLE GÖRMEK İSTEMEZLER.

ŞİMDİ EVE DÖNELİM DE MALA İÇİN AVUKATA TELEFON EDEYİM.
DACHAU... ORASININ ÇOK KALABALIK OLDUĞUNU ANLATIYORDUN...
EVET- ÖYLE BİR KAMPTI Kİ, KORKUNÇ! ÖYLE BİR FELAKET YAŞADIM Kİ, ANLATAMAM. BÜTÜN DERTLERİM DACHAU'DA BAŞLADI.
BARAKALARA KİLİTLENMİŞ, SAMANLARIN ÜZERİNDE, ÖLMEYİ BEKLİYORDUK.
SAMANIN İÇİNDE BİT VARDI.
BİTLERDE DE, TİFÜS.
YEMEK OLARAK SADECE EKMEK VE ÇORBA VERİYORLARDI, AMA ÖNCE GÖMLEĞİNİ GÖSTERMEN GEREKİYORDU....
TEK BİR BİT BİLE OLSA, ÇORBA ALAMIYORDUN İMKÂNSIZDI. HER YERDE BİT VARDI!
TANRI KORUSUN, EĞER BİRİNİN ELİNDEKİ ÇORBANIN BİR DAMLASINI BİLE DÖKERSEN..
KAN ÇIKANA KADAR, HAYVANLAR GİBİ DÖVÜŞÜYORLARDI.
AÇ KALMANIN NE DEMEK OLDUĞUNU BİLEMEZSİN.

ORADA, DACHAU'DA, ELİMDE CERAHAT BİRİKTİ.
YARAYI DAHA KÖTÜLEŞTİRMEYE UĞRAŞTIM...
BENİ REVİRE GÖTÜRMELERİNİ İSTİYORDUM.
BİRKAÇ GÜNDE BİR, BİRİ GELİP KİM HASTA DİYE BAKIYORDU...
ONLARLA GİT...
ÇÜNKÜ, DUYDUM Kİ REVİR CENNET GİBİYMİŞ.
ELİNE BU MERHEMİ SÜR VE SAR. KISA ZAMANDA İYİLEŞİR.
BURADA GÜNDE ÜÇ ÖĞÜN YİYECEK VERİYORLARDI, HER YATAKTA DA SADECE İKİ HASTA VARDI.
BENİ SEVSİNLER DİYE, TEK ELİMLE OLABİLDİĞİNCE ÇALIŞTIM.
HAYRET, ÇOKTAN İYİLEŞMİŞ OLMALIYDI!
DAHA KALABİLMEK İÇİN HER GÜN ELİMİ KAŞIYORDUM.
AHH!
TAMAM, YARAYI YENİDEN AÇTIM!
GERÇEKTEN DE ÇOK, ÇOK ACIMIŞTI.
ELİM İÇİN KORKUP, İYİLEŞTİRDİM. AVUCUMDA HÂLÂ İZİ VAR.

REVİRDEN BARAKAYA DÖNMEK ZORUNDA KALDIM, HEPSİ DIŞARIDA TOPLANMIŞTI.

KONUŞTUKÇA, ZAMAN DAHA ÇABUK GEÇTİ.

HER SABAH YANIMA GELİYORDU, FRANSIZ...

YENİ YİYECEKLE AKLIMA BİR FİKİR GELDİ...
PSST, BİR PARÇA ÇİKOLATA ALMAK İSTER MİSİN?
ÇİKOLATA MI?! MİLYONERE BENZER HALİM VAR MI?
GÖMLEĞİNE KARŞILIK VERİRİM.
GÖMLEĞİM Mİ?! ÇILDIRMIŞSIN-
DONARIM! Ş-ŞEY, BUGÜNKÜ EKMEĞİNİ DE VERİRSEN.
AUSCHWITZ'DE GÖMLEK PEK PAHALI DEĞİLDİ AMA BURAYA BİR ŞEY GELMİYORDU.
GÖMLEĞİ ÇOK, ÇOK DİKKATLİ YIKADIM.
SONRA DA DIŞARIDA KURUTTUM.
ŞANSIM VARMIŞ, KAĞIT BULDUM.
DİKKATLE SARMALADIM.
YALNIZCA ÇORBAYA ÇAĞIRDIKLARINDA ÇIKARIYORDUM.
İŞTE GERÇEKTEN BİTSİZ BİR GÖMLEK!
ESKİ GÖMLEĞİMİ PANTOLONUMA GİZLEYİP, YENİSİNİ GÖSTERİYORDUM.
TAMAM.
HEMEN YEMEK VERİYORLARDI.
SEN BİR DAHİSİN, VLADEK. DAHİ!
FRANSIZ'A DA GÖMLEK BULMASI İÇİN YARDIM ETTİM, ARTIK HEP ÇORBAMIZ OLUYORDU.

AMA BİRKAÇ HAFTA SONRA, YEMEK YİYEMEYECEK KADAR HASTALANDIM...

GECELERİ, TUVALETE GİTMEK İÇİN YERE İNMEM LAZIMDI. BÜTÜN KORİDOR, CESETLERLE DOLUYDU, GEÇMEK İMKÂNSIZDI...

KAFALARINA BASMAK LAZIMDI: BU DA KORKUNÇTU, ÇÜNKÜ CİLTLERİ ÖYLE KAYGANDI Kİ, İNSAN DÜŞECEĞİNİ SANIYORDU. HER GECE, AYNI.

REVİRDEN BİRİNİN BİR DAHAKİ GELİŞİNDE, HÂLÂ YAŞIYORDUM...

ÇOĞU, GİDİP REVİRDE ÖLECEK KADAR UZUN YAŞAYAMADI.

ORADA HAREKET EDEMEYECEK, HATTA TUVALETE BİLE GİDEMEYECEK KADAR GÜÇSÜZ, YATTIM.

YANIMDAKİLERDEN YARDIM İSTEDİM, AMA BİRKAÇ SAAT SONRA ONLAR ÖLMÜŞ, YERLERİNE YENİLERİ GELMİŞTİ.

EKMEKLE ÇORBA VERDİLER, AMA YİYEMEYECEK KADAR GÜÇSÜZDÜM...

PAYIMI YASTIĞIMIN ALTINA KOYDUM.

HEY! ŞURADAKİNİN YATAĞININ ALTINDA KURU EKMEK VAR!

İYİ YA, ALIVER, ARTIK İHTİYACI OLMAZ.

BAĞIRDIM, AMA BAĞIRAMIYORDUM!

IIIIH IIIIIIH.

BAĞIRAMAYACAK KADAR GÜÇSÜZDÜM...

AYAKKABIMI ALIP, VURMAYA BAŞLADIM.

KLAKK KLAKK KLAKK

KEŞ ŞU GÜRÜLTÜYÜ!

PÖH! AL KAHROLASI EKMEĞİNİ!

YİYEMİYORDUM, AMA TUVALETE GİTMEME YARDIM ETMELERİ İÇİN, EKMEĞİ KÜÇÜK PARÇALARA AYIRDIM.

ATEŞİM DÜŞTÜ VE YENİ BİR HABER GELDİ.

HASTA OLANLARI GÖNDERMEK İSTİYORLARDI, AMA VARANA KADAR ÖLECEKLERİ DEĞİL.

YİNE DE KAPIDAN ÇIKMAYI BAŞARDIM...

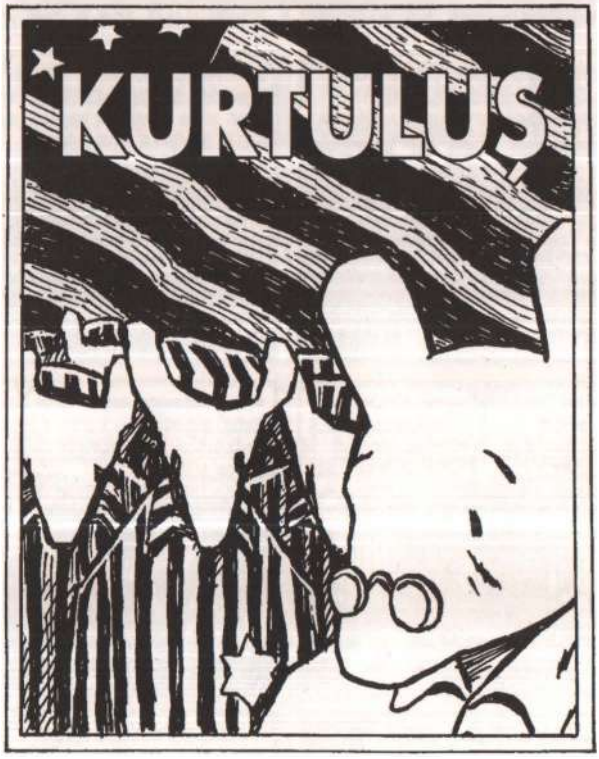

(*) SCHWARTZER: Almanca siyah anlamına gelen schwartz'tan türemiş, "kara derili" anlamında Yiddişçe bir sözcük.

TEŞEKKÜRLER. YÜRÜMEK İÇİN ÇOK SICAK.
MÓJ BÓŻE! CO SIĘ STAŁO JEGO ŻONIE? CZY ONA ZOLUPIŁA?*
* (LEHÇE): Aman Tanrım! Karısına ne oldu? Kafayı yemiş olmalı!!
KUZENİM YOLUN İLERİSİNDE OTURUYOR.
PSIA KREW! CHOLERA! TO NIE MOŻLIWE. A ŚWIARTSER SIĘDZI TU ZE MNĄ! *
* (LEHÇE): İnanamıyorum! Arabada bir şvartzer var!
KENDİNİZE DİKKAT EDİN.
SANA NE OLDU, FRANÇOİSE? ÇILDIRDIN MI, YOKSA?
ŞVARTZER ARKA KOLTUKTAKİ YİYECEKLERİ ÇALMASIN DİYE GÖZÜMÜ AYIRAMADIM!
NE?
BU ÇOK ÇİRKİN! ÖZELLİKLE DE SEN, NASIL BÖYLE IRKÇI OLABİLİRSİN! SİYAHLARDAN TIPKI NAZİLERİN YAHUDİLERDEN SÖZ ETTİKLERİ GİBİ BAHSEDİYORSUN!
PÖH!..
GERÇEKTEN, BUNDAN DAHA AKILLI OLDUĞUNU SANIRDIM, FRANÇOİSE...
YAHUDİLERLE ŞVARTZERLERİ MUKAYESE BİLE ETMEM!

GENELLEME YAPIP, SİYAHLAR HIRSIZDIR DEMEYE NASIL CÜRET EDERSİN? BU-
KES ARTIK, TAMAM MI? ONLARI HİÇ TANIMIYORSUN..
NEW YORK'A İLK GELDİĞİMDE BİR ÇAMAŞIR MERKEZİNDE ÇALIŞIYORDUM. DAHA ÖNCE BU ZENCİLERİ HİÇ GÖRMEMİŞTİM..
AMA HER YERDE ŞVARTZER VARDI, MALLARIMI BİR SANİYELİĞİNE BİLE YERE BIRAKSAM, HER ŞEYİ YÜRÜTÜYORLARDI!
AMA SEN-
UNUT, GİTSİN, SEVGİLİM.. BU ADAM UMUTSUZ VAKA.
EVET!..
EN İYİSİ, HEPİMİZ UNUTALIM.
HEY, BAKIN ÇOCUKLAR... EVİM, TATLI EVİME VARDIK BİLE...
ŞİMDİ YENİ YİYECEKLERİMİZLE MUTLU BİR YEMEK YİYEBİLİRİZ. TANRI'YA
ŞÜKÜRLER OLSUN, SİZİN ŞVARTZER YEMEKLERİ ÇALAMADI.
COSMO
BUNG
COLO

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Yeniden Rego Park. Sonbahar sonları...

KENDİMİ NASIL İDARE EDECEĞİMİ BİLEMİYORUM... BELKİ DE SENİN ODANA BANA BAKACAK BİR KİRACI BULURUM.
EVET, BELKİ.
NEYSE... GEL BAKALIM! ŞİMDİ PANJURLARIMI YUKARI TAŞIYIP, TAKMAMIZ LAZIM.
TİH. BEN DE ÖYKÜNÜN GERİ KALANINI ANLATACAĞINI UMUYORDUM...
BUNU BELKİ SONRA KONUŞURUZ, DAHA ŞİMDİDEN ÜŞÜDÜM. EVİ PANJUR OLMADAN ISITIRSAM, PARA KAYBEDERİM.
UMMF...
ESKİDEN, BU ZAMANA KALMADAN TAKARDIM PANJURLARI, HEM DE YARDIM İSTEMEDEN.
TAMAM, TAKACAĞIM, AMA ÖNCE BANA ANJA'YI ANLAT.
ANJA MI? ANLATACAK NE KALDI? NEREYE BAKSAM, ANJA'YI GÖRÜYORUM...
AÇIK DA OLSA, KAPALI DA OLSA, İYİ GÖZÜMDEN, CAM GÖZÜMDEN, HEP ANJA'YI DÜŞÜNÜYORUM.
Ş-ŞEY, DACHAU'DAYKEN DEMEK İSTEMİŞTİM. ANJA NEREDEYDİ?
KLIK
BİLMİYORUM-FARKLI KAMPLARDA... AUSCHWITZ'DEN BENDEN ÖNCE ÇIKTI VE GROSSROSEN'A GİTTİ, SONRA- HATIRLAMIYORUM.

İYİ DE, NASIL HAYATTA KALDI?
MANCİE -AUSCHWITZ'DE TANIDIĞIM MACAR KIZ- ANJA'YI YANINDAN HİÇ AYIRMAMIŞ.
SAVAŞTAN SONRA, GÜZEL BİR HEDİYE VERMEK İÇİN HEP MANCİE'Yİ ARADIM AMA TAM ADINI BİLE BİLMİYORDUM, HİÇ ULAŞAMADIM!
ANNEM RAVENSBRÜCK'TEN SÖZ EDERDİ. MANCİE DE ONUNLA MIYMIŞ?
EVET... BELKİ ORASIYDI...
TEK BİLDİĞİM ANJA'NIN RUSLAR TARAFINDAN KURTARILDIĞI VE SOSNOWİEC'E BENDEN ÖNCE VARDIĞI. BENİM KURTULMAM DAHA UZUN SÜRDÜ...
SAVAŞIN SON DAKİKALARIYDI, DACHAU'DAN AYRILDIK.
BENİ ALMAN TUTUKLULARLA DEĞİŞTİRMEK İÇİN İSVİÇRE SINIRINA GÖTÜRDÜLER AMA ORAYA VARAMADIK.
İSVİÇRE KIZILHAÇI'NDAN BİRER HAZİNE ALDIĞIMIZI HATIRLIYORUM: SARDALYE! BİSKÜVİ! ÇİKOLATA!
BAZILARI VERİLENLERİ HEMEN YEDİ. TABİİ BEN SONRAYA SAKLADIM.
AKŞAM OLUNCA, BAZILARI ELİMDEKİLERİ ÇALMAYA KALKTI...
HEY!
TİFÜS YÜZÜNDEN HÂLÂ DİNLENMEM LAZIMDI AMA BU HAZİNE UYKUDAN ÇOK DAHA DEĞERLİYDİ.

HERKES DIŞARI! BEŞERLİ SIRA OLUN!
YOLUN SONUNA GELMİŞTİK.
ORADAN SINIRA YAYAN GİDECEKTİK...
VE HER YERİN BANA CEHENNEM OLMADIĞINI GÖRDÜM. HAYAT HÂLÂ DEVAM EDİYORDU.
YÜRÜDÜK. DURDUK. SAATLERCE DİKİLDİK.
(NE OLUYOR?)
(BİZİ YİNE DACHAU'YA GÖTÜRECEKLER!)
(HAYIR, HAYIR. AMERİKALILAR GELİYOR.)
ÖNCE KARGAŞA, SONRA SÖYLENTİ, SONRA DA ÇIĞLIKLAR.
YAŞASIN, SAVAŞ BİTTİ!
BİTMİŞTİ.
HEMEN RAYLARA YÜRÜYÜN! SCHNELL!
BİZİ BIRAKMADILAR, AMA BİR YÜK TRENİNE BİNDİRDİLER.
AMERİKALILAR ÖTEKİ KÖYDE. SİZİ ONLARA BIRAKIYORUZ.
TRENE MUHAFIZ BİNMEDİ. O ZAMAN BİTTİĞİNİ GERÇEKTEN ANLADIK.

TREN YARIM SAAT SONRA DURDU.

KİMİMİZ ŞU YÖNE, KİMİMİZ O YÖNE DAĞILDI...

YAVAŞ YAVAŞ HEPİMİZİ YOLLARDAN TOPLADILAR, YAKLAŞIK 200 KİŞİYİ ORMANA, BÜYÜKÇE BİR GÖLÜN KIYISINA GÖTÜRDÜLER...

BİR YERE GİTMEMEMİZ İÇİN NÖBETÇİLER DİKTİLER.

AKŞAMA DOĞRU, SUYUN KIYISINA YAKLAŞTIM...
VLADEK ŞPİEGELMAN! BU ŞEN MİŞİN?
ŞHİVEK?! YAŞIYORSUN!
ŞHİVEK SAVAŞTAN ÖNCE, SOSNOWİEC YAKINLARINDAKİ BEDZİN'DEN ARKADAŞIMDI.
HER ŞEYDEN KURTULDUK DA, SONUNDA, SAVAŞ BİTERKEN BURADA VURULUP ÖLECEĞİZ!
HÂLÂ BİRAZ KAHVEM KALDI. GEL, SON BİRER FİNCAN İÇELİM.
BAKIN! VURUN ŞUNU!
SLOOP
YAŞLI BİRİ, ELLİLERİNDE VARDI, GÖLE ATLADI. YÜZÜLECEK MESAFE ÇOKTU.
DAN DAN!
DAN DAN DAN!
BAŞARDI! DENEYECEK GÜCÜN VARMI?
SUYUN YANINDA DURALIM, GERÇEK ATEŞ BAŞLADIĞINDA, DENERİZ.
GECE OLDU. ÇOK KORKUYORDUK, OTURUP, BEKLEDİK.
İNSANLAR AĞLIYOR, DUA EDİYORDU. BURAYA KADAR HAYATTA KALMIŞKEN, YAPACAK BAŞKA BİR ŞEY OLMADIĞINDAN, ATEŞ ETMELERİNİ BEKLİYORDUK.

SABAH ERKEN HÂLÂ HAYATTAYDIK.

GİTMİŞLER!

MUCİZE BU! TEK BİR ALMAN BİLE YOK- SADECE SİLAHLARI!

NE OLDU ACABA?

SUBAYIN ÇADIRININ YANINDA YATIYORDUM. SEVGİLİSİYLE TARTIŞTILAR

KIZ BİZİ BIRAKMASI İÇİN YALVARDI. YOKSA CEZALANDIRILACAĞINI SÖYLEDİ.

"SAVAŞ BİTTİ", DİYE AĞLADI. "GEL, KAÇALIM", DEDİ. BİZİ KURTARAN, O.

HERKES BAŞKA YÖNE DAĞILDI.

BELKİ BU ÇİFTLİKLERİN BİRİNDEN YİYECEK VERİRLER.

DUR!

YOLDA YAHUDİLERİ TOPLAYAN BAŞKA BİR DEVRİYE VARDI.

AYNI ŞEY YENİDEN BAŞLADI. 40-50 KADARIMIZI YAKALAYIP, BÜYÜK BİR SAMANLIĞA KAPATTILAR.

GECE BOYUNCA, ÇEVRE DAĞLARDAN SİLAH SESLERİ GELDİ.
BOM DAN GÜM
TAKA TAKA
NÖBETÇİLERİN HEPSİ KAÇMIŞ!
YANİ, O SABAH DA HÂLÂ YAŞIYORDUK!
GEL, SHİVEK, ETRAF SAKİNLEŞENE KADAR BİR SIĞINAK BULALIM.
BİR GARAJA VARDIK. SAHİBİNİ BULDUM...
LÜTFEN BAYIM. AMERİKALILAR GELENE KADAR SAKLANACAK BİR YER ARIYORUZ.
GİDİN BURADAN! BAŞIMI DERDE SOKMAYIN!
ACIYIN. YALNIZ BİR-İKİ GÜN İÇİN.
PEKALA... ARKADA BİR ÇUKUR VAR. EĞER ORADA YATMAK İSTERSENİZ, BEN KARIŞMAM!
BİR GÜN BOYU ORADA SAKLANDIK. SONRA İKİ ALMAN ASKERİ GELDİ.
HEY! INNSBRUCK NE TARAFTA?
BURADAN, KOMUTAN.
BİR DAKİKA! ARKADA, ÇUKURDA SAKLANAN İKİ YAHUDİ VAR!
ÖYLE ACELELERİ VARDI Kİ, BİZE BAKMADILAR BİLE.

EVLERE YAKLAŞIP, İÇERİYE BİR GÖZ ATTIK...

EVİN BİR BÖLÜMÜ SAMANLIKTI.

DUVARDAN BAĞIRIŞMALAR GELİYORDU:

SAMANLIĞIN UZAK KÖŞESİ BİRAZ ÇÖKTÜ...

(*) WEHRMACHT: Alman ordusu.

TEK BAŞIMA, BOŞ EVE GİRDİM.
GULP! SÜT!
SLAPP! SLURP!
O KADAR İÇTİM Kİ, NE ZAMAN DURDUM, HATIRLAMIYORUM!
SANA GÜVENDE OLDUĞUMUZ SÖYLEMİŞTİM. SÜT GETİRDİM!
SÜT!
İKİMİZ DE ÇOK FAZLA SÜT İÇİP, ETRAFA BAKINDIK.
TAVUKLARA BAK!
ŞİVEK KÖY ÇOCUĞUYDU. HER GÜN BİR TAVUK KESİP, İNEĞİ SAĞDI.
RÜYAMDA TAVUK GÖRÜYORDUM!
BAK, YUKARIDA ELBİSE BULDUM. ARTIK ÇİZGİLİLERİMİZİ ATABİLİRİZ.
SKRAAAK!
İŞTE! KENDİMİ YİNE İNSAN GİBİ HİSSETMEYE BAŞLADIM!
BEN DE. SADECE M-MİDEM B-BULANIYOR...
AMERİKALILAR GELENE KADAR, BİRKAÇ GÜN HASTA YATTIK...
ELLER YUKARI! KİMLİĞİNİZİ GÖSTERİN!
MİDELERİMİZ TAVUK ETİ VE SÜTTEN SARSILMIŞTI. İSHALDEN HASTA GİBİYDİK.

KURTULUŞUMU, BURAYA GELİŞİMİZİ, HER ŞEYİ ANLATTIM...

... DACHAU'DAN DA BURAYA TRENLE-

DAN! DAN!

AYY!

ADAMLARIM, ALMANLARIN SAKLADIĞI CEPHANELİĞİ BULDUKLARINI HABER VERİYORLAR..

O HERİFLER ARTIK SİZE KÖTÜLÜK EDEMEZ. GERİYE SADECE ÖLÜLERLE ÖLMEKTE OLANLAR KALDI.

BU EV KARARGAHIMIZIN BİR BÖLÜMÜ OLACAK...

AMA EĞER ETRAFI TEMİZLER, YATAKLARIMIZI YAPARSANIZ, BURADA KALABİLİRSİNİZ.

BİR ÇİKOLATA?..

B-BELKİ SONRA, TEŞEKKÜRLER.

BÖYLECE AMERİKALILARIN YANINDA KALDIK. İNGİLİZCE KONUŞTUĞUM İÇİN BENİ SEVDİLER.

BOYA İÇİN TEŞEKKÜRLER, WİLLİE.

BİR ŞEY DEĞİL ÇAVUŞ, LAFINI BİLE ETMEYİN.

BİZE YEMEK KUTULARI, ARMAĞANLAR VERDİLER, BANA DA "WİLLİE" ADINI TAKTILAR.

BİR GÜN EVE KADININ BİRİ GÖREVLİLERLE GELDİ...
BU İKİ YAHUDİ HIRSIZI TUTUKLAYIN!
KOCAMIN ELBİSELERİNİ ÇALDILAR!
ALDIĞIMIZ ELBİSELERE HİÇ BAKMADIK BİLE!
HIRSIZ-LAR!
ELBİSELERİ GERİ VERMEK ZORUNDASIN, WİLLİE.
"TAMAM, ALSIN", DEDİM. "HÂLÂ 3 DOLU BAVULU-MUZ VAR!"
AH! SAATE BAK, ŞİMDİ PANJUR İŞİNDE ACELE ETMEMİZ LAZIM.
HA, UNUTMADAN, BURAYA BAKINCA HOŞUNA GİDE-CEK BİR ŞEY KOYDUM.
?
KAYBETTİM SANIYOR-DUM, AMA GÖRÜYOR-SUN NASIL SAKLAMIŞIM!
ANNE-MİN GÜN-LÜĞÜ?!
HAYIR, HAYIR! ONDAN ARTIK HİÇ BAHSETME. GÜNLÜK YOK, BİTTİ ARTIK!
DOLABIMIN DİBİNDE BU FOTOĞRAFLARI BULDUM, BAZILARI TA POLONYA'DAN.
TEŞEKKÜRLER.
GEL, PAN-JURDAN SONRA BAKARSIN!
BU HERMAN AMCA MI?

EVET. ANJA'NIN BÜYÜĞÜYDÜ, LODZ'DA AİLENİN ÇAMAŞIR FABRİKASINI YÖNETİYORDU.
Herman·Hela·Lodz 1929
1939'DA HELA'YLA DÜNYA FUARINI GEZMEYE BURAYA GELDİLER, SAVAŞ BOYUNCA KALDILAR. 1950'DE -SEN BEBEKTİN- BİZ DE BURAYA GELDİK; STOCKHOLM'DEN ONUN EVİNE.
İSVEÇ'TE KALMAYI TERCİH EDERDİM, YİNE İYİ BİR İŞİM VARDI, AMA ANJA AİLEDEN TEK HAYATTA KALANIN YANINA GİTMEK İSTEDİ.
VE -OY- 1964'TE, HERMAN BİR VUR-KAÇ SÜRÜCÜ TARAFINDAN EZİLDİĞİNDE, ANJA DA YAVAŞ YAVAŞ ÖLMEYE BAŞLADI.
Herman. Norristown. PA. 1957
BUNLAR DA SAVAŞ SIRASINDA SOSNOWİEC'TE YANIMIZDA KALAN ÇOCUKLARI, LOLEK VE LONİA.
BİLİYORSUN, LOLEK AUSCHWITZ'DEN SAĞ KURTULDU, MÜHENDİS OLDU, ŞİMDİ DE ÜNLÜ BİR ÜNİVERSİTE HOCASI.
Lolek·Hela 1946
KÜÇÜK KIZ GETTO'DA, RICHIEU'YLE BİRLİKTE ÖLDÜ.
ANJA'NIN BU KARDEŞİ, JOSEF, TABELA RESSAMIYDI, SANATÇI. ANNEN SENİN ONA BENZEDİĞİNİ SÖYLERDİ HEP.
Josef. Lodz. 1934

LODZ'DA BİR KIZ ARKADAŞI VARDI -HARİKA BİR KIZ- AMA PARADAN VE GECE KULÜPLERİNDEN HOŞLANIYORDU. SONRA ALMANLAR FABRİKA'YI ANJA'NIN AİLESİNİN ELİNDEN ALDILAR.

O ZAMAN DA PARA AZALINCA, KIZ JOSEF'İ TERK ETTİ, O DA KENDİNİ ÖLDÜRDÜ.

Josef + Sonia. 1939

ORTANCA ABİSİ LEVEK, SAVAŞ ÇIKTIĞINDA KARISIYLA KURSA'YA KAÇTI AMA ORASINI GÖRÜNCE GERİ DÖNMEK İSTEDİ.

RUSYA'YA KAÇANLARI, CASUS DİYE SİBİRYA'YA GÖNDERİYORLARDI, KAÇAK DÖNMEK İÇİNSE HAZİNE GEREKLİYDİ. BİRAZ PARA GÖNDERDİM...

Levek. Sosnowiec '27

1938'DE FABRİKA İÇİN NAKİT GEREKİNCE, O BANA PARA VERMİŞTİ. BU KEZ DE BEN KARISININ AİLESİNE, VARŞOVA'YA DÖNMESİ İÇİN YARDIM ETTİM.

VARŞOVA'DA OLANLARI BİLİYORSUN. EĞER RUSYA'DA KALSALARDI, BELKİ DE HÂLÂ YAŞIYOR OLACAKLARDI.

ANJA'NIN ANNESİYLE BABASI, BÜYÜKANNE, BÜYÜKBABA, BÜYÜK ABLASI TOSCHA, KÜÇÜK BİBİ VE RICHIEU'MİZ. GERİYE KALAN TEK ŞEY, BU RESİMLER.

1934

SENİN AİLENE NE OLDU?
BENİMKİLER?.. BABAM, FELA, FELA'NIN 4 ÇOCUĞU, SÖYLEMİŞTİM SANA, 42'DE GİTTİ.
KIZ KARDEŞLERİM ZOSCHA VE YADJA'NIN BİRER ÇOCUĞU VARDI, BENİMLE BİRLİKTE GETTO'YA GÖNDERİLDİLER, SONRA DA AUSCHWITZ'DE ÖLDÜLER.
EN YAKIN KARDEŞİM MARKUZ'LA MOSES, BEN ASKERDEN DÖNER DÖNMEZ BLECHAMER TOPLAMA KAMPINA GÖNDERİLDİ. KIZILHAÇ'LA PARA GÖNDERDİM... EKMEĞİN İÇİNE SAKLAYARAK.
MEKTUPTA: "BU EKMEK ÇOK DEĞERLİDİR. USULCA VE DİKKATLE YİYİN," DİYE YAZDIM. SAVAŞTAN SONRA BİRİYLE TANIŞTIM, ONLARI ÖLÜRKEN GÖRMÜŞ, AMA NASIL, BİR TÜRLÜ ANLATMADI.
ÖTEKİ KARDEŞLERİM, LEON VE PİNEK, POLONYA ORDUSUNDAN FİRAR EDİP, RUSYA'DA LEMBERG'E KAÇTI.
BİR YAHUDİ KÖYLÜ AİLESİ SAKLAMIŞ ONLARI. PİNEK ONLARDAN BİRİYLE EVLENDİ. LEON HASTALANDI. DOKTAR TİFÜS DEMİŞ, OYSA O APANDİSİT'TEN ÖLDÜ.
Sarah + Pinek. Tel Aviv, 1963
KISACASI, SAVAŞTAN BİR TEK KÜÇÜK KARDEŞİM PİNEK KURTULDU... ÖTEKİLERDEN KALAN HİÇBİR ŞEY YOK... BİR RESİM BİLE.

BU FOTOĞRAFLAR RICHIEU'NIN POLONYALI DADISINDAN GELDI. SAVAŞ BITENE KADAR SAKLASIN DIYE, DEĞERLI EŞYAMIZI VERMIŞTIK.
AMA SAVAŞTAN SONRA, "BÜTÜN O DEĞERLI ŞEYLERE NAZILER EL KOYDU," DEDI. INANMADIK, AMA EN AZINDAN RESIMLERI GERI VERDI.
BUNLARI ALABILIR MIYIM?
EVET. SENIN IÇIN ÇIKARDIM. BEKLE DE BIR ZARFA KOYAYIM.
PURO KUTUSU IŞIME YARAR-
AHH!
ÜFF! GÖRDÜN MÜ, NITROSTAT HEMEN IŞE YARIYOR. ÇOK KONUŞTUM. BIRAZ UZANAYIM.
HMM, PEKI YA PANJURLAR?
SEN TEK BAŞINA BECEREMEZSIN, BEN DE YAPAMAYACAK KADAR YORGUNUM. BELKI YARIN YAPARIZ.
IMKÂNSIZ. ÇOK IŞIM VAR! ANCAK HAFTAYA GELEBILIRIM.
AH. ÖYLEYSE ŞIMDI YAPALIM. BEN... AH!
HARIKA - BIR KALP KRIZI DAHA GEÇIR! BAK, BU BIRKAÇ GÜN, ISITMAYA BIRAZ DAHA PARA ÖDEYECEKSIN, HEPSI BU.
OOOF OF.
SENI BU KADAR KONUŞTURDUĞUM IÇIN BAĞIŞLA BENI.
BOŞVER BE OĞLUM. GELDIĞIN ZAMAN HEP MUTLU OLUYORUM.

BEŞİNCİ BÖLÜM

İKİNCİ BALAYI

BİRAZ DAHA KAHVE?
VE "HAYIR!" DEDİ, "GAZ ODASINDA ÖLMEYECEĞİM. ÇOCUKLARIM ONLARIN GAZ ODALARINDA ÖLMEYECEK."
KLİK
HEM DE NASIL!
BAK, VLADEK'İN ÖYKÜSÜNDEN 20 SAATLİK BİR BANDIM VAR. TAM BİTİRMEK ÜZEREYKEN, FLORİDA'YA TÜYDÜ.
BİR KERE BİLE ARAMADI UMARIM, İYİDİR...
MALA DA ORADA. BELKİ DE KARŞILAŞIP, BİRBİRLERİNİ ÖLDÜRDÜLER.
BANA KALIRSA, VLADEK'İ HAYATTA TUTAN, ARALARINDAKİ SAVAŞ. MALA GİTTİĞİNDEN BERİ TUHAF BİR UMARSIZLIK VE MANYAKÇA BİR ENERJİ KARIŞIMI İÇİNDE.
VLADEK'İ NE YAPACAĞIZ? REGO PARK'A TAŞINAMAYACAĞIMIZ ORTADA.
BABAN BURAYA TAŞINAMAZ MI?
ÇILDIRDIN MI? KALBİ BU MERDİVENLERE DAYANAMAZ. BURANIN EN İYİ YANI BU ZATEN.
YA EVET DERSE?
NEYSE... SANA KALMIŞ... NE DE OLSA SENİN BABAN.
DUR! ŞİMDİDEN KENDİMİ SUÇLU HİSSETMEYE BAŞLADIM!
HARİKA. ŞİMDİ HER ŞEY HALLOLDU.
UMARIM, MALA'YLA SORUNLARINI HALLEDİP, BİRBİRLERİNİ YİNE MUTSUZ EDERLER.

KLİK
"ÇOCUKLARIM DA ONLARIN GAZ ODALARINDA ÖLMEYECEK". BÖYLECE TOSHA ZEHİRLE SADECE KENDİNİ DEĞİL, BİZİM KÜÇÜK-
RİNG!
ALO. MALA?! BİZ DE TAM-NE? NE OLDU?
NE DİYECEĞİMİ BİLEMİYORUM. BABAN ST. FRANCİS HASTANESİNDE.
KLİK
BU AY ÜÇTÜR OLUYOR-CİĞERİNDE ŞU VAR! SİZİ KORKUTMAMI İSTEMEDİ AMA, DURUM CİDDİ!
EYVAH! SEN NERE-DESİN?
APARTMANDA. ÜHHÜHÜ. TANRI BİLİR NEDEN, YİNE ONUNLA BİRLİKTEYİM!
BAK. HASTA-NEYLE BİR KONUŞAYIM, SENİ ARARIM.
ALO. ST. FRANCİS Mİ? BAY SPİEG-ELMAN'LA KONUŞABİLİR MİYİM? HASTALARINIZDAN... NE? EMİN MİSİNİZ?
?
ALO, MALA. HASTANE ORADA ÖYLE BİRİ OLMA-DIĞINI SÖYLEDİ.
BİLİYORUM. ŞU ANDA KAPIDAN İÇERİ GİRDİ!
DOKTORUN İTİRAZINA RAĞMEN HASTANEDEN KAÇMIŞ, BURADAKİ DOKTORLARA GÜVENMEDİĞİNİ SÖYLÜYOR ... ÇILGINLIK. ZATEN RUH GİBİ!
NEW YORK'TAKİ HASTANESİNE GİTMEK İSTİYORMUŞ. EĞER, TANRI KORUSUN, BİR ŞEY OLURSA, SENİN YANINDA OLMAK İSTİYOR! BU KADARINA DAYANAMAM. GEL BANA YARDIM ET!
HIK.

FLORIDA
NEREDEYSE BÜTÜN BAVULLAR HAZIR, MALA. OYSA BEN BURAYA YARDIM ETMEYE GELMİŞTİM!
ŞŞŞT. VLADEK'İ BİLMİYOR MUSUN? ONU AZGIN BEYGİRLER BİLE DURDURAMAZ... ŞİMDİ BİTKİN, YATIYOR... BEN DE PERİŞANIM...
OOF OF.
SELAM, BABA. NASILSIN?
FELAKET. PERİŞAN... BİTKİN...
YARINKİ UÇAKTA BABAN İÇİN ACİL DURUM OKSİJENİ AYARLADIN MI?
EVET. BİR DE ONUNLA BENİ HAVAALANINDAN LA GUARDIA HASTANESİNE GÖTÜRECEK BİR AMBULANS AYARLADIM. O SIRADA FRANÇOİSE DA SENİ EVE GÖTÜRECEK.
NASIL OLDU DA BARIŞTINIZ?
BİLMİYORUM HASTANEDEN TELEFON EDİNCE, ONA ACIYIP, GİTTİM.
ONUNLA BİR DAHA GÖRÜŞMEYECEĞİME YEMİN ETMİŞTİM. AMA SAFIM YA! DURMADAN KONUŞTU. SONUÇ: BURADAYIM İŞTE.
MALA! MALA! GEL ÇABUK!
ANNA BİR AZİZEYDİ MUTLAKA İNTİHAR ETMESİNE ŞAŞMAMALI.
SENİ ÇAĞIRIYOR.
KAKASI İÇİN SİFONU ÇEKMEDEN GÖRMEMİ İSTİYOR. HER ZAMANKİ GİBİ, GEÇİMSİZ.
OYSA ŞİMDİ ÇOK DAHA ŞAŞKIN VE BAĞIMLI... NE YAPACAKTIM? BENİ TUZAĞA DÜŞÜRDÜ.

Ertesi sabah...

NEDEN POLONYA'DAN AYRILMAK İSTİYORDUNUZ?
PFF. BİZİM İÇİN ARTIK HİÇBİR ŞEY SAVAŞTAN ÖNCEKİ GİBİ DEĞİLDİ. HİÇBİR ŞEY.
BURAYA, HERMAN AMCA'YA GELMEK İSTİYORDUK AMA KOTA VARDI, O ZAMAN HERMAN AMCA DA ORADA STOCKHOLM'E GİTMEMİZ İÇİN VİZE AYARLADI.
ORADAYKEN ÇALIŞTIN MI?
HEM DE NASIL! AĞIR İŞÇİ GİBİ...
BÜTÜN GÜN AĞIR SANDIKLAR KALDIRIP TAŞIYORDUM. MÜLTECİLERE YALNIZ ÖYLESİ İŞLER VARDI.
O ZAMANLAR GÜÇLÜYDÜM, ŞİMDİKİ GİBİ DEĞİL... DAHA İYİ BİR İŞ BULMAYA BAKIYORDUM.
BÜYÜK MAĞAZALARDAN BİRİNİN SAHİBİ YAHUDİ'YDİ. ONA GİTTİM...
HAFTALARDIR SİZİ GÖRMEYE ÇALIŞIYORUM!
İYİ AMA, BAY SPİEGELMAN- ARTIK SATIŞ TEMSİLCİSİNE İHTİYACIMIZ YOK!.. ÜSTELİK İSVEÇCE DE BİLMİYORSUNUZ!
EVA
YİDDİŞ KONUŞUYORDUK.
POLONYA'DA KUMAŞ VE ÇAMAŞIR SATARDIM AMA, HER İŞİ YAPABİLİRİM!
BANA KİMSENİN SATAMADIĞI BİRŞEY VERİN-BIRAKIN ŞANSIMI DENEYEYİM!
ÇAMAŞIR MI? HIMM... ELİMİZDE KALAN BİR DEPO DOLUSU MODASI GEÇMİŞ DİZ BOYU ÇORAP VAR, AMA KİMSE-
HARİKA!

BİRKAÇ YIL SONRA, AMERİKA VİZELERİMİZ GELİNCE, DÜKKAN BÜYÜK BİR SÜRPRİZ PARTİ DÜZENLEDİ.

HASTA YOLCU UÇAKTAN İNDİRİLENE KADAR, LÜTFEN, KOLTUKLARINIZDAN KALKMAYINIZ..
OOF, OF!
J.F.K.
İŞTE, DAHA UÇAĞA BİNMEDEN 6 SAAT GECİKME VARDI. SONRA DA OKSİJEN ÜNİTESİ ÇALIŞMADIĞINDAN NEFES ALAMADIĞINDAN ŞİKAYET ETTİ.
ADAMLAR ÜNİTEYİ KONTROL EDİP, ÇALIŞIYOR, DEDİ...
VLADEK'İN UÇAĞA BİNEMEYECEK KADAR HASTA OLDUĞUNU SÖYLEDİLER AMA, İNMEMEKTE DİRENDİK. SONRA VLADEK OKSİJEN ÜNİTESİNİN ÇALIŞTIĞINI SÖYLEDİ, İŞTE ŞİMDİ DE BURADAYIZ!
HİÇ OLMAZSA GECİKECEĞİNİZİ HABER VEREBİLDİN.
YOLCULAR İÇİN ÜCRETSİZ TELEFON HATTI KURDULAR. MALA DA AMERİKA'DA KİMİ TANIYORSA, ARADI.
GÖRDÜN MÜ? VLADEK'TEN BİR ŞEYLER KAPMIŞIM!
YARIM SAAT SONRA...
NİHAYET! FRANÇOİSE VE MALA ÇOKTAN EVE VARMIŞTIR. GİDERKEN, BİZİ HASTANEYE BIRAKABİLİRLERMİŞ.
KORKMA, AMBULANSI SİGORTAM ÖDÜYOR.
BİR DAKİKA. HASTA OLDUĞU DOĞRU, AMA SEDYE GEREKECEĞİNİ SANMAM.
KURALLAR, DOSTUM.
E NEREDE BU LA GUARDİA HASTANESİ?
AH! QUEENS BULVARINA GİR, BEN DÖN DİYENE KADAR DA GİT.
TEŞEKKÜRLER, BAYIM AMA LÜTFEN SEDYEDEN KALKMAYIN.

LaGuardia Hastanesi...

Bir ay kadar sonra...

BİR EMİR GELDİ...

HEPİMİZ GARMİSCH-PARTENKİRCHEN'E GELDİK.

BİRKAÇ GÜN ÇOK HASTAYDIM.

BİR YIL SONRA, SADECE TİFÜS DEĞİL, DİYABET OLDUĞUMU DA ÖĞRENDİM.

(*) GOY: Yahudi olmayan kimse.

KAMPTA HAYAT GÜZELDİ...

SONUNDA, GİTMEK İÇİN BELGELERİMİZİ ALDIĞIMIZDA, BİR SÜRÜ HEDİYE YÜKLENDİK.

TRENLER DURUP KALKIYOR, SIK SIK YÖN DEĞİŞTİRİYORDU...

SONRA BAŞKA BİR YERE, WÜRZBURG'A VARDIK, NE KARGAŞA.

SONUNDA HANNOVER'E VARDIK...

UZAK DEĞİLDİ, BİRKAÇ GÜNLÜĞÜNE BELSEN'E GİTTİM. BİR SABAH BİR KALABALIK GELDİ, ARALARINDA DA DOĞDUĞUM YERDEN BİRAZ TANIDIĞIM İKİ KIZ...

GELBER'LERİ HATIRLAR MISIN? SOSNOWIEC'TE BÜYÜK BİR FIRINLARI VARDI...
"OĞULLARINDAN BİRİ EVE DÖNMEYİ BAŞARDI..."
SEN NE İSTİYORSUN?
BU BENİM AİLE EVİM. BEN GELBER'İM.
HİTLER İŞİNİZİ BİTİRDİ SANIYORDUK!
DEFOL YAHUDİ! BURASI ARTIK BİZİM FIRINIMIZ!
GÜM!
"NE YAPACAĞINI BİLEMEDİĞİNDEN, GECEYİ EVİNİN ARKASINDAKİ SUNDURMADA GEÇİRDİ..."
"POLONYALILAR GELDİ, ONU DÖVÜP ASTILAR."
"... BUNUN İÇİN HAYATTA KALMIŞ!"
KARDEŞİ KAMPTAN BİR GÜN SONRA GELDİ VE ANCAK ONU GÖMECEK KADAR KALDI...
YETER!.. DAHA FAZLA DUYMAK İSTEMİYORUM!
ANJA HAKKINDA BİR ŞEY DUYDUNUZ MU?
GÖRDÜM ONU! MALLARINI GERİ ALMAYA ÇALIŞMADI. POLONYALILAR DA ONU RAHAT BIRAKIYOR.

ANJA HAYATTA! KALBİM YERİNDEN ÇIKACAKTI, İNANAMIYORDUM.
ANJA, SOSNOWIEC'TE TEK BAŞINAYDI...
MAALESEF, ANJA. SANA MEKTUP YOK.
HER GÜN, YAHUDİ ÖRGÜTÜ'NE GİDİP, BAKIYOR VE HER GÜN AĞLIYORDU.
SONRA ANLATTI, BİR ÇİNGENEYE GİTMİŞ...
FAL BAKILIR
SAÇMALIK OLDUĞUNU BİLİYORMUŞ AMA AZICIK DA OLSA, UMUT ARIYORMUŞ.
KORKUNÇ ŞEYLER GÖRÜYORUM... ÖLÜM!.. BABANI KAYBETTİN... ANNENİ... HERKESİ!
E-EVET, SADECE YEĞENİM LOLEK GERİ GELDİ.
BİR ÇOCUK GÖRÜYORUM... ÖLÜ BİR ÇOCUK...
RICHIEU! YAVRUM BENİM, RICHIEU. ÜHHÜÜÜ...
BEKLE! ŞİMDİ DE BİR ADAM GÖRÜYORUM... HASTALIK... KOCAN BU... HASTA OLDU, ÇOK, ÇOK HASTA...
GELİYOR... EVE DÖNÜYOR. DOLUNAYDA HAYATTA OLDUĞUNUN İŞARETİNİ ALACAKSIN!
GEMİ GÖRÜYORUM... ÇOK UZAK BİR YER... YENİ BİR HAYATIN OLACAK... YENİ BİR OĞLUN.

ANJA, GÜNDE BİRKAÇ KEZ YAHUDİ ÖRGÜTÜNE GİTTİ...

BENDEN İZ YOKTU.

SONRA ÜZÜNTÜYLE EVE DÖNDÜ, BİRDEN...

TAK! TAK!

ANJA! İNANMAYACAKSIN! KOCANDAN MEKTUP GELDİ!

ALMANYA'DA... TİFÜSE YAKALANMIŞ!

TAM ÇİNGENENİN SÖYLEDİĞİ GİBİ.

BİR DE RESİM GÖNDERMİŞ! TANRIM, VLADEK GERÇEKTEN YAŞIYOR!

BİR SEFERİNDE KAMP ÜNİFORMASI OLAN BİR FOTOĞRAFÇIDAN GEÇMİŞTİM. YENİ VE TEMİZ BİR ÜNİFORMA. HATIRA FOTOĞRAFLARI İÇİN...

ANJA O RESMİ HEP SAKLARDI. HÂLÂ YAZI MASAMIN ÜZERİNDE DURUR. HEY? NEREYE GİDİYORSUN?

O RESMİ KİTABIMA KOYACAĞIM!

İNANILMAZ!
YAA. ANJA'NIN HAYATTA OLDUĞUNU ÖĞRENİNCE, SOSNOWIEC'E GİTMEK İÇİN HER ŞEYE ARA VERDİM.

HEDİYE ALMAK İÇİN ELİMDEKİLERİ SATTIM.
BAK! ANJA'YA GÖTÜRMEK İÇİN ELBİSELER, BİR DE KÜRK MANTO ALDIM.
EĞER POLONYA'YA GİDECEKSEN, BEN DE GELİRİM.

BAZEN TRENLE, BAZEN YAYA, YOLA KOYULDUK.
ÇOĞU YERDE, POLONYA'YA GİDECEK RAY YOKTU.

BIR YERDE SAATLERCE DURDUK, SAATLERCE.
SEN BURADA EŞYALARLA KAL SHİVEK. BEN GİDİP MATARALARIMIZI DOLDURAYIM.

VAGONUMUZU İŞARETLEDİM, AMA BİR SAAT SONRA DÖNDÜĞÜMDE, TREN BAŞKA YOLA ÇEKİLMİŞTİ.
SHIVEK?!
BİR DAHA ARKADAŞIMLA EŞYAMI BULAMADIM. ÜZERİMDE SADECE İNCE BİR GÖMLEKLE SU KALMIŞTI.

SHİVEK BENİMLE BULUŞMAK İÇİN HANNOVER'E DÖNMÜŞ...
... OYSA BEN DOĞRU POLONYA'YA YÖNELDİM. 3 YA DA 4 HAFTA SÜRDÜ.

SONUNDA SOSNOWIEC'E VARDIĞIMDA, ETRAFTA ÇOK AZ YAHUDİ GÖRDÜM

AMA YAHUDİ MERKEZİNİN YERİNİ BULDUM.

ORADA BENİ TANIYANLAR VARDI.

ŞU GELENE BAKIN! BİRİ HEMEN GİDİP ANJA'YI GETİRSİN!

BİRİ ONU BULMUŞ...

GULP.

V-VLADEK!

ÖYLE BİR ANDI Kİ, ETRAFTA KİM VARSA BİZİMLE AĞLADI.

ANJA, ANJA, ANJA'M!

SANA DAHA FAZLA NE ANLATAYIM? ÇOK, ÇOK MUTLUYDUK VE SONRA HEP MUTLU YAŞADIK.

ŞİMDİ... ARTIK LÜTFEN TEYBİ KAPAT...

KONUŞMAKTAN YORULDUM, RICHIEU. ŞİMDİLİK BU KADAR MASAL YETER...

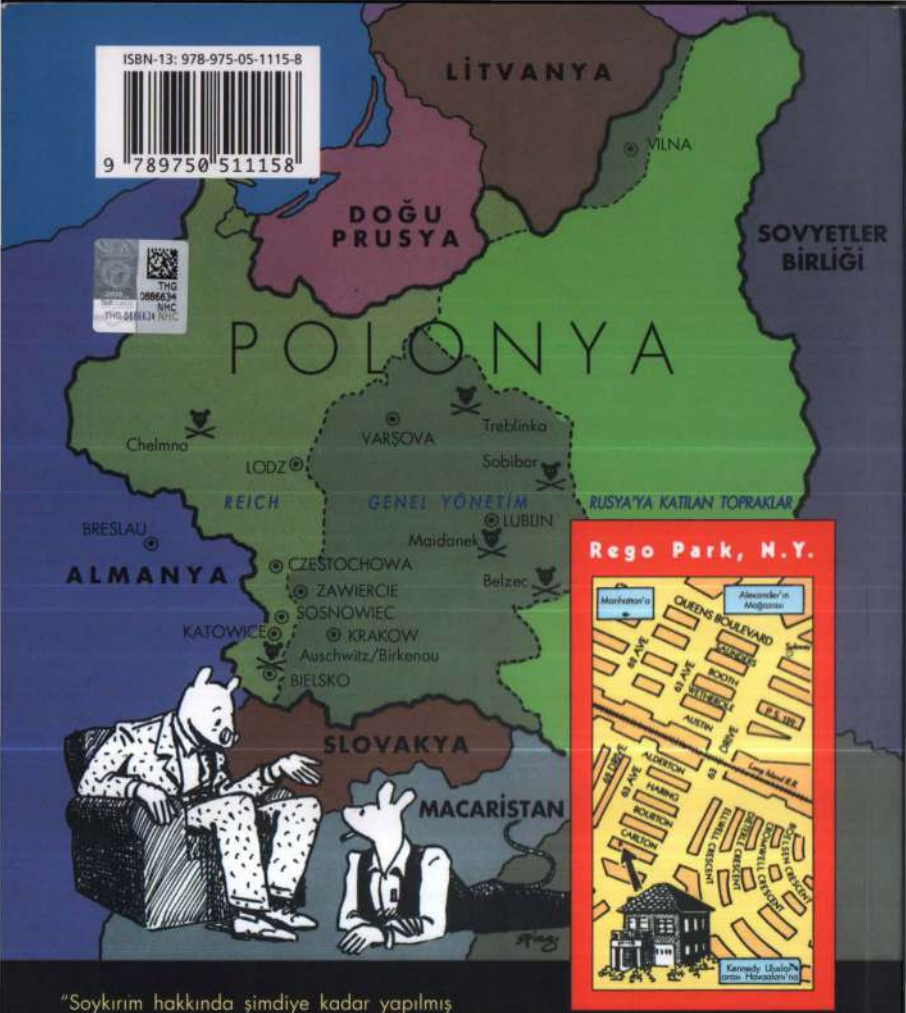
SPIEGELMAN

VLADEK 11.10.1906 18.10.1982

ANJA 15.03.1912 21.05.1968

— art spiegelman — 1978-1991

ISBN-13: 978-975-05-1115-8

"Soykırım hakkında şimdiye kadar yapılmış en etkileyici ve başarılı anlatım." *Wall Street Journal*

"Sessiz bir zafer, sürükleyici ve sade - tam olarak anlatmak imkânsız, çizgi roman dışında herhangi bir ortamda yakalanması imkânsız." *Washington Post*

"Basit çizgilerle anlatılan büyük destan." *New York Times*

"Etkisinde uzun süre kalınacak bir sanat eseri." *Boston Globe*

iletişim